LAISVĖ

ŠIAME NUMERYJE:

- **REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO PIRMININKO LEONARDO VALIUKO IR "NAUJIENŲ" BUVUSIO REDAKTORIAUS IR AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS CENTRO VYKDOMOJO KOMITETO BUV. SEKRETORIAUS DR. PIJAUS GRIGAIČIO DIALOGAS (LAIŠKAIS)**
  (Tie jų laiškai, rezoliucijų žygio reikalu, rašyti 1961 metų antrojoje pusėje, nebuvo dar niekur iki šiol paskelbti)
- **PAŽINKIME PATYS SAVE**
  Kun. dr. Leonardas Andriekus, O.F.M.
- **SOVIETŲ IR NACIŲ BYLA DĖL UŽNEMUNĖS RUOŽO**
  Dr. Jonas Balys
- **IŠ NAMŲ**
  (Ištrauka iš Alės Rūtos naujo romano "Vieniši pasauliai")
- **SUAKTYVINTINA KOVA DĖL LIETUVOS LAISVĖS**
  (Pašnekesys su dr. Eliziejumi Draugeliu)
- **SUSIVIENIJIMŲ SAULĖLYDIS**
  R. S. Rukuiža
- **BATUN-AS IR JO TIKSLAI**
  Vytautas Tumas
- **LIETUVIŲ ORGANIZACIJOS IR JŲ TIKROJI PASKIRTIS**
  V. J. Dienys
- **DARBAI IR ĮVYKIAI**
  (Laisvųjų ir pavergtųjų lietuvių darbų ir žygių apžvalga) • Sovietų Sąjunga pilna baimės — • JAV-bių Kongreso pastangos perreformuoti Amerikos Balsą — • Žodžiai prieš nepadorius lietuvius — • Amerikos Lietuvių Tarybos bankrotas — ir kt.

1969 SPALIS NR. 46 (83)

Ar jau atnaujinai "Į LAISVĘ" žurnalo prenumeratą 1969 metams?

- Jei ne, tai padaryk dar šiandien, pasiųsdamas savo prenumeratos mokestį.
- Prenumeratos mokestis: $5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — $3.00.
- Surask bent vieną naują "Į LAISVĘ" prenumeratorių; arba — užsakyk "Į LAISVĘ" žurnalą savo giminaičiui ar draugui.

NUOŠIRDI PADĖKA CHICAGOS FRONTININKAMS

Chicagos ir apylinkės frontininkai, vadovaujami 1968 metais dr. Kazio Bobelio, surinko "Į LAISVĘ" žurnalui paremti 740 dolerių. Nuoširdus dėkui dr. Kaziui Bobeliui, jo kadencijos kitiems valdybos nariams ir visiems frontininkams, kurie tą sumą sudėjo ir paskyrė žurnalo leidimui paremti. Ir kitų vietovių frontininkai galėtų pasekti LFB Chicagos sambūrio pėdomis.

Visas aukas malonėkite siųsti tiesiog žurnalo administratoriui. Chicagiškiai tuos 740 dolerių pasiuntė per LFB Centro valdybą, kuri tik po gero pusmečio tą sumą persiuntė žurnalo administracijai. Administratoriaus adresas: Mr. Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Avenue, West Covina, California 91790.

Dar kartą ačiū chicagiškiams!

"Į LAISVĘ" žurnalo redakcija
ir administracija

"Į Laisvę" platintojų dėmesiui!

- Atskiro numerio kaina 2 doleriai.
- Visi platintojai prašomi atsiskaityti su administracija už išplatintus 1967 ir 1968 metų numerius.
- Malonėkite grąžinti neparduotus numerius administratoriui.

KU biblioteka

Į LAISVĘ

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ
POLITIKOS ŽURNALAS
1969 — SPALIS — Nr. 46 (83)

LEONARDAS VALIUKAS
Redaktorius / Editor
Post Office Box 75893
Los Angeles, Calif. 90005

ALEKSAS KULNYS
Administratorius /
Circulation Manager
1510 East Merced Avenue
West Covina, Calif. 91790

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ VYRIAUSIOJI TARYBA / BOARD OF DIRECTORS OF THE FRIENDS OF THE LITHUANIAN FRONT

DR. ADOLFAS DAMUŠIS
Pirmininkas / Chairman of the Board of Directors
8050 Hartwell
Detroit, Michigan 48228

DR. KAZYS AMBROZAITIS
Chesterton, Indiana

KUN. VIKTORAS DABUŠIS
Paterson, New Jersey

DR. PETRAS KISIELIUS
Cicero, Illinois

DR. ANTANAS KLIMAS
Rochester, New York

DR. VYTAUTAS MAJAUSKAS
Detroit, Michigan

PILYPAS NARUTIS
Chicago, Illinois

DR. PRANAS PADALIS
Detroit, Michigan

LEVAS PRAPUOLENIS
Chicago, Illinois

LEONARDAS VALIUKAS
Los Angeles, California

• • •

TURINYS

Laiškai redaktoriui 2

"Į Laisvę" įžanginiai 4

Laiko reikalavimai: — Pažinkime patys save (kun. dr. Leonardas Andriekus, O.F.M.) 6

Aktyvieji frontininkai: — Juozas Ardys ir Aleksas Kulnys 8

Iškilioji lietuvių rašytoja — Alė Rūta 11

Iš namų (ištrauka iš Alės Rūtos naujo romano "Vieniši pasauliai") 12

Gyvybiniai tautos reikalai: — Lietuvių organizacijos ir jų tikroji paskirtis (V. J. Dienys); Neišnaudojamos auksinės progos Lietuvos vardui garsinti (V. S. Germanus); BATUN-as ir jo tikslai (Vytautas Tumas); ir Susivienijimų saulėlydis (R. S. Rukuiža) 16

Sovietų ir nacių byla dėl Užnemunės ruožo (dr. Jonas Balys) 24

Suaktyvintina kova dėl Lietuvos laisvės (pašneksys su dr. Eliziejumi Draugeliu) 42

Naujų kelių ieškotojai Lietuvos laisvinimo darbe 47

Darbai ir įvykiai (laisvųjų ir pavergtųjų lietuvių darbų ir žygių apžvalga) 63-96

"Į LAISVĘ", Lietuvių Fronto Bičiulių ketur mėnesinis politikos žurnalas.

"Į LAISVĘ" (TOWARD FREEDOM), Lithuanian magazine of politics, published three times a year by the **Friends of the Lithuanian Front.**

* Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu ar inicialais, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

Pritaria "Į LAISVĘ" žurnalo linijai

• Gaila, kad negalėjai dalyvauti LFB poilsio ir studijų savaitėje. Teko išsikalbėti su visa eile frontininkų. Visi pilnai pritarė dabartinei **"Į Laisvę"** žurnalo užimtai linijai. Sekmės!

Dr. Antanas Klimas

Rochester, New York

• **"Į Laisvę"** žurnalo linija pilnai priimtina kiekvienam patriotui lietuviui. Būtų gera, kad išliktumei prie žurnalo redagavimo kiek galima ilgiau. Žinau, kad tai yra nepaprastai sunkus darbas, pareikalaująs daug laiko, pasišventimo ir kantrybės.

Dr. Antanas Razma

Joliet, Illinois

• Perkėlimas **"Į Laisvę"** į Kaliforniją išėjo žurnalui labai į sveikatą! Malonu pačiam skaityti, negėda kitam parodyti. Esate užėmę karališką liniją. Sekmės ir ištvermės!

Algirdas Jaunius

Muenchen, Vakarų Vokietija

Perkeltini visi centrai į Kaliforniją

• Praėjusiame **"Į Laisvę"** numeryje (nr. 45/82. Red.) užsiminiau kiek daugiau apie 1968 metų frontininkų ir kitų grupių studijų savaites. Šį kartą labai trumpai. Puiku, kad davėte tiek daug medžiagos iš LFB Los Angeles sambūrio suruošto politinių studijų savaitgalio. Tai buvo tikrai politinio vieneto politinis įvykis, išjudinęs viso krašto lietuvius. Dalyvavau LFB Centro valdybos surengtoje 1969 metų studijų ir poilsio savaitėje. Nėra jokio palyginimo tarp šios ir kalifornie̊čių surengtos. Mano supratimu, ir LFB Vyr. Taryba ir LFB Centro valdyba perkeltinos į Kaliforniją.

T. Budrys

Chicago, Illinois

• Su vienu užsimojimu perskaičiau naują **"Į Laisvę"** žurnalo numerį (nr. 45/82. Red.). Visų vietovių frontininkai galėtų (ir turėtų!) suruošti kasmet tokius politinių studijų savaitgalius, kaip kad padarė LFB Los Angeles sambūris 1969 metų pradžioje. Išjudinote ir veiksnius ir krašto lietuvius. Ir VLIK-o ir ALT-bos žmonės pradėjo ruošti simpoziumą po simpoziumo (ir viešus ir slaptus). Nė vienas iš kalifornie̊čių nesiūlė tame politinių studijų savaitgalyje perkelti ir VLIK-ą ir ALT-bą į Kaliforniją, bet aš siūlau tai padaryti.

Vytautas Kairys

Philadelphia, Pennsylvania

Ar turite 500 frontininkų Kalifornijoje?

• Dėkui už mano laiško įdėjimą naujai išėjusiame **"Į Laisvę"** numeryje (nr. 45/82. Red.). Siunčiu Jums A. F. Skiriaus laiško iškarpą, kuris buvo įdėtas "Draugo" 1969 metų rugpiūčio mėnesio 8 dienos numeryje. Reikia manyti, kad Jūs jį skaitėte. Kiek prisimenu, jis savo biuletenyje ("Lietuviai Amerikos Vakaruose", mėnesinis laikraštukas. Red.) buvo savo laiku rašęs, kad Vasario 16-sios minėjime 1969 metais Los Angeles mieste dalyvavo apie vienas tūkstantis lietuvių. Iš A. F. Skiriaus laiško "Drauge" susidaro įspūdis, kad pusė tų dalyvių buvo frontininkai. Praeityje jis buvo rašęs, kad frontininkai ten esą maža grupelė. Ar iš tikrųjų LFB Los Angeles sambūris turi apie 500 narių?

Juozas Petrutis

New York, New York

Dr. Ivinskis prašo atitaisyti klaidą

• Reiktų mano straipsnyje (**Nepriklausomos Lietuvos politinio gyvenimo raida ir lūžiai**, paskelbtas **"Į Laisvę"**, nr. 44/81, pusl. 31-55.

Red.) atitaisyti vieną nemalonią mano klaidą, "išsiblaškymo" klaidą. Stockholme turiu pažįstamą **Joną** Pajaujį. Savo straipsnyje vietoj **Juozo** Pajaujo (Javis), parašiau Jonas Pajaujis. Juozą Pajaujį pažįstu asmeniškai nuo senų laikų, dirbome viename fakultete. Už tokį supainiojimą jis turi teisę man nedovanoti. O Juozas Pajaujis buvo tada "raktinis" asmuo seimui savo teises ginti, o Voldemarui seimą paleisti.

Dr. Zenonas Ivinskis

Bonn, Vakarų Vokietija

Geriau porą anekdotų!

• **"Į Laisvę"** žurnalo nr. 44 rašėte apie mūsų veiksnių "veiklą". Jei ateityje vėl apie veiksnius rašysite ir tik tiek tegalėsite pasakyti apie jų "veiklą", kaip kad minėtame numeryje, tai tuo atveju geriau **įdėkite porą riebių antisovietiškų anekdotų:** bus smagiau juoktis iš ruskių, negu kad iš savųjų. Kodėl tie mūsų veiksniai negali pajudėti?

Tomas Kaunas

Toronto, Ontario, Kanada

Krikščionys demokratai pabudo iš miego

• Tikiu, kad Jūs gaunate **Congressional Record**. Bet kaip ten bebūtų, siunčiu Jums iškarpą iš 1969 metų vasario mėnesio 26 dienos numerio ir kartu 1 egz. kongresmano Frank Annunzio (iš Illinois) įneštos rezoliucijos (H. Con. Res. 81). Kaip matysite, minėtos dienos **Congressional Record** yra įdėtas Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos (Lithuanian Christian Democratic Union) memorandumas (jį įdėjo kongresmanas F. Bradford Morse, pusl. E1353. Red.), pasirašytas A. J. Kasulaičio (President, Central Committee) ir K. Algimanto Pautienio (Chairman, Commission on International Relations). Be kitų reikalų, JAV-bių Kongresas kviečiamas priimti minėtą rezoliuciją ("... We ask all of you to support this Resolution . . .").

Kur iki šiol buvo krikščionys demokratai? Ar jie miegojo ir tik dabar pabudo iš miego? Visai panašią rezoliuciją (H. Con. Res. 416) pravedė Rezoliucijoms Remti Komitetas. Mano žiniomis, jie tada boikotavo rezoliucijos pravedimo žygį.

Juozas Vainiūnas

Washington, D. C.

Redakcijos pastaba. Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos vadovybė rezoliucijų pravedimo žygio nerėmė, o kartais net ir trukdė. Krikščionių demokratų tarpe buvo nuoširdžių to žygio rėmėjų. Iš jų paminėtini: prel. M. Krupavičius, a. a. dr. A. Trimakas, dr. D. Jasaitis ir kiti.

Tarkite atvirą žodį apie Chicagos operą

• **"Į Laisvę"** žurnalas taikliai pasisako apie visus mūsų negalavimus ir bereikalingą darbo, pastangų ir pinigų eikvojimą. Kodėl bijote tarti atvirą žodį apie Chicagos lietuvių operą? Vėl skaitome spaudoje kad ta grupė ruošiasi kitais metais pastatyti operą — **Likimo galia** (La Forza Del Destino, Giuseppe Verdi opera). Nieko prieš (ir dar pagirtini!), jei jie pastato lietuvių kompozitorių operas — Gražiną, Daną ir kit. Kam ir kuriems tikslams mes-

(Nukelta (94 psl.)

Laiškai redaktoriui gali būti pasirašyti ir slapyvardžiu, bet tuo atveju reikia duoti redakcijai ir savo tikrą vardą ir pavardę. Skaitytojai kviečiami pasisakyti žurnale keliamais ir kitais aktualiaisiais mūsų klausimais. Įdomesnius skaitytojų pasisakymus vienu ar kitu klausimu žurnalas paskelbs. Visi laiškai redaktoriui adresuotini: "Į Laisvę", Post Office Box 75893, Los Angeles, California 90005.

VEIKLA IR PINIGAI

Nuolat padejuojama, kad didesnei veiklai išvystyti stokojama pinigo. Tuo nusiskundžia ir kultūrinio, ir politinio, ir visuomeninio sektoriaus darbininkai. Iš tikro, pinigo trūksta. Pinigo trūksta, iš vienos pusės, kad dalis mūsų visuomenės pasidarė lietuviškiems reikalams nebejautri, iš antros — kad iš dosliosios visuomenės perdaug prašoma.

Tiesa, be dolerio didesnės veiklos išvystyti ir reikšmingesnių planų realizuoti negalima. Pinigo reikia ne tik ginklams kalti ir pramonei kurti, bet taip pat apaštalų ir misionierių uždaviniams vykdyti. Tad savaime aišku, kad pinigo reikia ir lietuviškai kultūrai ugdyti, ir lietuvybei puoselėti, ir laisvės kovai vesti. Sąmoningas lietuvis dalį savo asmeniško uždarbio dolerių, svarų, markių ar lirų forma nukreipia į visuomeniškus kanalus. Kiek, kur ir kaip duoti, kiekvienam nurodo tautinio atsakomingumo jausmas. Mūsų sąlygose įstatymai, įsakymai ir potvarkiai negalioja. Kas praranda atsakomingumo jausmą, praranda ir tautišką gėdą, ir pinigu tenkina vien tik savo asmeniškus -egoistinius poreikius.

Atsakomingumo jausmas tačiau turi saistyti ne tik aukos davėją, bet ir aukos prašytoją. Verkšlenimas, graudus apeliavimas, lietuviškais jausmai spekuliavimas kai kada yra taip pat falšyvas, kaip ir nuo aukos davimo išsisukinėjimas. Dar sunkiau pateisinamas smerkimas aukotojo, kuris aukoja ne prašančiojo, bet kitam fondui. Reiktų džiaugtis kiekvienu, kuris aukoja bet kokiam pozityviam lietuviškam reikalui. Spaudos skiltys turėtų būti skirtos ne aukojančius smerkti, bet neaukojančių lietuviškas sąžines žadinti.

Svarstant veiklos ir pinigų klausimą, reikėtų prisiminti kitą tiesą: doleris yra galingas, bet ne visagalis. Doleris padeda daug ką atsiekti, bet doleris nepajėgia ko nors sukurti. Tad teisinti lietuviškos veiklos negalavimus vien dolerių stoka yra ne kas kita, kaip dolerio galybės pervertinimas. Ne dolerių reikia laiko termitų išėstiems kai kurių centrinių organizacijų struktūriniams pamatams suremontuoti, racionaliems laisvės kovos planams sukurti ar tautinės kultūros uždaviniams suformuluoti. Tai atlikti gali tik gera valia, lietuviškas sąmoningumas, darbo entuziazmas, išmintis ir kūrybiškumas. To pritrūkus, nors dolerių dar ir būtų, bet išgaišta

lietuviško medžio gyvybę palaikančios šaknys. Be šaknų medis ne tik nudžiūsta, bet ir išvirsta.

Kai kurios lietuviškai veiklai pretenduojančios vadovauti organizacijos tas šaknis praranda arba jau yra praradusios. Didelį rūpestį šiuo metu sąmoningam lietuviui turėtų kelti Amerikos Lietuvių Tarybos visokeriopas išsisėmimas.

VEIKSNIŲ IR POLITINIŲ VIENETŲ SUNYKIMO PRIEŽASTYS

Mūsų veiksniai ir kiti gyvieji politiniai vienetai (ar politinio pobūdžio sambūriai) turi labai aiškius savo tikslus. Tų vienetų nariai ar tuos vienetus sudarančios organizacijos išrenka ar kitu būdu suformuoja savo vadovybes ir uždeda ant jų pečių ilgesniam ar trumpesniam laikui visą veiklos ir darbų atsakomybę.

Kai kurių veiksnių ar vienetų vadovybės beveik nieko nedaro, o tik "maitina" lietuvių visuomenę atsišaukimais, šūkiais ar pareiškimais. Iki nuobodumo linksniuote linksniuojama: "Mes vadovaujame JAV-bių lietuvių politinei veiklai" — "mes atstovaujame kenčiančiai Lietuvai laisvajame pasaulyje" — "mums priklauso visas laisvojo pasaulio lietuvių politinis darbas" — "mes budime Lietuvos laisvės sargyboje Washingtone" — "mes turime geriausius ryšius su JAV-bių valdžios pareigūnais" — ir t. t. ir t. t.

Galvojantiems lietuviams tie ar panašūs šūkiai ar pareiškimai nieko nereiškia. Šio ar panašaus pobūdžio "gražbylystė" nė viena sekunde nepriartina kenčiančiai Lietuvai laisvės ryto. Geros valios ir Lietuvos rytojumi besisieloją lietuviai laukia iš veiksnių ir kitų politinių vienetų vadovybių konkrečių darbų. Priešingu atveju tos vadovybės apgaudinėja ir save ir visus geros valios lietuvius.

Vadovybės nėra vertos vadintis vadovybėmis, jei jos tepajėgia tik sušaukti kongresus, suvažiavimus ar konferencijas. Tam tikrų politinių vienetų vadovybės nebepajėgia net ir to bepadaryti. Vadovybės turi būti, kaip amerikiečiai sako, "smegenų trestas" (brain trust). Iš jų turi išplaukti naujos mintys, nauji sumanymai, naujų darbų ir žygių projektai ir t. t. ir t. t. Jei pačios vadovybės nepajėgios, tuo atveju turi susirasti tinkamų patarėjų ir to darbo specialistų. Ne pašalinės jėgos sunaikina organizacijas, bet jos paprastai sunyksta pačios, kai patenka į nepajėgių vadovybių rankas.

PAŽINKIME PATYS SAVE

KUN. DR. LEONARDAS ANDRIEKUS, O.F.M.

Ana graikų išminčiaus patartis pažinti pačiam save tapo labai aktuali mums, lietuviams, emigracijoje. Pažinti savo pajėgumą, veiklos dirvą, galimybes bei kliūtis reiškia ne tik išmintį, bet ir našaus darbo sąlygą. Čia turėkime mintyse kultūrinį darbą, kuris vienas tegali išsaugoti mus gyvus ir naudingus tautai. Stoka gi savęs, kaip tautinės bendruomenės, pažinimo vestų mus į klystkeles ir nesusipratimus. Tuo atveju kiltų pagundos užsimoti plačiau, negu įmanoma, pasiduoti iliuzijom ir nusivilti.

Šiandien mūsų lietuviškoje buityje kažkaip lyg vengiama susiliesti su emigracine tikrove ir atvirom akim išpažinti kai kurias negeroves. Pirmoji iš jų yra faktas, kad lietuviai emigracijoje virto susiskaldžiusia bendruomene; antroji — kad mūsų parapijos nebepajėgia būti tautinės tvirtybės centrais, nors kažkaip trokštų.

Kalbant apie susiskaldymą, kartais pateisinimo ieškoma demokratinėje veiklos eigoje. Žinoma, prie mūsų dvasinės diferenciacijos prisidėjo taip pat ir perdėtas dialogavimasis bei autoriteto krizė pasaulinėje plotmėje. Bet mes turime atminti, jog esame maža tauta ir maža tautinė bendruomenė po svetimu dangum. Mums tautinės mirties grėsmė Demoklo kardu kabo virš galvų. Panašioje padėtyje mes negalime naudotis ta pačia karčių dialogų bei autoritetų vėtymo prabanga, kaip daro didieji. Mūsų visuomeniniame kely per daugelį emigracijos metų aiškiai pasitaikė žalingų nesivaldymo apraiškų, kurios, gaila, palietė net visus tris kultūros kongresus. To vaisius: abejingumas dvasinėms vertybėms, nepasitikėjimas vadovaujančiais asmenim, nenoras jungtis į organizuotą darbą, ypač gi prisiimti atsakingesnes pareigas.

Grįžtant prie tautinių parapijų, su širdgėla tenka pripažinti, kad jas jau skaudžiai palietė neišvengiama žemiško likimo dalia. Čia nenorime nieko daugiau sakyti, kaip tik tai, jog visas lietuvių parapijas Amerikoje skubiai retina mirtis. Kai kuriose iš jų per metus į aną pusę išsidangina apie 100 asmenų. Tai mūsų laikraščių skaitytojai, draugijų vadai, aukotojai, susirinkimų bei švenčių dalyviai. Išretėjusių gretų negali papildyti nei vaikai, nei vaikaičiai. Jas papildo kitataučiai. Irimas eina iš vidaus. Išorė pasilieka. Jaunosios kartos lietuviai kunigai tiek gali išlaikyti lietuvišką parapiją, kiek joje yra lietuvių. Kas bus po 5 ar 10 metų? Gyvenimo eigos niekam nepavyko sustabdyti. Ne-

KUN. DR. LEONARDAS ANDRIEKUS, O.F.M., Kennebunkport, Maine (JAV), Lietuvių Pranciškonų Provincijolas, poetas, laikraštininkas. Kun. dr. L. Andriekus, O.F.M. gimė 1914 metų liepos mėnesio 15 dieną Barstyčiuose, Mažeikių apskrityje; į Pranciškonų vienuoliją įstojo 1934; studijavo Austrijoje (1937-1939), Jugoslavijoje (1939) ir Italijoje (1940-1945). Teologijos daktaro laipsnį įgijo šv. Antano universitete Romoje. Atvyko į JAV-bes 1946.

pavyks nė mums. Bet įgimtas savisaugos instinktas diktuoja priemones ir tautinei gyvybei išsaugoti.

Prez. R. Nixono rinkiminėje veikloje daug nulėmė nežymus plakatas, atsitiktinai pastebėtas minioje, su įrašu "Junk mus vienybėn!" Amerika tuo laiku buvo itin susiskaldžiusi. Tasai šūkis davė toną būsimojo prezidento kalboms ir net jo krypčiai Baltuosiuose Rūmuose. Jis nuo to laiko suvokė savo pareigą būti Amerikos tautos jungėju, o ne politiniu skaldytoju (Life, 1969.VII.18).

Kas jungs mus, lietuvius, visuose pasaulio kontinentuose vienybėn, kad išsaugotume ir demokratinės veiklos principus, ir kultūrinio triūso darną? Tokio iškilaus vado vargu greit besulauksime. O pagaliau mūsų aplinkybėse kažin ar bepajėgtų tai atlikti net Basanavičius, Kudirka, Maironis, nes jie buvo galingi tik savo laike ir savo vietoje. Mus jungti vienybėn šiuo metu sėkmingiausiai gali ne asmuo, bet idėja. Ta idėja gi yra krikščioniška artimo meilė.

Kaip krikščioniškos kultūros paveldėtojai, ant švento artimo meilės pagrindo mes galime pastatyti nepajudinamą Pasaulio Lietuvių Bendruomenę, kuri, silpnėjant mūsų tautinėms institucijoms Amerikoje, dar gelbės nuo prarajos. Tyra artimo meilė skatina mus giliau pažinti save ir kitus, nesiaurinant savo pareigų ir nekraunant naštų kitiems. Pagaliau tiktai ši dieviška jungtis padės mums žvelgti į kiekvieną lietuvį broliškom akim spaudoje, visuomeniniame darbe, kūryboje ir kasdienybėje be jokių spalvotų stiklų. To labiausiai dabar ir pasigendame tiek emigracijoje, tiek tėvynėje.

JUOZAS ARDYS

Kiekvienoje bendruomenėje turime taip vadinamų veikėjų, kurie griebiasi vieno ar kito darbo su didžiausiu užsidegimu ir energija, bet po pusmečio ar metų ir jie patys, ir jų planai, ir jų pradėti darbai pranyksta iš horizonto. Visai lietuviškai veiklai ir Lietuvos laisvinimo darbui reikia napaprastos kantrybės, ištvermės ir ištesėjimo. To nestokoja Juozas Ardys.

Juozas Ardys (g. 1924 Utenoje) baigė Utenos gimnaziją 1941 ir pradėjo technikos studijas VDU Kaune. Jas baigė 1956 JAV-se (University of Connecticut). Jau 15 metų dirba General Electric kompanijoje kaip vyr. inžinierius planavimo srityje (elektros jėgos pritaikyme pramonėje, naudojant paprastus ir kontroliuojamus aukšto pajėgumo srovės lygintojus).

Gimnazijoje veikė skautuose — buvo paskutinysis dr. J. Basanavičiaus draugovės (Utenos gimnazijoje) draugininkas. JAV-se skyrė ir skiria visą dėmesį LB, lituanistiniam švietimui ir LFB. Išdirbo 8 metus LB Philadelphijos apylinkės valdyboje (3 metus — pirmininkas). Paskutiniųjų poros metų laikotarpyje Philadelphijos ir Delran (N. J.) lietuviai "pajudino žemę": J. Ardys vadovavo to specialaus komiteto finansų komisijai ir buvo informacijos komisijos narys. Šiuo metu jis vadovauja LFB rytų apygardai.

JUOZAS ARDYS, Cherry Hill, New Jersey (JAV), Lietuvių Bendruomenės darbuotojas, Lietuvos bylos kėlėjas ir gynėjas kitataučių tarpe.

• • •

ALEKSAS KULNYS, West Covina, California (JAV), Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybės narys ir "Į Laisvę" žurnalo administratorius.

• • •

ALEKSAS KULNYS

Ne vienas, šalindamasis nuo visuomeninio darbo, suranda visą eilę "pasiteisinimų": šeimos reikalai, profesinis pasitobulinimas, tolimesnės studijos ir t. t. ir t. t. Tokių ar panašių pasiteisinimų negirdime iš Alekso Kulnio. Ir šeima, ir atsakingos pareigos darbe, ir profesinis pasitobulinimas neatitraukė ir neatitraukia jo iš lietuvių visuomeninio gyvenimo.

Aleksas Kulnys (g. 1923.X. 7 Radvilių k., Šiaulių vls. ir aps.) baigė Šiaulių gimnaziją 1944. Aukštąjį mokslą pradėjo Tuebingen'o universitete 1945 ir chemijos mokslus baigė 1950 Aukštojoje technikos mokykloje (Technische Hochschule) Karlsruhe mieste (Vakarų Vokietijoje). Vienerius metus dirbo ten kaip mokomojo personalo narys chemijos fakultete. 1951 išvyko į Kolumbiją ir 7 metus dėstė chemiją Bogotos universitete (Universidad Nacional de Colombia). 1958 persikėlė į JAV-bes ir dirba elektronikos pramonėje (puslaidininkių išvystymo srityje).

Studentavimo laikais aktyviai dalyvavo Korp! Grandis veikloje. Kolumbijoje aktyviai reiškėsi Lietuvių Bendruomenėje (buvo LB krašto valdybos sekretorius). JAV-se atiduoda su kaupu savo duoklę LB, Rezoliucijoms Remti Komitetui ir inžinierių - architektų sąjungai. Jau antri metai vadovauja LFB Los Angeles sambūriui ir baigia trečius metus, administruodamas "Į Laisvę" žurnalą.

• • •

ALĖ RŪTA-ARBIENĖ, Santa Monica, California (JAV), rašytoja, visuomenininkė. Plačiau apie Alės Rūtos kūrybą duodame šiame "Į Laisvę" numeryje (kitame puslapyje); taip pat duodama ištrauka iš neseniai išėjusio jos romano "Vieniši pasauliai". Aktyviai reiškėsi ir reiškiasi LB (buvo JAV LB Tarybos narė), ateitininkų ir frontininkų veikloje.

IŠKILIOJI LIETUVIŲ RAŠYTOJA

Rašytoja *Alė Nakaitė - Arbienė* rikiuojasi į eilę tų lietuvių rašytojų, kurie lietuvių tautai labiau žinomi slapyvardžiais negu *tikrosiomis pavardėmis, k. t., Maironis, Vaižgantas, Šatrijos Ragana*, Lazdynų Pelėda ir t. t. Ji žinoma laisviesiems lietuviams, nes kaip rašytoja ji iškilo už Lietuvos ribų. Tremtyje pasirinko ir *Alės Rūtos* slapyvardį.

Alė Rūta iš viso iki šiol yra parašiusi ir išleidusi 15 knygų, kurių tarpe yra 10 romanų, 2 poezijos rinkiniai, 1 novelių knyga ir 2 knygos jaunimui. Du romanai premijuoti: "*Trumpa diena*" — "Draugo" premija, "*Kelias į kairę*" — "Dirvos" premija. Premijomis atžymėti vaidinimai vaikams — "*Žiogas ir skruzdės*" ir "*Pakrūmė*".

Alės Rūtos masto rašytojais didžiuojasi kiekviena kultūringa tauta. Tačiau lietuvių tauta pavergtoje Lietuvoje savo rašytojos nepažįsta. Ir kol Lietuva bus Maskvos pavergta, tol "Didžiosios meilės" kūrinių autorei kelias į Lietuvą bus uždarytas. Naivioms galvoms sumaišyti *Alei Nakaitei - Arbienei* pavergtoje Lietuvoje atsilankyti tikrai būtų leista, bet ne *Alei Rūtai*. Ji komunistų okupantų taip yra nekenčiama, kad jai nerasta vietos propagandiniais tikslais išleistoje antologijoje "*Graži tu, mano brangi tėvyne*". Bet pavergėjas ją pavergtai lietuvių tautai pristatė partizanams niekinti išleistoje knygoje "Vanagai iš anapus", kaip "klerikalinę rašytoją", "ryšininkę tarp banditų ir kapitalistų".

Šiame "*Į Laisvę*" numeryje spausdinama ištrauka iš naujo Alės Rūtos romano "*Vieniši pasauliai*". Kalbant apie šį kūrinį, kaip kuriozą reikia paminėti vieno autoritetingo kritiko priekaištą rašytojai, kad, savo veikale keldama kartų konflikto problemą, ji nepastebėjusi šių dienų jaunimo keliamų "tragiškai gilių" klausimų, k. t., "ko verta aplamai tokia gyvenimo filosofija, kuri kartu leidžia melstis ir žudyti" ("Draugas", 1969.IV. 26). Tačiau tas klausimas nėra nei naujas, nei gilus, nei perdaug tragiškas. 1962 metais išleisto Alės Rūtos romano nemokytas personažas Dobilis, Žalgirio mūšio lauke, taigi prieš daugiau negu 500 metų, stebėdamas kryžiuočių kryžius, taikliau sumeta: "Visi nešasi savo Dievą. Ir visi žudo . . ." ("Priesaika", 289 p.). Kūrybiškas įžvalgumas, pasirodo, pranašesnis už abstraktų intelektualizmą.

Melstis ir žudyti yra baisi nelaimė, tokioje situacijoje buvo atsidūrę ir mūsų partizanai, tačiau gilus tragizmas gali kilti ir po vienu stogu sutelpančiuose pasauliuose.

IŠ NAMŲ

Ištrauka iš ALĖS RŪTOS naujo romano "Vieniši pasauliai"

Griežė buvo išblyškusi, bet galva išdidžiai atlošta. Suspaustose lūpose įšalusi ironiška šypsena. Motina kalbėjo ir kalbėjo. Apie mokslo reikšmę, apie pareigas kitiems ir sau pačiai, apie darbą ir maldą, apie tėvus ir draugus, apie laiko brangumą... Staiga jai ėmė darytis silpna. Bet ji norėjo pasirodyti stipri iki galo. Manė, labai negerai, kai vaikai pajunta tėvų silpnumą. Reikia laikytis ir ištesėti. Ji tiesi praėjo pro Griežę. Jos keliai linko, tirpo širdis. Būtų mieliau apsikabinusi mergaitę, priglaudusi, paglosčiusi... Praeidama šaltai pasakė:

— Apsigalvok, Grieže! Visa, ką dabar sakiau, yra teisybė. Nustok tinginiavusi, grįžk į mokyklą!

Vos nulingavo į savo kambarį ir sukrito ant lovos.

"Jei žodžių nesupranta, gal širdis atjaus mano širdies skausmą? Gal tyliai persvarstys, ką sakiau?..."

Išsisėmusi gulėjo ant lovos.

"Viešpatie, padėk! Viešpatie... Tavo valia..." — šnabždėjo.

Griežę tuo pat metu sėmė kiti jausmai. Ji stovėjo prisiglaudusi prie savo kambario sienos. Stovėjo, motinai nuėjus, ilgą laiką. Šalta buvo siena, šaltas jai atrodė kambarys. Taip gerai pažįstamas, nusibodusios kambario detalės: menki baldai, lova, kurią motina vis versdavo gražiai pasikloti, išmėtytos ant stalo ir spintoje knygos, negausūs spintoje drabužiai...

Ką ji čia turėjo gero? Ar buvo, kas miela, gražu, nepamirštama? Tuoj už langų — gatvės triukšmas, iš koridoriaus — raštinė ir virtuvė. Išeini pro savo kambario duris ir susitinki išvargusią, susirūpinusią, vis su pastabomis ir pamokymais motiną; arba — pilną ironijos, barnių, išmetinėjimų, kritikos, priekaištų, nenuoširdžių komplimentų ir pataikavimų (ką jis vadina meile) senelį. Verutė — naivi, kvaila, o kartais net įkyri savo plepumu ir gerumais. Vaikas. Su ja nepasikalbėsi. O su motina — nesusikalbėsi. — Griežele, mokykis! Kalėjimas. Nepasitikėjimas kiekviename žingsny, nuolatiniai tardymai. Kur buvai? Ką veikei? Su kuo išvažiavai? Žiūrėk, saugokis blogų draugų! Bijok Dievo! Klausyk mamos! Mokykis! Dievo prisakymai, vyresniųjų prisakymai... Mokykis ir klausyk! Daugiau nieko. Tai visas tavo gyvenimas. Tavo jaunystė. Kai turėtum daug džiaugtis, nerūpestingai išeiti su draugais,

laisvai ir įdomiai praleisti dienas, bent jau savaitgalius . . .

Griežė mąstė ir pyko. Spaudėsi prie sienos. Jai buvo vis šalčiau ir šalčiau. Pagieža augo. Jos vidus, kuriame ūžavo įvairiausi jausmai, augo. Ji, rodės, dabar praaugo tuos namus, tą aplinką, tą "šeimos židinį", kurį jau nuo seniau minėdavo su ironiška šypsena. Kas jai tie namai? Ar čia ji užaugo? Daugelį namų jie praėjo. Visi buvo nejaukūs. Ji visada laukdavo, kada išsikels. Gal į geresnius? Gal į patogesnius? Gal ji gaus naujus baldus? Susitvarkys savo jaukiame kampelyje? Ne, ir vėl buvo ne tai, ko ji norėjo. Namus išrinkdavo senelis. Kambarį jai paskirdavo mama. Baldai — padėvėti. Viskas pigu. Taupu. Šalta. Vis ne tai, apie ką ji svajojo. Vis nebuvo pinigų radijui ir fonografui. O ji taip svajojo! Prisipirkti plokštelių, groti ir groti, nes ji taip mėgo klausytis muzikos! Ne, ji čia neturėjo norimų dalykų, nei laisvės. Neatsikviesdavo pas save draugių. Pietums, pernakvoti ar šiaip, sugulus ant kilimo, pasikalbėti. Ji neturėjo savo namuose pasišokimų, suėjimų, nes motely negalima daryti jokio triukšmo.

— Būk su sesute! Pasikalbėk su sesute! — patardavo motina.

— Big deal! Sesuo ar motina — ne draugės!

Griežė pasitraukė nuo sienos ir atsisėdo ant lovos krašto. Baltas uždangalas. Švarus, išlygintas. Tai mama paklojo lovą. Kai eidavo į mokyklą, kasdien už ją paklodavo. Kai namie, reikalauja, kad pati . . .

"Aš žinau, kad ji man gero nori!" — atsiduso Griežė. Kažkur giliai giliai sukrutėjo kirminėlis: — Užgavau mamą. Dabar, tur būt, verkia".

Ranka ji perbraukė per lovos užklotą, tokį minkštą ir švelnų. Jau norėjo stotis ir eiti į motinos kambarį. Užtektų poros žodžių:

"Atsiprašau, mamyte . . ."

Bet kas toliau? Taip mama pragiedrės, pralinksmės, bus abi geruoju porą dienų. Paskui — ir vėl:

"Grieže, grįžk į mokyklą. Grieže, reikia mokytis ir dirbti. Grieže, pagalvok apie savo ateitį . . ."

Kad ji nors nesakytų visą laiką. Arba:

"Grieže, lietuviškai! Grieže, ar skaitai lietuviškus laikraščius? Paskaityk, štai, naują knygą . . ."

Kad ji nelieptų visą laiką, neprimintų, neragintų . . .

Ar visų tėvai taip daro?

Ji galvojo apie savo drauges. Puikūs jų drabužiai, visada pinigų turi. Kokias kalėdines dovanas jos gauna! Išeina, linksminasi, pasimatymus turi, kada nori grįžta . . . Tiesa, kitų tėvai irgi terrible. Bet vaikai visada susitvarko. Pameluoja, apgauna. Išprašo pinigų, gauna pasivažinėti mašiną. . . O kai virš aštuoniolikos . . . Tada visiška laisvė!

"Boy, kokia aš kvaila! Juk aš jau virš aštuoniolikos! Pagal į-

statymus galiu gyventi, kur noriu ir kaip noriu!

Jei išeičiau, mama pasiustų! O Diana išėjo. Carol tėvai už apartamentą užmoka. Gyvena viena, niekas jai netrukdo. Dauguma studentų gyvena ne su tėvais...

Gee, kokia laimė būtų gyventi vienai ir turėti savų pinigų! Pirkti, ką nori. Išleisti, kiek nori.

"Bankai manęs nesulauks. Kiek uždirbsiu, tiek išleisiu".

Griežė pusiau gulėjo ant lovos, atsirėmusi sienos, svajojo.

Šventieji dūmai, kaip būtų gerai! Plokštelės nenustotų suktis... Moderni muzika. Ateitų draugai. Išeičiau kur noriu. Ir grįžus nereikėtų kalbėtis su mama, aiškintis, matyti jos ašaras... Kažin, ką mama dabar sakytų, jei išsikraustyčiau? Žinoma, verktų. Prikaišiotų. Mokytų ir bartų. Bet ar ne vistiek taip būna? Ar ji ne verkia dėl menkiausio nieko? Ar ne moko, ne prikaišioja? — A, tik iš pradžių. Paskui apsiprastų ir nieko nesakytų. O jei ir norėtų sakyti, nepasiektų! Na, pirmiau reikia susirasti darbo. Tada "nebevalgysiu veltui duonos", kaip senelis vis prikiša. Šiur, jiems bus dar lengviau! Mažesnės išlaidos. Aš galiu pati save išsilaikyti, ar ne?

Ji atsistojo prieš langą ir klausėsi gatvės ūžesio. A, įdomu išskrist į pasaulį, — kaip kartą Jovita sakė. Viskas nežinoma, nauja... Jaudina! Dirbsiu, naujų žmonių susitiksiu. Atsibodo jau visi tie studentėliai ir filosofai... Yra žmonių turtingų, yra gražių įstaigų, pažintys "in elevator", bosai, intrigos tarp sekretorių... Kaip filmuose! Įdomu.

Mama vis kala apie mokslą. Ką ji žino! Patirtis — štai kas svarbu. Gyvenimo patirtis. Gali visko išmokti iš gyvenimo. Reikia žinių? Yra bibliotekos, enciklopedijos. Pasiskaitysi ir žinosi. Boy, yra baigusių college, o tokie naivūs, tokie kvaili! Ir nieko gyvenime nepasiekia. Sharon gavo vyriausios sekretorės vietą, metusi antrą kursą. O Ingrid baigė college ir vis tebesisukinėja "in general office work". Ir kam ji suko galvą net ketverius metus apie kažkokį "business law"? Tarp daugelio vyrų studijavo ir vistiek neištekėjo. Dabar vargsta. Sharon gi tikisi bosą pagauti... Matai? Viskas taip susinarplioję, jeigu gyvenimo nepažįsti.

Plaukiojo svajonių debesys, o rankos skendo minkštos lovos baltame užklote. Skendo atremtos rankos, ir buvo taip saldu poilsiauti, apie darbus temąstyti, o ne į juos skubėti. Griežė peržvelgė kambarį; nuo svajonių grįžo į realybę.

"Vistiek... Eisiu mamą atsiprašyti".

Pakilo nuo lovos, jau darė kambario duris. Tuo laiku į koridorių įpuolė šniokščiąs Kastantas. Veidas išraudęs, viena ranka iškelta, lyg kam grasytų.

— Moterys! Kur gi jūs! Bent

viena . . . Po galais! Kai reikia, jūsų nė vienos nėra!

Griežė norėjo užsidaryti vėl kambary, pasislėpti, bet nesuskubo. Senelis ją pastebėjo.

— Kur mama?

— Gal kur išėjo . . .

Griežė tik iš baimės nesijuokė. Būtų kvatojusi. Senelis atrodė lyg apipešiotas gaidys: pyksta, kudakina, skiauturę riečia . . .

— Grieže, eik nors tu! Čia kažkoks durnius atvažiavo, gargaliuoja taip greit, neaiškiai, nežinau, ko jis nori . . .

O, tai paprastas dalykas! Senelis dažnai nesupranta motelio svečių, nors tvirtina, kad anglų kalba — jam jokia problema.

— Ko čia šaipaisi? Eik! Sakau, kad eik! O tai išvažiuos...

Kastantas pastūmė Griežę; ta net knaptelėjo. Šypsena tuoj dingo nuo mergaitės veido. Ji nuėjo į raštinę, pasikalbėjo, paėmė už kambarį pinigus. Sutvarkė registracijos korteles, išsklaidytas ant stalo.

Bet senelio pastūmimas ją staigiai atšaldė labiau, negu rymojimas prie šaltos kambario sienos. Stipriai plakančia širdimi ji stovėjo vidury raštinės ir galvojo: kas man tas motelis? Kodėl čia turiu padėti? Senelis susemia pinigus, krauna į banką. Nei mes, nei mama negauna, kada norim ir kiek norim. Kas man tie namai? Svetimi, kaip ir motelio svečiams. Tik svečių niekas nestumdo! Boy, neišlaikysiu, jeigu jis mane dar kartą pastumtų!

• Ar esi pasiuntęs "Į LAISVĘ" žurnalo prenumeratą už 1969 metus? Jei ne, malonėk padaryti tai dar šiandien!

Ji stovėjo prieš vieną langą, paskui prieš kitą. Gatve lėkė mašinos, skubėjo žmonės. Taip skuba gyvenimas. Pasivėlinusių nelaukia. Lindėk, jei nori, savo narvely! Kiti pasiskubins ir visa pagriebs! Geras tarnybas, pinigus, draugus, laimę. Reikia eit ir pamėgint! Kiti randa, kodėl ne aš? Kiti uždirba pinigų, pasipuošia . . . Kai savo turėsiu, savaip ir gyvensiu. Mama nebars, senelis nestumdys . . . Niekam nesipainiosiu, negalės prikaišioti . . .

Griežė paėmė mažą kortelę popierio, užrašė:

"Mama, aš išeinu ieškoti darbo. Kai susirasiu, gyvensiu atskirai. Bai! — Tavo negera duktė".

Seneliui nieko nepasakė. Uždarė duris. Nieko nenorėjo dabar susitikti, niekam aiškintis. Gana jau prisikalbėjo! Gana prisiklausė pamokslų. Senelio kritikos . . . Prisibijojo diržo, nusukimo ausies, barimų . . . Dabar ji — nebe maža mergaitė! Nebepagaus su savo pažadais... Vėliau bus, turėsim . . . Pažadai, vilionės. Ne, ji nebebuvo maža mergaitė, kurią baudė diržu ir prisiviliojo pažadais. Ji pati išeis į gyvenimą ir pasiims visa, ko nori. Senelio, nei motinos pagalba jai nebereikalinga.

LIETUVIŲ ORGANIZACIJOS IR JŲ TIKROJI PASKIRTIS

Laisvojo pasaulio kraštuose, kur tik yra didesnės ar mažesnės lietuvių bendruomenės, turime gausybę organizacijų, draugijų, klubų bei klubelių ir kitų vienetų bei vienetėlių. Vienos iš tų grupių yra gana judrios, kitos — leidžia savo gyvenimo saulėlydžio dienas. Visose tose grupėse yra dar ir "judėjimo" ir "veiklos", bet dauguma tų vienetų nebeduoda jokios naudos nei lietuvių nei Lietuvos reikalui.

Kokia gi yra lietuvių organizacijos ar vieneto bent šiuo metu tikroji paskirtis? Visi geros valios lietuviai sutiks, kad organizacija ar draugija ar kitu vardu besivadinąs vienetas, jei dar nori laikyti save lietuviška grupe, turi (ir privalo) atlikti kasmet bent vieną konkretų darbą ar žygį, atnešantį naudos lietuvių ar Lietuvos bylos reikalui.

Yra visa eilė grupių bei grupelių, kurios yra gana dar gyvos, bet nepajėgios nieko apčiuopiamesnio duoti lietuvių ar Lietuvos reikalui, jei joms iš šalies niekas "nepakiša" sugestijų, minčių ar pasiūlymų. Lietuviškieji reikalai sulauktų iš tų grupių ir jų narių daug paramos, jei tik tie vienetai ir jų žmonės būtų tinkamai kontaktuojami. Didelio sugebėjimo išgaunant paramos iš šių draugijų bei jų žmonių yra parodęs vyskupas V. Brizgys. Šimtai tūkstančių dolerių Washingtono ir Vatikano koplyčioms suplaukė didesne dalimi iš šios grupės lietuvių vienetų ir jų narių. Kodėl Lietuvių Bendruomenės veikėjai netampa šiose lietuvių draugijose vyskupo V. Brizgio tipo "apaštalais"?

Yra kita grupė vienetų, kurie begyvena tik praeitimi. Tų vienetų (buv. paštininkų, buv. policininkų, buv. eigulių ir t. t. ir t.t.) egzistencija iš viso nepateisinama. Tie vienetai tik beleidžia savo metraščius ar almanachus, aprašydami savo "gerąsias dienas" ir sudėdami į tuos leidinius visas savo nuotraukas iš anų "gerųjų laikų". Be abejo, panašių vienetų nariai yra patriotiško nusiteikimo lietuviai, ir jie turėtų suprasti, kad tokia "veikla" neduoda jokios naudos lietuviškam ar Lietuvos laisvinimo reikalui. Tai yra tik laiko, pastangų, darbo ir pinigo bereikalingas eikvojimas. Tie visi asmenys turėtų įsijungti į pozityvią veiklą, tapdami aktyviais Lietuvių Bendruomenės nariais ir ati-

duodami jai kasmet tinkamą savo duoklę.

Paskutiniu laiku dygsta kaip grybai po lietaus įvairiausi specialūs komitetai paminėti įvairiausias sukaktis (savo lankytų ar baigtų gimnazijų, universitetų, akademijų, institutų ir pan.) ir, be abejo, suorganizuoti ir išleisti metraščius. Jei jau seni draugai nori suvažiuoti, susitikti ir dieną ar porą "paūžti" — gerai. Tik jau neruoštini ir nespausdintini jokie metraščiai! Yra šimtai gyvybinių tautos reikalų, kuriems galėtų būti skiriamos tos sumos pinigų, kurios kainuotų išleisti jų sukaktuviniams leidiniams.

Yra bent kelios labai pajėgios (ir nariais ir pinigais) lietuvių politinės ar profesionalų organizacijos. Praėjusiais metais tik tautininkai atliko konkretų darbą Lietuvos bylos reikalui, išleisdami leidinį anglų kalba — "Lithuania 700 Years". Ką 1968 metais padarė krikščionys demokratai, frontininkai, gydytojai, inžinieriai (kaip vienetai!)? Nieko! Ar tos grupės ar vienetai turi kokių konkrečių planų ateičiai? Neteko apie juos nei skaityti nei girdėti.

Lietuvių Bendruomenė apjungia viso laisvojo pasaulio lietuvius ir tuo pačiu visus jų junginius. Pajėgiausi lietuvių vienetai yra Jungtinėse Amerikos Valstybėse. JAV LB vadovybė galėtų išeiti su visais savo planais ir projektais, prašydama jų realizavimui konkrečios paramos iš visų lietuviškų organizacijų ir jų narių. Reikia manyti, kad reakcija būtų labai teigiama.

V. J. Dienys

NEIŠNAUDOJAMOS AUKSINĖS PROGOS LIETUVOS VARDUI GARSINTI

Kasmet rudenį Frankfurt'o mieste (Vakarų Vokietijoje) vyksta knygų paroda, kurioje savo leidinius išstato visų pasaulio kraštų pajėgesnės leidyklos. Tokių leidyklų, žinoma, yra tūkstančiai, o jų leidinių — šimtai tūkstančių. Vokiečių susidomėjimas šia paroda yra didelis. Leidyklų ir lankytojų orientacijai kasmet išleidžiama 20,000 egzempliorių apie 500 puslapių parodos vadovo - katalogo, informuojančio vokiečių, anglų ir prancūzų kalbomis.

Lietuvis lankytojas, įsigijęs šį puikų ir vokišku kruopštumu paruoštą katalogą, ieško Lietuvos vardo. Deja, jo kataloge nėra, nes šioje parodoje niekas neatstovauja nei Lietuvai nei bet kuriai lietuvių leidyklai.

Latviai savo skyrių 1968 metų parodoje turėjo ir planavo turėti ir 1969 metų rudenį. Latvių knygos skyrius (1968 metais) buvo erdvus, skoningai įrengtas, kuriame dirbo keletas jaunų, atraktyvių, tautiniais rūbais apsirengusių studenčių latvaičių, laisvai kalbančių keliomis kalbomis. Skyrius buvo pavadintas — "Lettische Buecher" (latvių knygos). Čia savo leidinius buvo išstačiusios visame laisvajame pasaulyje esančios latvių knygų leidyklos. Ir daug, ir gražių, ir labai puošnių knygų bei leidinių džiugino parodos lankytojo akį. Ypač patraukliai atrodė 12 tomų "Latvju Dainas" (latvių dainos), iš nepriklausomybės laikų leidinio perspausdintos ir išleistos tremtyje (Danijoje). Tie dainų tomai apima 60,080 originalių dainų ir 775,257 varijantų. Puošnus ir gausus (10 tomų) buvo pasakų ir padavimų leidinys, išleistas 1968 metais JAV-se. Su pasididžiavimu jaunosios latvaitės rodė lankytojams jau 5 tomus išleistos Latvijos istorijos. Būtų galima suminėti dar visą eilę to latvių knygos skyriaus gerųjų pusių, bet į tolimesnes detales čia nė nemėginsiu eiti.

Toje parodoje savo skyrių galėtų turėti ir lietuviai. Tai auksinė proga garsinti Lietuvos vardą kitataučių tarpe. Kiek teko patirti, išlaidos būtų tikrai nedidelės. Lietuviai turėtų tikrai ką parodyti! Iniciatyvos imtis tam turėtų PLB valdyba. Pinigais galėtų paremti Lietuvių Fondas, gi "juodąjį darbą", be abejo, sutiktų atlikti LB Vakarų Vokietijos krašto vadovybė. Šio rudens parodoje jau būtų nebeįmanoma dalyvauti, nes užpildyti pareiškimai turi pasiekti rengėjus iki balandžio mėnesio pradžios. Pats laikas būtų pradėti ruoštis 1970 metų knygos parodai Frankfurto mieste! Rengėjų adresas: Buchmesse G.m.b.H., 6 Frankfurt a. M. 1, Kleiner Hirschgraben 10/12, Vakarų Vokietija.

Tai tik vienas pavyzdys. Be abejo, tokių neišnaudojamų progų mūsų reikalo garsinimui yra šimtai. PLB valdyba turėtų turėti specialią tam tikslui komisiją, kuri rūpintųsi "nepražiopsoti" nė vienos panašios galimybės lietuvių ir Lietuvos reikalų kėlimui bei gynimui.

V. S. Germanus

TAPK "Į LAISVĘ" ŽURNALO PLATINTOJU!

- Be abejo, turi visą eilę pažįstamų lietuvių tarpe.
- Prikalbink bent vieną iš savo pažįstamų užsisakyti "Į Laisvę" žurnalą.
- Prenumeratos mokestį ir to asmens pilną ir tikslų adresą (nepamirštant duoti ir "zip code") siusti tiesiog žurnalo administratoriui, kurio adresas yra šis: Mr. Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Avenue, West Covina, California 91790.
- Prenumeratos mokestis metams: $5.00 (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — $3.00.

BATUN-AS IR JOS TIKSLAI

BATUN-as (BALTIC APPEAL TO THE UNITED NATIONS) — tai pabaltiečių junginys, atsiradęs po 1965 metų lapkričio 13 dienos lietuvių taip vadinamo žygio į Jungtines Tautas. Šis vienetas buvo oficialiai suformuotas 1966 metų vasario mėnesio 9 dieną.

Pradinis to junginio tikslas buvo informuoti laisvųjų kraštų ambasadas ar pasiuntinybes prie Jungtinių Tautų (New Yorke) Pabaltijo kraštų bylos reikalu. Šis vienetas to tikslo (kartkartėmis su mažais nukrypimais) iki pat šiandien ir siekia bei laikosi.

Tą darbą turėjo ir turėtų atlikti Lietuvos, Latvijos ir Estijos Laisvės Komitetai (su savo centrinėmis įstaigomis New Yorke), VLIK-as ir latvių ir estų centrinės organizacijos. Visi tie veiksniai (mūsų ir kitų pabaltiečių) beveik nieko nedarė šioje srityje, ir todėl atsirado partizaninis visų trijų grupių junginys, kuris ėmėsi to darbo.

Visų trijų grupių laisvės komitetai turi ir pajėgesnių darbuotojų, ir daugiau laiko, ir gal ir finansinių resursų. Jei tiems komitetams stokojo piniginių išteklių, tuo atveju galėjo ateiti su savo parama VLIK-as, ALT-ba, latvių ir estų centrinės organizacijos. Atsiradusį politiniame darbe vakuumą užpildė naujas junginys.

BATUN-o darbo pradžia, kaip ir visų darbų ir žygių pradžios, nebuvo lengva: vienetas neturėjo prityrusių darbuotojų, stigo visam tam darbui finansinės paspirties, šis junginys neturėjo Pabaltijo kraštų bylos reikalu beveik jokios literatūros (jos stokoja ir dabar). Beveik visi to vieneto darbuotojai buvo mėgėjai, niekad praeityje nedalyvavę politiniame darbe. Tačiau jiems netrūko ir netrūksta entuziazmo ir užsidegimo visam tam žygiui, kas ir palaiko to vieneto gyvybę.

Latviai vaidino ir tebevaidina pirmaujantį vaidmenį šiame junginyje. Tiesa, pačioje pradžioje vieneto pirmininku buvo įrašytas prelatas Jonas Balkūnas, bet visam darbui vadovavo latvių katalikų kunigas Norbert J. Trepša. Šiuo metu kun. N. J. Trepša yra BATUN-o pirmininkas. Neseniai į šio junginio veiklą įsijungė JAV-bių LB Tarybos narys Kęstutis Miklas, kuris ėmėsi vadovauti BATUN-o vykdomajam komitetui. Kiek ilgiau vadovybėje iš lietuvių yra išsilaikiusi N. Umbrazaitė. Šiuo metu K. Miklas deda pastangų įtraukti daugiau lietuvių į BATUN-o vadovybę ir visą jo darbą.

BATUN-o žmonės yra aplankę bent po kartą visų laisvojo pasaulio kraštų ambasadas ar atstovybes prie Jungtinių Tautų ir mėginę daugiau ar mažiau painformuoti ten dirban-

čius pareigūnus apie Pabaltijo kraštų bylą. Vienų ambasadų pareigūnai pakviečia BATUN-o delegatus atsisėsti, priima atneštą literatūrą ir pasikalba Lietuvos, Latvijos ir Estijos laisvinimo reikalu, kitų ambasadų pareigūnai — gana nedraugiški: pasitinka prie durų, vieną ar kitą minutę paklauso ir pasako "sudiev". Nei ambasadoriai nei kiti ambasadų pareigūnai nėra, kaip amerikiečiai sakytų, "policy-making officials". Jie gauna visas instrukcijas iš savo kraštų vyriausybių. Taigi, visi tie vizitai laisvųjų kraštų ambasadose prie Jungtinių Tautų neturėjo, neturi ir neturės didelės reikšmės. Trumpai ir aiškiai tariant, tai yra bandymas surasti vieną kitą draugą Pabaltijo kraštams Jungtinėse Tautose besimaišančiųjų tarpe. Šiuo metu BATUN-as savo taktiką kiek keičia: mėgina spausti laisvųjų kraštų vyriausybes betarpiai, kviesdamas pabaltiečius rašyti laiškus laisvųjų kraštų karaliams, karalienėms, prezidentams, ministerių kabinetų pirmininkams ir kitiems pareigūnams Pabaltijo kraštų bylos reikalu. Kviečia rašyti laiškus (per spaudą), bet neduoda jokių kitų nurodymų. Beveik visi pabaltiečiai nežino nei kam, nei kaip, nei ką rašyti. Žinoma, tiksliausias BATUN-o vadovybės ėjimas būtų išvystyti spaudimą Pabaltijo kraštų reikalu per pabaltiečius, gyvenančius įvairiuose kraštuose. Juk mes turime nemaža lietuvių, latvių ir estų Kanadoje, Anglijoje, Australijoje, Europos ir Pietų Amerikos kraštuose. Kodėl nepaspausti tų kraštų vyriausybes per tuose kraštuose gyvenančius pabaltiečius ir jų draugus? Reikia manyti, kad BATUN-as ir pasuks ta linkme. Tuo atveju būtų galima laukti geresnių rezultatų visame šiame darbe.

Atsiranda protarpiais vienas ar kitas asmuo, kurie bando teigti (iš nežinojimo ar kitais sumetimais), kad BATUN-as ir Rezoliucijoms Remti Komitetas dirba lygiai tą patį darbą. Toli gražu taip nėra. Pačiuose siekiuose abu vienetai turi nemaža bendro, bet prie viso to reikalo priėjimas yra visai skirtingas. Nepamirština, kad Rezoliucijoms Remti Komitetas (oficialus jo vardas — Americans for Congressional Action To Free The Baltic States) nėra pabaltiečių junginys, o amerikiečių organizacija, kovojanti dėl Pabaltijo kraštų laisvės ir nepriklausomybės. Ši organizacija, veikdama kaip amerikiečių junginys, visus reikalus tvarko per JAV-bių Kongresą ir vyriausybę. Jau pasiektas pirmas didžiulis laimėjimas, pravedant Pabaltijo kraštų bylos reikalu rezoliuciją (H. Con. Res. 416) JAV-bių Kongrese. Dabar belieka tik stengtis tą rezoliuciją įgyvendinti. Ir JAV-bių prezidentas Richard M. Nixon ir viceprezidentas Spiro T. Agnew yra Rezoliucijoms Remti Komiteto nariai. Jei tik JAV-bių vyriausybė pajudės mums palankia linkme,

ji tinkamai visam reikalui pasiruoš, suras pakankamai rėmėjų Jungtinėse Tautose ir tą bylą ten laimės. Visa tai bus padaryta amerikiečių rankomis ir amerikiečių piniginiais ištekliais.

Bet kaip ten bebūtų, BATUN-as atlieka tam tikrą pozityvų darbą ir jis turėtų sulaukti visų pabaltiečių talkos ir paramos. Reikia manyti, kad geros valios lietuviai paklausys batūniečių balso ir pilniau įsijungs į visą tą veiklą.

Vytautas Tumas

SUSIVIENIJIMŲ SAULĖLYDIS

Skaitlingiausi nariais lietuvių vienetai JAV-se yra: LR KSA (Lietuvių Romos Katalikų Susivienijimas Amerikoje) ir SLA (Susivienijimas Lietuvių Amerikoje). Tai apdraudos organizacijos, kurioms priklauso Lietuvoje ar JAV-se gimę lietuviai ir nemaža dalis naujųjų ateivių, pasiekusių Ameriką po Antrojo pasaulinio karo. Šio šimtmečio pradžioje, prieš Pirmąjį pasaulinį karą ir jo metu abi grupės buvo išvysčiusios plačią ir našią lietuvišką veiklą. Praeityje abu vienetai yra daug davę lietuvių ir Lietuvos reikalams. Šiuo metu abi grupės jau nebevaidina beveik jokio vaidmens JAV-bių lietuvių gyvenime.

SLA skelbiasi, kad ir nariais ir kapitalu geriau stovįs už LRKSA. Katalikiškasis susivienijimas skaitlingiausias nariais buvo 1930 metais. Jis turėjęs tuo metų 15,997 narius; 1960 — 8.991 narį; gi 1969 — 6.354 narius. SLA turėjęs 1962 metais 11.650 narių. Paskutiniu metu tas vienetas nėra paskelbęs tikslaus narių skaičiaus. Reikia manyti, kad nuo 1962 metų iki šiandien yra "nubyrėję" apie 3,000 narių. Ir vieno ir kito susivienijimų kapitalas siekiąs virš 3,000,000.00 dolerių. Abu vienetai yra pilnoje senųjų ateivių kontrolėje. Tik jei jau nebegali surasti tinkamo kandidato vienam ar kitam postui iš senųjų ateivių (ar JAV-se gimusiųjų), tai tą vietą, "sukandę dantis", užleidžia naujiesiems ateiviams. Vienetų vadovybėse ar komisijose naujieji ateiviai sudaro labai mažą procentą. Susivienijimai renka savo centrinius organus kas kelinti metai. SLA nariai išrenka vadovybę korespondenciniu būdu, gi LRKSA — savo seimuose. Atrodo, kad abu vienetai neturi pakankamai sumanesnių ir veiklesnių darbuotojų, ir, nesant "geresnių kandidatų", senieji valdybos nariai visad perrenkami, kol numiršta ar patys pasitraukia.

Susivienijimų narių amžiaus vidurkis yra labai aukštas. Naujų narių vajai skelbiami kas-

met, bet jie labai nesėkmingi. JAV-se yra tūkstančiai įvairiausių apdraudos organizacijų, ir lietuviškieji susivienijimai senųjų ateivių vaikų, gimusių ir augusių Amerikoje, nevilioja. Tiesa, tam tikra narių dalis yra vietiniai lietuviai (gimę JAV-se), bet jie yra pirašyti tėvų ir tėvai moka už juos metinius apdraudos mokesčius. Gal didžiausio pasisekimo tie susivienijimai turėtų naujųjų ateivių ir jų vaikų tarpe, jei jie abu būtų lietuviškesni. Šiuo metu ir iš vieno ir iš kito tik maži trupinėliai tetenka lietuvių ir Lietuvos reikalams. Jei tų vienetų centrinių organų vadovai ir toliau tesistengs tik išsilaikyti savo postuose ir neišeis su naujais planais ir projektais, tai abiejų susivienijimų metai jau suskaityti. Mažai suklysiu sakydamas, kad po maždaug dešimties metų ir vieno ir kito susivienijimų narių skaičius tiek sumažės, kad JAV-bių valdžios organai, kontroliuoją ir prižiūrį apdraudos organizacijas, privers ir vieną ir kitą prisijungti prie kurios nors didžiulės amerikiečių apdraudos organizacijos. Tuo pačiu, kaip žmonės kad sako, "šuo nusineš ant uodegos" tuos milijoninius kapitalus, kuriais didžiuojasi abiejų vienetų dabartinės vadovybės.

Ar yra dar kokios galimybės abiejų susivienijimų gyvenimo dienas prailginti? Ar būtų galima tuos vienetus atlietuvinti? Ar tų organizacijų milijoninius kapitalus būtų galima bent dalinai panaudoti tikrai lietuviškam reikalui? Kiek šios grupės galėtų prisidėti piniginiai prie Lietuvos vadavimo darbo? Gal tų vienetų vadovybės ir mėgina šiuos ir panašius klausimus kartkartėmis pajudinti, bet nė žodžio apie tai nerašo tų grupių laikraščiai — "Garsas" (LRK SA) ir "Tėvynė" (SLA).

Nemanau, kad būtų tikrai beviltiška padėtis. Galima ir prailginti abiejų grupių gyvenimo dienas, galima ir abi grupes atlietuvinti, galima panaudoti tų vienetų piniginius resursus lietuviškiems reikalams, jei tik tų organizacijų vadovybės tikrai pajudėtų ir išeitų su didžiuliais tų draugijų atjauninimo ir atlietuvinimo planais. Būtų galima suminėti visą eilę būdų ir priemonių susivienijimų gelbėjimui nuo greitos mirties, bet išvardinsiu tik vieną kitą:

1. Būtų tikslu abiems susivienijimams susijungti į vieną. Juk iki 1901 metų ir buvo tik vienas susivienijimas. Religinis momentas, kas liečia abi grupes ir jų veiklą, nebeturi didelės reikšmės. LRKSA didesnė narių dalis yra praktikuoją katalikai, bet yra ir netikinčiųjų. Nemaža dalis SLA narių yra katalikai, kiti — protestantai, tam tikra dalis yra netikinčiųjų ar net ateistų. Susivienijimų vadovybės turėtų tikrai pasvarstyti susijungimo reikalą.

2. Nei viena nei kita grupė negali naudoti lietuviškiems

reikalams tų milijoninių kapitalų, apie kuriuos ypač vadovybės daug kalba. Paskutiniųjų dešimties metų laikotarpyje ir viena ir kita grupės moka nariams metinius dividendus. LRKSA yra išmokėjęs per paskutiniuosius kelerius metus apie 300.000.00 dolerių dividendų. Panaši padėtis yra ir su SLA. Nariai gauna kasmet po kelių ar keliolikos dolerių čekį. Esu tikras, kad bent trečdalis narių sugrąžintų tuos čekius susivienijimų centrinėms įstaigoms, jei tik tų organizacijų vadovybės imtųsi kokių didesnių lietuviškų projektų ar žygių. Tais darbais ir žygiais susivienijimai atlietuvėtų ir kartu pritrauktų naujų narių iš patriotiškai nusiteikusių lietuvių tarpo. Atvirai kalbant, šiuo metu yra nepaprastai sunku net galvojančiam lietuviui save įtikinti, kad jis turi priklausyti vienam ar kitam susivienijimui.

3. LRKSA nariai gauna nemokamai "Garsą", o SLA nariai — "Tėvynę". Ir vienas ir kitas yra, tur būt, neįdomiausi ir prasčiausi lietuvių laikraščiai JAV-se. Senųjų ateivių (ir kartu naujųjų) vaikai labiau pavartytų (gal net ir paskaitytų) tuos laikraščius, jei jie būtų patrauklesni, įdomesni ir aktualesni. "Garsas" turi anglišką skyrių, šiuo metu redaguojamą kun. P. P. Činiko, M. I. C. (JAV-se gimusio ir augusio dvasiškio). Angliškasis skyrius skiriamas jau lietuviškai nebesuprantantiems ir kartu nebeskaitantiems organizacijos nariams. Tie angliškieji skyriai galėtų atlikti didžiulę misiją JAV-se gimusių ir augusių lietuvių tarpe, suįdomindami juos lietuviška veikla ir į ją įtraukdami. Bent šiuo metu kun. P. Činiko redaguojamas skyrius neduoda jokio vaizdo apie lietuvių siekius ir jų gyvenimą laisvajame pasaulyje ar komunistų pavergtajame krašte, retai užsimena apie Lietuvos laisvinimo darbą ir galimus žygius šioje kovoje. Apie tam tikrus žygius specialiai nerašo (pvz., Rezoliucijoms Remti Komiteto atsiektus laimėjimus ir tolimesnį darbą).

4. Amerikiečių politinės partijos ir kartu biznio organizacijos, iškilus nepaprastam ir gyvybiniam reikalui, sudaro specialias komisijas ("blue ribbon commissions" ar panašiais vardais vadinamas), pilnam klausimo ištyrimui ir išvadų pateikimui. Tokios komisijos sudaromos paprastai iš pajėgiausių ir sumaniausių narių. Ir viena ir kita grupė yra beveik mirties pavojuje. Reiklaingi geriausi "gydytojai" ir jų bendra konsultacija diagnozės nustatymui ir eventualiam išgelbėjimui nuo mirties.

Susivienijimų gelbėjimo reikalas gerokai pavėluotas. Jei tų vienetų vadovybės dar palūkuriuos metus ar kitus, nieko konkretaus nedarydamos, tai abu susivienijimai užges už maždaug dešimties metų.

R. S. Rukuiža

SOVIETŲ IR NACIŲ BYLA DĖL UŽNEMUNĖS RUOŽO

DR. JONAS BALYS

"So viel Zeit fuer eine relativ belanglose Angelegenheit... Das eine Loesung so schwer zu finden war, sind alarmierende Zeichen dafuer, dass sich die Beziehungen zwischen Berlin und Moskau verschlechtert haben".

B. Ruland, *Deutsche Botschaft Moskau* (Muenchen, 1964) p. 328.

Kai 1939 metų vasarą aiškėjo, kad ginkluotas susidūrimas dėl vokiečių reikalavimų lenkams darosi labai galimas jau artimais mėnesiais, anglai ir prancūzai bandė vokiečius prilaikyti, baugindami dvigubu frontu, t. y. rusų įsikišimu rytuose. Tad jau nuo birželio mėnesio vyko Maskvoje derybos su rusais. Anglai ir prancūzai siūlė rusams pasirašyti sutartį, kuri garantuotų Rumunijos, Lenkijos ir Pabaltijo valstybių nepriklausomybę. Rusai sutiko prie tokios sutarties prisidėti tik tada, kai jie patys galės nuspręsti ar tiems kraštams gresia koks net "netiesioginio užpuolimo" pavojus, o tada jie turėsią teisę įvesti į tuos kraštus savo kariuomenę, net jeigu ir nebūtų tokios pagalbos paprašyti. Lenkija pareiškė, kad ji jokiu atveju nesutiks praleisti per savo teritoriją raudonosios armijos, nes žinojo, kad kur ji įžengia, iš ten geruoju neišeina. Visas reikalas užkliuvo dėl Pabaltijo valstybių. Buvo aišku, kad rusai nori okupuoti Estiją, Latviją ir Lietuvą, — tai būtų kaina už rusų dalyvavimą Vokietijos apsupime. Anglai ir prancūzai su tuo nesutiko. Klausimas buvo pavestas ištirti kariniams ekspertams. Visą tą derybų eigą yra smulkiai aprašęs B. Meissneris (žr. jo *Die Sowjetunion, die baltischen Staaten und das Voelkerrecht,* Koeln 1956, p. 24 - 49) ir mūsiškis A. Tarulis (žr. jo *Soviet Policy Toward the Baltic States 1918-1940,* Notre Dame 1959, p. 101-113) ir ypač išsamiai A. Čeginskas (*Commentationes Balticae,* 12-13, 1967, p. 31-103).

Tuo tarpu vokiečiai užmezgė ryšius su sovietais, kurie pasiryžo išbandyti, gal vokiečiai bus nuolaidesni ir sutiks patenkinti jų reikalavimus dėl Pabaltijo. Tuo pačiu metu vienose Kremliaus patalpose vakariečių atstovai tarėsi su Vorošilovu, o kitose — Stalinas ir Molotovas su Ribbentropu; pastarieji greitai susitarė. Buvo didelė sensacija, kai 1939 metų rugpiūčio mėnesio 23 d.

tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos buvo pasirašyta nepuolimo sutartis, prekybos sutartis dėl vokiečiams labai svarbių žaliavų gavimo ir keli slapti protokolai, jų tarpe vienas dėl Pabaltijo pasidalinimo.

Naciai išsiderėjo Lietuvą

Vokiečiai ilgai nesuprato, ko rusai iš tikrųjų nori. Jie manė, kad rusai tikrai prisibijo vokiečių puolimo per Pabaltijį, todėl, tarpininkaujant italų diplomatams, pasiūlė abiem kartu garantuoti Pabaltijo valstybių neutralumą ir nepriklausomybę. Kai pasirodė, kad rusams kas kita rūpi ir be šios duoklės su jais nebus galima susitarti, vokiečiai pradėjo derėtis ir dėl savo dalies. Pirmiausia vokiečiai siūlė pasidalinti Pabaltijį pusiau, imant siena Dauguvos upę. Kai rusai pareiškė, kad jiems labai reikalingi Liepojos ir Ventpilės uostai, tai vokiečiai sau išsiderėjo Lietuvą. Slapto protokolo, kurį 1939.VIII.23 pasirašė Maskvoje Molotovas ir Ribbentropas, Pabaltijį liečiąs pirmas straipsnis taip skamba:

"Tuo atveju, kai bus daromi teritoriniai ir politiniai pertvarkymai srityse, priklausančiose Baltijos valstybėms (Suomijai, Estijai, Latvijai ir Lietuvai), šiaurinė Lietuvos siena sudaro ribą tarp Vokietijos ir Sovietų Sąjungos interesų sferų. Sąryšyje su tuo Lietuvos interesai dėl Vilniaus srities yra pripažįstami abiejų pusių". (Nazi - Soviet Relations, p. 78).

DR. JONAS BALYS, College Park, Maryland (JAV), etnologas, folkloristas, mokslininkas, laikraštininkas. Jonas Balys (g. 1909.VII.2 Krasnavos vs., Kupiškio vls., Panevėžio aps.) baigė Panevėžio mokytojų seminariją 1928. Studijavo Kauno, Graco ir Vienos universitetuose. 1933 Vienoje įgijo daktaro laipsnį. 1933-1944 VDU ir VU (nuo 1942) mokomojo personalo narys. Buvo mokomojo personalo narys Pabaltijo universitete (1946-1948) ir Indianos universitete, JAV-se (1948 -1952). Dr. J. Balys yra eilės knygų autorius, išleistų lietuvių, vokiečių ir anglų kalbomis. Vadovavo Lituanistikos Institutui (1964-1967). Šiuo metu dr. J. Balys redaguoja to instituto leidžiamą metraštį (Lituanistikos Darbai), kurio antras tomas išeis 1969 metų pabaigoje.

Greitai subyrėjus Lenkijai, rusai tuo irgi pasinaudojo, 1939 metų rugsėjo 17 d. įžygiuodami į sumuštą Lenkiją. (Tą patį pakartojo Antrojo pasaulinio karo pabaigoje prieš Japoniją — vis daugiau žemių prisiplėšti). Iškilo reikalas nugalėtojams pasidalinti grobį. Tad vėl teko Ribbentropui keliauti į Maskvą.

Lietuva iškeičiama už Lenkijos žemes

Mūsiškis gen. S. Raštikis klysta savo atsiminimuose taip samprotaudamas: "Vokiečiai, matyti, labai norėjo jų kariuomenės užimtas centrinės Lenkijos sritis pasilikti sau. Bet už tai, žinoma, turėjo rusams ką nors atiduoti. Taigi, tokiu atveju turėjo iškilti kompensacijos klausimas..." (I, 604). Dokumentai rodo visai ką kita. Vokiečiai nebuvo suinteresuoti tikrosios Lenkijos žemėmis, tačiau su Lenkija ką nors reikėjo daryti, kai vokiečių ir rusų kariuomenės susitiko Lenkijos žemėje. Buvo paties Stalino idėja, kai jis rugsėjo 25 d. per Vokietijos atstovą Maskvoje pasiūlė Lietuvą iškeisti už Lenkijos žemes iki Bugo upės. Vokiečiai dar rugsėjo 22 d. siūlė atiduoti Lietuvai Vilniaus sritį, su kuo Molotovas nesutiko, girdi, dar neatėjęs laikas spręsti Pabaltijo reikalų. Pačiam Stalinui užsiprašius Lietuvos, vokiečiai svyravo ir tris dienas į tai nieko neatsakė. Gal tai lėmė didelis lietuvių nenoras pasiduoti vokiečių globai. Vokiečiams galėjo atrodyti naudinga leisti tuos užsispyrusius lietuvius rusams pamankštinti, kad vėliau į vokiečius žiūrėtų kaip į išvaduotojus. Faktiškai taip ir atsitiko. Pats Hitleris 1940 lapkričio 13 d. pareiškė Molotovui Berlyne, kad tos išmainytos Lenkijos žemės (Liublino vaivadija) savo verte neprilygsta Lietuvai.

Ribbentropui atvykus į Maskvą, derybos su Stalinu buvo žiauriai kietos. Po trijų valandų derybų, Ribbentropas rugsėjo 28 d. 4 val. ryto padiktavo ilgą telefonogramą pačiam Hitleriui, prašydamas duoti atsakymą telefonu iki vidurdienio (Akten, D VIII Nr. 152). Atrodo, kad Hitleris nieko neatsakė, viską palikdamas Ribbentropo laimei, t. y. kiek jam pasiseks išsiderėti. O derėtis buvo dėl ko, nes sovietai spaudė, norėdami Lietuvos. Kaip patiriame iš aukščiau minėto dokumento, pirma Ribbentropo versija buvo tokia: palikti taip, kaip buvo susitarta slaptame rugpiūčio 23 d. protokole dėl Lenkijos ir Pabaltijo pasidalinimo, pasiliekant Lietuvą vokiečių interesų sferoje. Tik vokiečiai prašė sienos išlyginimui Suvalkų miesto ir Augustavo miškų iki kanalo, patį Augustavo miestą paliekant rusams. Tačiau vokiečiai labai nenorėjo užleisti rusams visą Lietuvą, kurios užsispyręs reikalavo Stalinas. Tada Ribbentropas kombinavo savo antrąją versiją. Pirmiausia pasiūlė pasidalinti Lietuvą maždaug pusiau: sie-

na eitų nuo Lietuvos Brastos pro šalį Gardino ir toliau Nemunu pro šalį Kauno, abu miestu paliekant rusams, o toliau nuo Nemuno tiesia linija į šiaurę iki Latvijos pietinės sienos, atkertant vokiečiams visą Suvalkiją ir Žemaitiją. Tas planas nepraėjo dėl Stalino užsispyrusio priešinimosi ("scheiterte an noch hartnaeckigerem Widerstand Stalins"). Tada vokiečiai mažino savo reikalavimus: norėjo gauti tik dalį vakarinės Suvalkijos ir dalį Žemaitijos. Pagaliau po trijų derybinių sesijų su Molotovu ir Stalinu, pažinęs pastarojo kietasprandiškumą ("Sturheit Stalins"), Ribbentropas turėjo pasitenkinti tuo, ką rusai sutiko duoti: Lenkijos nuotrupas (visą Liublino vaivadiją, dalį Varšuvos vaivadijos ir Suvalkų sritį) ir nedidelį derlingosios Suvalkijos ruožą. Dėl Lietuvos Ribbentropas galvojo taip: ją turėdami savo rankose, vokiečiai galėtų praplėsti į šiaurės rytus savo apgyventas sritis; antra vertus, būtų Vokietijai šioks toks nepatogumas dėl propagandos, kad ji užsiimanti imperialistine politika. Tokių skrupulų rusai neturėjo, jie grobė viską, kas tik galima.

Slaptas protokolas

Po kietų derybų, 1939 rugsėjo 28 d. (faktiškai buvo pasirašyta jau rugs. 29 d. rytą, tik dokumentas datuotas vakarykščia data), Molotovas ir Ribbentropas pasirašė Maskvoje tokį naują slaptą protokolą:

"Slaptas papildomasis protokolas, pasirašytas 1939 rugpiūčio 23, tebūnie pirmame punkte pakeistas taip, kad Lietuvos teritorija atitenka Sovietų Sąjungos interesų sferai... Kai tiktai Sovietų Sąjungos vyriausybė imsis ypatingų priemonių užtikrinti savo interesus Lietuvos teritorijoje, tai dabartinė Vokietijos - Lietuvos siena, dėl natūralaus ir paprasto sienos pravedimo, turi būti pataisyta tokiu būdu, kad Lietuvos teritorija, esanti į pietų vakarus nuo linijos, pažymėtos pridedamame žemėlapyje, turi atitekti Vokietijai" *(Nazi-Soviet Relations,* p. 107).

Naciai gavo Lietuvos dalį

Tokiu būdu pagal tą protokolą vokiečiai "sienos išlyginimui" gavo rusų sutikimą prisijungti Lietuvos teritorijos gabalą, į kurį įeina Kudirkos Naumiestis, Pilviškiai, Vilkaviškis, Suvalkų Kalvarija, Liudvinavas, Lazdijai, Veisiejai ir Kapčiamiestis. Neįeina: Griškabūdis, Kazlų Rūda, Marijampolė, Simnas, Leipalingis. Ta teritorija plačiausioje vietoje, iš vakarų į rytus, turi apie 50 km. pločio ir ilgiausioje vietoje, įstrižai iš šiaurės vakarų į pietų rytus, apie 110 km. ilgio. Gyventojų ten 1939 m. buvo apie 184.000. Prie protokolo pridėtame žemėlapyje ta riba yra labai aiškiai nubrėžta. Atrodo, kad ant žemėlapio padėjo savo pavardžių pirmas raides Gaus

NACIŲ-SOVIETŲ LIETUVOS PASIDALINIMO DOKUMENTAS — žemėlapis, pridėtas prie nacių-sovietų slapto protokolo, pasirašyto 1939 metų rugsėjo mėnesio 28 dieną Maskvoje. Šiame žemėlapyje atžymėta dalis Užnemunės, kuri buvo pažadėta nacinei Vokietijai "sienos ištaisymo" priedanga. Darant spalvoto žemėlapio nuotrauką, vietovių vardai pasidarė beveik nebeišskaitomi. Straipsnio autorius (dr. J. Balys) paryškino juos savo ranka.

(vokiečių užsienio reikalų ministerijos teisinio skyriaus vedėjas) ir Potemkinas (sovietų užsienio reikalų vice-komisaras). Buvo panaudota iškarpa spalvoto Lietuvos žemėlapio, 1:750.000 mastelio, kurį išleido apie 1926 m. *Friederischsen* firma Hamburge. Sienos yra labai aiškios, tačiau smulkesni vietovardžiai nuotraukoje išėjo neišskaitomi, nes ypač žalia spalva juoda ant balto nuotraukoje neišeina ryški. Todėl čia dedamoj žemėlapio iškarpoj smulkesnius vietovardžius teko įrašyti tušu. Klydo A. Tarulis (p. 139), manydamas, kad per

greitumą žemėlapyje ta riba buvusi pamiršta nubrėžti; jis buvo matęs kitą žemėlapį, kur išvesta siena, pasidalinant Lenkiją. Dabar National Archives Washingtone buvo surastas ir tų Suvalkijos dalybų žemėlapis net dviejose nuotraukose (Mic. 607/F2 0327-28).

Visa tai rodo, kad vokiečiams labai rūpėjo neišleisti iš rankų Lietuvos ir kiek galima atitolinti rusus nuo Rytprūsių. Vokiečiai niekur nemini, kad visa Užnemunė nuo 1795 iki 1812 priklausė Prūsijai, jie nekėlė klausimo dėl ten gyvenančios vokiečių mažumos, jie rėmėsi grynai geopolitiniais argumentais — ištaisyti nepatogią sieną. Lietuvoje geopolitiškai galvojo gal tik vienas prof. K. Pakštas. Tačiau dėl jo ekscentriškumo niekas su juo rimtai nesiskaitė.

Mūsų politikų naivumas

Kokie naivūs buvo mūsų ano meto politikai ir kaip daug jie vadovavosi, amerikoniškai tariant, "wishful thinking", matome iš Vokietijos pasiuntinio Kaune Zechlino telegramos, pasiųstos į Berlyną spalio 5 d. Ten rašoma: "Prie to dar galima pastebėti, kad paskelbus vokiečių - sovietų sienos nustatymą, vietiniuose politiniuose sluoksniuose puoselėjama tvirta viltis gauti iš Vokietijos Suvalkų iškyšulį" (Akten, D VIII Nr. 197). Kokia ironija — vietoje atiduoti Lietuvai Suvalkų trikampį, vokiečiai pareikalavo gretimo tam trikampiui Suvalkijos ploto, nes toje vietoje tas Suvalkų iškyšulys sudaręs nepatogią sieną. Geopolitiškai taip yra. Karo su Lenkija metu vokiečiai ilgai neužėmė to trikampio su lietuvišku Punsku ir Seinais. Jis buvo paliktas be valdžios ir kariuomenės. Vokiečiai raginę lietuvius jį pasiimti. Mūsų valdžia bijojo prarasti neutralumo nekaltybę, ir neatsirado Želigovskio pamėgdžiotojo. Toks Suv. Kalvarijos apskrities viršininkas galėjo tada su policijos būriu užimti Punską ir Seinus. Tada *mes* būtume išlyginę sieną. Tiktai klausimas, ar Punsko ir apylinkių lietuviai šiandien norėtų geriau priklausyti susovietintai Lietuvai, ar komunistinei Lenkijai, kur režimas vis dėlto esąs kiek švelnesnis.

Stalinas išplepa paslaptį

Šis Lietuvos teritorijos ruožas ("Gebietsstreif", — kaip jį vokiečiai vadina) netrukus pradėjo gadinti kraują rusams ir vokiečiams. Jau spalio 4 d. pats Stalinas išdavė paslaptį, pareikšdamas Lietuvos delegacijai, kad teks gabalą teritorijos atiduoti vokiečiams ir tiksliai nurodė, ko vokiečiai nori. Tai išgirdusi mūsų delegacija labai nusiminė ir nuliūdo. Toks ir buvo Stalino tikslas: morališkai priblokšti mūsų delegaciją ir parodyti, kad mes negalime tikėtis jokio vokiečių užtarimo. Stalinas vakarykščiai buvo Vokietijos atstovui pareiškęs, kad

reikia vienu kartu sutvarkyti teritorinius reikalus su Lietuva: ji gaus Vilnių ir atiduos Vokietijai tą Suvalkijos ruožą. Vokiečiams tas nepatiko: išeisią taip, kad rusai lietuviams duoda, o vokiečiai kaip plėšikai atima. Todėl Ribbentropas spalio 4 d. prašė tuo tarpu lietuviams nieko nesakyti, tik palikti tą Suvalkijos ruožą neužimtą, jei sovietai įvestų į Lietuvą savo kariuomenę ir leisti vokiečiams pasirinkti laiką tai teritorijai užimti. Stalinas su tuo sutiko, tik pasakė, kad jis lietuviams jau viską išplepėjęs. Tada spalio 5 d. Zechlinas Kaune Bizauską, o Weizsaeckeris Berlyne Škirpą bandė nuraminti: tokios "sienos ištaisymo" derybos buvusios, tik tas reikalas dabar esąs neaktualus, nors netvirtino, kad nuo to sumanymo iš viso atsisakyta. Visą reikalą prašė laikyti griežtoje paslaptyje (Akten, D VIII Nr. 196, 197, 200).

Vokiečių prašomas, Molotovas spalio 8 d. raštiškai patvirtino abu reikalaujamu punktu: nestatyti tame ruože sovietų kariuomenės ir palikti vokiečiams pasirinkti laiką jį užimti (ib. Nr. 218). Po to atrodė, kad vokiečiai visą tą reikalą pamiršo.

Kai raudonoji armija 1940 m. birželio mėnesį okupavo Lietuvą, tai užėmė ir tą Suvalkų ruožą, tik kelias dienas vėliau. Gal laukė, ar vokiečiai nepasiims savo dalies. Tačiau vokiečiai nejudėjo. Jie nenorėjo Lietuvos pribaigti, kaip pasielgė rusai su Lenkija. Vokiečiai tuojau pat ir neužprotestavo, kam rusai užėmė jų dalį. Tik liepos 8 d. Ribbentropas pavedė Vokietijos pasiuntiniui Maskvoj Schulenburgui susisiekti su Molotovu ir jam pareikšti, kad dabar vokiečiai norėtų atsiimti savo tautiečius ir iš Lietuvos, išskiriant tą pasienio ruožą, kuris pažadėtas Vokietijai; jis manė, kad, laikantis susitarimo, ta teritorija nesanti militariškai okupuota ir vokiečiai ją inkorporuosią, kai bus tinkamas laikas (Akten, D X Nr. 139). Schulenburgas tatai išdėstė Molotovui liepos 12 d., šis pažadėjo tą reikalą išstudijuoti ir atsakyti vėliau. Jau kitą dieną Molotovas davė atsakymą. Stalinas stropiai ištyrinėjo tą klausimą ir pripažįstąs, kad vokiečiai turį neabejotiną teisę į tą Lietuvos teritorijos ruožą, tačiau šiuo metu atiduoti jį vokiečiams sudarytų sovietams nepaprastai didelį nepatogumą ir sunkenybę. Todėl Stalinas ir Molotovas prašo vokiečių vyriausybę labai rimtai pasvarstyti ar, atsižvelgiant į nepaprastai draugiškus tarp dviejų valstybių santykius, nebūtų galima surasti būdą tą teritorijos ruožą palikti Lietuvai. Molotovas pakartotinai pabrėžė tas sunkenybes, kurios susidarytų Sovietų Sąjungai atiduoti tą teritoriją. Jis tą savo ir Stalino prašymą laikė labai svarbiu ir kelis kartus išreiškė viltį, kad vokiečiai padarysią koncesiją. Savo tautiečius vokiečiai galį tuojau atsiimti iš Lietuvos ir iš to ruožo. Schulenburgas prašė

Berlyną instrukcijų, pastebėdamas, kad tenkinant tą sovietų reikalavimą gal galima būtų išreikalauti daugiau ekonominės ir finansinės naudos. (ib. Nr. 162).

Sovietai nori visos Lietuvos

Nuo šio momento sovietai išvystė dideliausį diplomatinį spaudimą tą reikalą kuo greičiau sutvarkyti. Tuo tarpu vokiečiai visiškai nesiskubino ir sąmoningai stengėsi viską užvilkinti.

Molotovas liepos 17 d. pasikalbėjime su Schulenburgu vėl pabrėžė, kokią didelę reikšmę sovietai skirią to Suvalkijos ruožo palikimui prie Lietuvos (Mic. 740/357755). Ta proga Molotovas įteikė "informaciją", gautą iš Pozdniakovo Kaune, kurioje kažkoks Ivanovas, remdamasis Lietuvos Statistikos Biuro daviniais, apskaičiavęs to ruožo gyventojų skaičių ir tautybę, rasdamas, kad 1939 m. gruodžio mėn. bendras gyventojų skaičius buvęs 184.108, jų tarpe 151.186 lietuvių (82,3 proc.), tik 13.475 vokiečių (7,3 proc.), žydų — 13.963 (7,6 proc.) ir t.t. Dokumento paraštėje yra Vokietijos pasiuntinybės patarėjo Tippelskircho įrašyta tokia pastaba: "Šią informaciją įteikė Molotovas ambasadoriui liepos 17 d., atkreipdamas dėmesį į vyraujantį lietuvių gyventojų skaičių tame ruože ir mažą vokiečių nuošimtį, mažesnį kaip žydų". Tame sovietų dokumente Vokietijai pažadėta teritorija yra taip aprubežiuota: pietvakariuose ribojasi Lietuvos - Vokietijos siena, o šiaurės rytuose ribą sudaro linija, jungianti šias apgyventas vietas: Širvintai, Pilviškiai, Marijampolė, Simnas, Zapockinė, (aptarimas tik apytikris, Marijampolė ir Simnas yra už ribos, žr. žemėlapį). Į tą sritį įeina: beveik visas Vilkaviškio aps., trečdalis Marijampolės aps., vienas penktadalis Seinų aps. ir vienas penkioliktadalis Alytaus aps. Taip apskaičiavo rusai (Mic. 740/357754). Savo prašymą paskubinti reikalo sutvarkymą Molotovas pakartojo liepos 29 d. (Mic. 740/357757).

Vokiečiai nesiskubino atsakyti. Jie turėjo svarbesnių reikalų. Pradėjus "liaudies vyriausybėms" turtų nacionalizavimą Pabaltijo kraštuose (VII.22), vokiečiams rūpėjo, kad nenukentėtų jų tautiečiai. Padarė demaršą Maskvoje, prašydami paspausti Pabaltijo vyriausybes, kad neliestų vokiečių turto (Mic. 201/146557 ir 106/112347). Į tai Molotovas liepos 29 dieną trumpai atsakė, kad nuo šiol visi tie klausimai turį būti aptariami tiesiog su Maskva, kadangi formalus Pabaltijo kraštų įjungimas į Sovietų Sąjungą įvyksiąs už kelių dienų (Akten, D X Nr. 251).

Ribbentropas rugpiūčio mėn. 2 d. pavedė pranešti Molotovui, kad Vokietijos vyriausybė priima dėmesin sovietų norą palikti jiems tą Lietuvos sritį, kuri pagal 1939.IX.28 Maskvos susitarimą paskirta Vokietijai. Ta-

čiau tatai sudarytų žymų susitarimo pakeitimą vokiečių nenaudai. Todėl Vokietijos vyriausybė, prieš padarydama tuo reikalu sprendimą, būtų suinteresuota išgirsti, kokį sovietai už tai galėtų pasiūlyti atlyginimą (ib. Nr. 275). Kai Schulenburgas rugpiūčio 7 d. apie tai pranešė Molotovui, šis atrodė patenkintas dėl vokiečių sutikimo derėtis ir pareiškė, kad sovietai yra pasiruošę tartis dėl tinkamo atlyginimo. Tačiau sovietų vyriausybė norėtų pirmiausia patirti apie vokiečių pageidavimus dėl atlyginimo (ib. Nr. 302). Tačiau vokiečiai nesiskubino pareikšti savo kainos.

Sovietai prisijungia Lietuvą

Įvykiai skubiai vystėsi toliau. Molotovas rugpiūčio 12 d. įteikė Maskvoj vokiečiams vakarykščios datos notą, kurioje rašoma: "Lietuva, Latvija ir Estija, Vyriausios Tarybos nutarimu, inkorporuotos į Sovietų Sąjungos teritoriją ir tuo pačiu pasidarė Sovietų Sąjungos dalis". Tuo nutraukiami Lietuvos, Latvijos ir Estijos tiesioginiai diplomatiniai santykiai. Todėl Vokietijos pasiuntinybės Kaune, Rygoje ir Taline turi būti uždarytos iki rugpiūčio 25 d., konsulatai iki rugsėjo 1 d. Pabaltijo atstovybės uždaromos (ib. Nr. 328). Labai būdingas atvirumas: diplomatijos aukštybėse nėra reikalo kalbėti apie tų kraštų prašymą būti priimtiems į Sovietų Sąjungą. Sovietų Vyriausioji Taryba nutarė tuos kraštus inkorporuoti, ir reikalas baigtas.

Žinoma, vokiečiai visa tai gerai suprato, todėl jau rugpiūčio 9 d. davė parėdymą, kad Lietuvai skirta laisvoji zona Klaipėdos uoste (pagal Lietuvos - Vokietijos 1939.V.20 susitarimą) būtų panaikinta ir dėlto rusai negali reikšti jokių pretenzijų, nes Lietuva nebeegzistuoja (ib. Nr. 317). Tačiau rusas visados bandys įlįsti, kur tik yra šioks toks pretekstas. Nors jie patys rugpiūčio 12 d. notifikavo, kad Lietuva daugiau nebeegzistuoja, tačiau rugpiūčio 29 d. Molotovas įteikė Vokietijos ambasadoriui Maskvoje ilgą memorandumą, pasirašytą viena raide M., kuriame reiškia protestą dėl laisvosios zonos Klaipėdos uoste uždarymo. Ji dabar turinti priklausyti Lietuvos TSR (Mic. 740/357798-99; santrauką paduoda Akten, D X Nr. 414). Kai vokiečiai nesiskubino į tai atsakyti, tai sovietai nenusiramino ir toliau kėlė tą klausimą, pvz., Mikojanas rugsėjo 2 d. (*Nazi-Soviet Relations*, p. 184). Ribbentropas rugsėjo 6 d. davė aiškų nurodymą Schulenburgui, kad laisvos zonos Klaipėdos uoste sovietai negaus (ib. p. 186). Susidūrę su vokiečių griežtu *ne*, sovietai nusiramino ir daugiau to klausimo nebekėlė.

Sovietų memorandumas naciams

Suvalkijos ruožo klausimas sovietams buvo daug svarbesnis, kai pamatė, kad vokiečiai

tuo klausimu leidžiasi į kalbas. Molotovas rugpiūčio 12 d. įteikė Vokietijos ambasadoriui Maskvoje ilgą memorandumą, kurį čia ištisai pacituosime, nes jis dar niekur nebuvo pilnai paskelbtas (originalo nuotrauka Mic. 740/357772-74).

"Sąryšy su Vokietijos pasiuntinio grafo von der Schulenburgo š.m. rugpiūčio 7 d. pranešimu dėl kompensacijos klausimo už Lietuvos teritorijos dalį, dėl kurios buvo padarytas susitarimas sovietų-vokiečių 1939 m. rugsėjo 28 d. protokole, Liaudies Komisariatas užsienio reikalams turi garbę padaryti tokį pareiškimą:

1. Negalima būtų duoti kokią nors kompensaciją, atskiriant Vokietijai dalį tokios teritorijos, kuri pagal susitarimą su Vokietija jau yra perėjusi Sovietų Sąjungos žinion, nes tai būtų Sovietų Sąjungai didelė moralinė nuoskauda, kadangi visoje teritorijoje, kuri kaip kompensacija, galėtų būti pasiūlyta, jau yra įvesta ir įsitvirtinusi nauja valstybinė tvarka, atitinkanti SSSR santvarkai ir yra pravestas miesto ir kaimo gyventojų gyvenimo būdo pertvarkymas.

Be to, priskyrimas Vokietijai šiuo metu kokios nors srities, kuri jau yra perėjusi SSSR žinion, neišvengiamai būtų susietas su perkeldinimu toje srityje gyvenančių rusų, gudų, ukrainiečių ir lietuvių tautybės žmonių į SSSR, kas susidurtų su dideliais sunkumais ir sudarytų nepageidautiną politinį įspūdį.

Tuo tarpu Vokietijai atsižadėjimas aukščiau paminėtos Lietuvos teritorijos dalies nesudarytų jokių panašių sunkumų jau todėl, kad toji teritorija nėra buvusi Vokietijos valstybės dalis, ir todėl jos atsižadėjimas SSSR naudai Vokietijai jokios moralinės nuoskaudos nepadarytų.

Nekalbėsime jau mes apie tai, kad kiekvienas pakeitimas oficialiai tarp Vokietijos ir SSSR paskelbtos ribos, duotų priešiškiems elementams progą kalbėti apie rimtus nesutarimus tarp mūsų kraštų ir mūsų tarpusavio santykių nepastovumą.

2. Aukščiau paminėtos Lietuvos teritorijos dalies didžioji gyventojų dauguma yra lietuvių tautybės (82,3 proc.) ir tiktai nežymi gyventojų dalis priklauso vokiečių tautybei (7,3 proc.), todėl tos teritorijos Vokietijai perdavimo atveju turėtų būti didžiausioji gyventojų dalis perkeldinta į Lietuvą.

Tuo tarpu, kaip SSSR vyriausybė jau yra pareiškusi, nenukentės turto reikalai vokiečių tautybės žmonių ir Vokietijos piliečių, kurie, vokiečių vyriausybės paraginti, savo noru persikels iš Lietuvos į Vokietiją.

3. Sovietų vyriausybė laiko tinkama vieta čia priminti apie tai, kad remiantis 1939

rugpiūčio 23 d. protokolu ir pagal 1939 rugsėjo 22 d. nustatytą demarkacijos liniją buvusioje Lenkijos teritorijoje, Suvalkų sritis atiteko SS SR. Neatsižvelgiant į tai, nustatant valstybinę sieną toje buvusios Lenkijos teritorijoje, Suvalkų sritis buvo atiduota Vokietijai be jokios kompensacijos, tik atsižvelgiant į vokiečių prašymą, nors šiuo atveju SSSR neturėjo jokių įsipareigojimų Vokietijos atžvilgiu. Tuo be abejojimo buvo aiškiai išreikštas Sovietų Sąjungos noras maksimaliai patenkinti Vokietijos interesus.

Nežiūrint į tai ir atsižvelgiant į Vokietijos interesus ir reikalus, susidariusius dėl dabartinio karo, Sovietų vyriausybė sutinka duoti Vokietijai materialinį atlyginimą už perleidimą Sovietų Sąjungai to Lietuvos srities gabalo.

Sovietų vyriausybė galėtų per du metus sumokėti tris milijonus 860 tūkstančių aukso dolerių, t. y. pusę tos sumos, kuri buvo anuo metu JAV sumokėta caristinei Rusijos vyriausybei už Aliaskos pusiasalį. Sovietų vyriausybė galėtų išmokėti tą sumą auksu arba prekėmis, pagal vokiečių vyriausybės pasirinkimą.

Sovietų vyriausybė tikisi, kad Vokietijos vyriausybė atsižvelgs į SSSR interesus ir sutiks su šiuo jos pasiūlymu. 1940 metų rugpiūčio 12 d."

Lietuva atsiduria už geležinės uždangos

Ir vėl vokiečiai į šį pasiūlymą nesiskubino atsakyti, o rosai nekantravo. Jau rugpiūčio 23 d. Molotovas klausė Schulenburgo dėl vokiečių nuomonės šiuo Lietuvos teritorijos reikalu ir primygtinai prašė paskubinto atsakymo (Mic. 740/357790). Kai vokiečiai tylėjo, rusai bandė aplinkiniais keliais įteisinti sieną su Vokietija. Molotovas rugpiūčio 17 d. įteikė Schulenburgui notą, pasirašytą M. inicialu, kurioje praneša Vokietijos vyriausybei, kad sąryšyje su Lietuvos respublikos priėmimu į Sovietų Sąjungą, naujame valstybinės sienos ruože tarp Sovietų Sąjungos ir Vokietijos, nuo Igorkos upės iki Baltijos jūros, t. y. buvusioje Lietuvos - Vokietijos sienoje, nuo rugpiūčio 20 d. įvedama sovietinė pasienio tvarka, kaip ir visur kitur. Sovietų pasienio valdžia gaus reikalingus nurodymus ir SSSR vyriausybė tikisi, kad ir Vokietijos vyriausybė iš savo pusės duos atitinkamus nurodymus savo pasienio valdžiai (Mic. 740/357779). Tuo buvo panaikintas mažasis arba vietinis pasienio gyventojų susisiekimas, vykęs pagal Vokietijos - Lietuvos sutartį. Tad buvo užleista geležinė uždanga. Berlynas pranešė savo atstovybei Maskvoje, kad vokiečiai skaitysis su tuo faktu ir nedarys priekaištų, kodėl rusai iš anksto nepranešė apie mažojo pasienio susisiekimo sutarties nu-

traukimą, nes ir patys vokiečiai dabar nesilaiko visų su Lietuva sudarytų sutarčių, pvz. dėl laisvos zonos Klaipėdos uoste (Mic. 740/357791).

Sovietams labai rūpėjo galutinai nustatyti sieną su Vokietija. Rugpiūčio 28 d. buvo įteikta tuo reikalu nota vokiečiams, į kurią nesusilaukė atsakymo (archyvuose ta nota nesurasta).

Berlyne rugsėjo 2 d. įvyko pasikalbėjimas tarp Ribbentropo ir sovietų pasiuntinio Škvarcevo, kuris tarp kitko kėlė klausimą dėl rugpiūčio 12 d. sovietų pasiūlytos kompensacijos už Lietuvos žemės gabalą. Ribbentropas atsakė, kad vokiečiai tą klausimą stropiai tyrinėja ir tas darbas dar nėra baigtas. Tačiau jau galįs pasakyti, kad sovietų pasiūlyta kaina yra per žema ir vokiečiams nepriimtina. Kai klausimas bus visapusiškai ištyrinėtas, tada jis atsiklausiąs Hitlerio nuomonės ir pranešiąs pasiuntiniui. Kai šis paklausė, kada galima laukti atsakymo, tai Ribbentropas apgailestavo negalįs nustatyti datos (Akten, D XI, 1 Nr. 4).

Ta prasme Ribbentropas rugsėjo 6 d. instruktavo Schulenburgą Maskvoje: galįs prie progos pasakyti Molotovui, kad Reichas principe sutinka už atitinkamą atlyginimą atsisakyti Lietuvos teritorijos gabalo, tačiau sovietų pasiūlytas atlyginimas esąs nepriimtinas ir vokiečiai ruošią savo pasiūlymą *(Nazi - Soviet Relations,* p. 186). Tai Schulenburgas rugsėjo 9 d. taip ir painformavo Molotovą (Mic. 740/357826). Jau kitą dieną Molotovas parodė tuo reikalu didelį susidomėjimą ir prašė kelis kartus pakartoti pareiškimą, kad "Reicho vyriausybė principe yra pasiruošusi už atitinkamą kompensaciją nereikalauti Lietuvos teritorijos dalies priskyrimo, kaip buvo sutarta Maskvoje". Atrodė, kad Molotovas buvęs patenkintas. Jis domėjosi pareiškimu, kad sovietų pasiūlytas atlyginimas vokiečiams nėra priimtinas, tačiau dėl to nekomentavo *(Nazi - Soviet Relations,* p. 188). Vokiečiams irgi rūpėjo sovietų reagavimas, todėl Ribbentropo pavedimu rugsėjo 11 d. buvo pasiųsta telegrama Schulenburgui su paklausimu, kaip Molotovas reagavo į vokiečių užimtą tuo reikalu poziciją (Mic. 740/357840).

Hitlerio ir Molotovo susikirtimai

Netrukus tie "strange bed fellows" pradėjo bartis. Pirmiausia sovietai prikišo vokiečiams, kad jie sulaužę nepuolimo sutarties 3 punktą, kadangi iš anksto nepainformavę rusų apie Vienos sprendimą dėl Rumunijos ir Vengrijos sienos nustatymo. Tada Ribbentropas paliepė rugsėjo 3 d. prikišti Molotovui, kad sovietai smulkiau nepainformavę vokiečių apie savo planus Baltijos valstybėse, ypatingai dėl Lietuvos okupavimo, kuri yra Vokietijos kaimynystėje, be to, užėmė ir Vokietijai

paskirtą teritorijos dalį (*Nazi-Soviet Relations*, p. 181-83).

Truputį apsibarus, kuriam laikui viskas aprimo. Rusai laukė vokiečių kontrapasiūlymo, o vokiečiai delsė. Klausimas vėl iškilo Berlyne per Molotovo pasikalbėjimus su Hitleriu lapkričio 12-13 d.d. Iš vokiečių pusės dalyvavo Hitleris ir Ribbentropas, o iš rusų pusės — Molotovas ir Dekanozovas su patarėjais ir vertėjais. Pasikalbėjimą, įvykusį lapkričio 13 d., smulkiai aprašė pasitarimuose dalyvavęs min. Schmidtas (Seidl, *Beziehungen*, p. 264-67). Pirmą dieną Hitleris buvo mandagesnis. Jis pareiškė, kad bandė rusų reikalavimus sutikti pusiaukelėje, pvz. dėl Lietuvos, kuri vokiečiams turėjusi tam tikros reikšmės ekonominiu atžvilgiu, bet jis supratęs, kad politiniu atžvilgiu reikėję sutvarkyti padėtį, idant ateityje vėl nesusidarytų sąlygos, kurios iššauktų įtampą tarp Vokietijos ir Rusijos (Documents, D XI p. 544). Išerzintas Molotovo besaikiais reikalavimais, kitą dieną (XI. 13) Hitleris jau buvo daug griežtesnis. Kai vėl iškilo Lietuvos klausimas, pirmiausia Hitleris pastebėjo, kad Liublino vaivadija ekonominiu atžvilgiu nebuvusi jokia kompensacija už Lietuvą. Vėliau kai Hitleris prikišo sovietams dalies Bukovinos ir Lietuvos užgrobimą be vokiečių pritarimo, tai Molotovas atsakė, kad vokiečiai kaip kompensaciją už Lietuvą gavo lenkų Liublino sritį ir sovietai nebūtų spyręsi, jei vokiečiai tų mainų nebūtų priėmę. Hitleris vėl pabrėžė, kad ekonominės vertės atžvilgiu tai esą labai nelygūs mainai. Tada įsikišo Ribbentropas ir pastebėjo, kad rusai stipriai spaudė dėl tos pataisos (VIII.23 slaptas protokolas 1 punkte buvo pakeistas IX. 28 slaptu protokolu: pirmame Lietuva atitenka vokiečių interesų sferai, o antrame — sovietų, išskyrus Suvalkijos ruožą). Molotovas vėl kartojo, kad sovietai nebūtų likę užsispyrę ir būtų palikę Lietuvą vokiečiams, kaip buvo numatyta pirmame protokole, jei vokiečiai nebūtų sutikę su mainais. O dėl Suvalkijos ruožo, pažadėto vokiečiams, tai sovietai laukią iš vokiečių aiškaus atsakymo dėl atlyginimo ir vis negalį sulaukti (ib. Nr. 328). Tokiu būdu Lietuva pasidarė kaip koks nesantaikos obuolys tarp vokiečių ir sovietų.

Hitleris suprato sovietų taktiką

Labai įdomu, kad tame pačiame pasikalbėjime Molotovas pareiškė Hitleriui, jog sovietai norėtų ir Suomijos klausimą taip pat išspręsti, kaip Baltijos valstybių ir Besarabijos, t. y. okupuoti. Hitleris aiškiai pasipriešino: Vokietijai rūpi karo metu gauti iš Suomijos nikelį ir celiuliozę, be to, vokiečiai nenori, kad Baltijos jūra pasidarytų karo veiksmų zona; galį čia įsimaišyti švedai ir net anglai su amerikiečiais, nes suomiai ginsis. Be to, dėl savo narsaus

gynimosi žiemos karo metu, suomiai įsigijo daug simpatijų visame pasaulyje ir pačios Vokietijos gyventojų tarpe, nors vyriausybė laikėsi neutraliai. Todėl Vokietija nenorėjo, kad įvyktų naujas rusų - suomių karas. Molotovas labai derėjosi, bet Hitleris nenusileido, ir rusai neišdrįso Suomijos vėl užkabinti.

Hitlerio susitikimas su Molotovu jį ne tik išnervino, bet ir įtikino, kad visokiems nesusipratimams su rusais nebus galo. Po savaitės (XI.20) Hitleris susitiko Vienoje su Vengrijos premjeru Teleki. Savo pasikalbėjime Hitleris nusiskundė dėl sovietų, kad jie visur kišasi ir viskas jiems rūpi, nuo Yokohamos iki Ispanijos. Jeigu Vokietija išeitų iš Balkanų, rusai tuojau ten įmarširuotų, kaip atsitiko Pabaltijy. Jeigu tik kur atsiranda tuštuma, ją tuojau užpildo rusai. Rusija kabo kaip koks pavojingas debesys ant horizonto. Kartais jie savo imperializmą pamatuoja rusiškai nacionalistiniais interesais, kartais neva proletariato reikalus gindami, žiūrint, kaip kokiame krašte yra patogiau (Seidl, *Beziehungen,* p. 291-93). Atrodo, kad Hitleris greit suprato sovietų taktiką, kurios vakariečiai nenori suprasti iki pat šios dienos: jeigu tik sovietams nusileisi, jų pretenzijoms nebus galo.

Vėl Suvalkijos klausimas

Grįžkime prie Suvalkijos klausimo. Jis vėl buvo iškeltas Berlyne gruodžio 22 d. per Ribbentropo pasikalbėjimą su sovietų ambasadorium Dekanozovu. Pirmiausia jis pareiškė sovietų vyriausybės nepasitenkinimą, kodėl nebuvo atsakyta į sovietų rugpiūčio 28 d. notą dėl galutinio sienos nustatymo tarp Igorkos upės ir Baltijos jūros, t. y. buvusiame Lietuvos - Vokietijos pasienyje. Maišyta rusų - vokiečių komisija turėjusi, kaip ir kituose sienos sektoriuose, atlikti tą darbą dar prieš žiemos pradžią. Ribbentropas atsakė taip, kaip buvo galima laukti: ta sienos dalis negalima galutinai nustatyti, nes nesutvarkytas Lietuvos teritorijos iškyšulio klausimas. Nebūtų prasmės dukart daryti tą patį sienos nustatymo darbą. Sovietų pasiūlymas jį atpirkti vokiečių vyriausybės laikomas nepatenkinamu. Jis pavedęs valstybinių turtų komisijai tą teritoriją įvertinti, bet dar negavęs jos pranešimo. Kai tik gausiąs įvertinimą, tuojau pranešiąs rusams, bet tuo tarpu jis nieko negalįs daryti. Tarsi dėl pasijuokimo, pasikalbėjimo pabaigoje Ribbentropas dar kartą paklausė Dekanozovą, ar sovietų vyriausybė vis dar norinti gauti tą Lietuvos iškyšulį, į ką Dekanozovas atsakė teigiamai (Documents, D XI Nr. 545).

Sau pagalbininką sovietai susulaukė K. Schnurre's asmenyje, kuris vokiečių užsienio reikalų ministerijos politikos departamente buvo rytų Europos sekcijos vadovas ir rūpinosi derybomis ekonominiais klausi-

mais su SSSR (anksčiau dar su Lenkija ir Pabaltijo valstybėmis). Jis gruodžio 25 d. parašė Ribbentropui iš Maskvos aliarmuojantį raštą, siūlydamas kuo greičiau sutvarkyti vokiečių - rusų sienos klausimą, nes rusai darą didelių sunkumų dėl ekonominio susitarimo ir reikalaują visokių nuolaidų: girdi, dėl tų kelių milijonų už Lietuvos teritorijos gabalą, atsiduriąs pavojuje ekonominis susitarimas, kur einą reikalas apie bilijonus. Tad reikią imti, ką rusai duoda už tą Lietuvos teritorijos ruožą ir kuo greičiau pasirašyti sienos sutartį (Documents, D XI Nr. 568). Ribbentropas atsakė gruodžio 28 d. ir pavedė painformuoti rusus, kad vokiečiai, pagal nekilnojamo turto kainas, įvertino tą Lietuvos teritorijos ruožą esantį 13 milijonų aukso dol. vertės. Vokiečiams reikią pirmoj eilėj šviesiųjų metalų, toliau naftos produktų, medvilnės ir linų, mangano rūdos, bet neprašyti grūdų. Išsiderėti šių prekių, o tada galima būsią pasirašyti sienos sutartį (ib. Nr. 575). Vokietijos pasiuntinys Maskvoje gruodžio 29 ištisas dvi valandi derėjosi su Molotovu, kuris nurodė, kad kaina yra labai aukšta ir įrodinėjo, kad sovietai nieko neturėtų mokėti, nes tai esąs ne ekonominis, bet politinis klausimas. Molotovas labai užsispyrusiai ginčijosi, bet ir Schulenburgas nenusileido: rusai jau buvo pasiūlę atlyginti auksu ir prekėmis, tad jie patys pasiūlė šį reikalą sutvarkyti ekonominiu pagrindu. Pagaliau Molotovas sutiko pranešti savo vyriausybei ir pasvarstyti, ar bus galima surasti abi pusi patenkinantis sprendimas. Kol šis sienos sutarties klausimas nebus sutvarkytas, prekybos sutartis irgi negalės būti pasirašyta. Molotovas jau šiandien ar rytoj žinosiąs savo vyriausybės sprendimą (ib. Nr. 580).

Lietuvos iškyšulio kaina

Ribbentropas 1941 sausio 1 d. pasiuntė į Maskvą sienos sutarties projektą, nurodydamas, kad ją bus galima pasirašyti tik patenkinamai susitarus dėl atlyginimo už Lietuvos iškyšulį. Tas atlyginimas yra už suverenumo teisių atsisakymą į tą sritį; tai nėra piniginis atlyginimas už privačią nuosavybę, todėl šio klausimo negalima sieti su atlyginimu už vokiečių repatriantų turtą, kaip bandė Molotovas (ib. Nr. 590). Sausio 2 d., gavęs sienos sutarties projektą, Molotovas pasiūlė padvigubinti savo kainą, t. y. sumokėti 32,4 milijonus reichsmarkių per du metu. Tačiau rusai negalėsią visos sumos padengti šviesiaisiais metalais dėl jų stokos. Rusai dabar sutiko šį klausimą atskirai spręsti, nejungiant jo su prekybos derybomis (ib. Nr. 591). Ribbentropas sausio 3 d. pranešė, kad sutinka su rusų pasiūlyta kaina, t. y. apie pusė sumos, kurios užsiprašė vokiečiai, tačiau negalima esą laukti dviejų metų, visa suma turinti būti tuojau sumokėta šviesiaisiais metalais. Jei to negalėtų

padaryti, tai pusę sumos galima paimti auksu, sumokamą tuojau pat (ib. Nr. 598).

Derybos su Molotovu vyko sausio 7 d. Rusai negalį viską atmokėti per 3 mėnesius, tačiau sutinką išmokėjimo terminą sumažinti iki pusantrų metų (ib. Nr. 614). Schulenburgas ragino savo vyriausybę kuo greičiau susitarti, nuo to nukenčia ne tik kiti ekonominiai susitarimai (prekybos sutartis turėjo būti pasirašyta gruodžio 20), bet ir 55.000 vokiečių repatriacija, kurių padėtis ten kasdien blogėja. Jo nuomone, rusai padarę paskutinę nuolaidą ir jų pasiūlymą reikią priimti (ib. Nr. 615) Derybos su Molotovu toliau ėjo sausio 7 ir 8 d. d. ir jis pasiūlė: 1) arba visą sumą tuojau atlyginti auksu, nurašant vokiečių skolą už rusų pristatytas prekes arba 2) atlyginti vieną aštuntadalį šviesiaisiais metalais per 3 mėn. ir likusią sumą auksu, nurašant vokiečių skolą. Ribbentropas sausio 9 d. pranešė, kad pasirinkta antroji versija, mat, vokiečiams švies. metalai buvo labiau reikalingi karo pramonei, negu auksas (ib. Nr. 625).

Naujas slaptas protokolas

Po šių ilgų derybų, 1941 sausio 10 d. Molotovas ir Schulenburgas pasirašė Maskvoj dar vieną slaptą protokolą, pagal kurį sutariama: 1) Reicho vyriausybė atsižada teisių į Lietuvos teritorijos gabalą, paminėtą slaptame pridėtiniame 1939.IX.28 protokole ir atžymėtą prie jo pridėtame žemėlapyje; 2) Sovietų Sąjungos vyriausybė yra pasiruošusi atlyginti Vokietijos vyriausybei už šią teritoriją, sumokėdama 7.500.000 aukso dolerių arba 31.500.000 markių. Ta suma bus sumokėta tokiu būdu: vienas aštuntadalis arba 3.937. 500 markių šviesiaisiais metalais, kurie bus pristatyti per tris mėnesius po šio protokolo pasirašymo, o likusieji septyni aštuntadaliai arba 27,562.500 markių bus sumokėta auksu ir ta suma bus nurašyta nuo vokiečių mokėjimo prievolės auksu, kurios terminas yra 1941.II.11 pagal susitarimą ir t.t. (ib. Nr. 638). Tą pačią dieną buvo pasirašyta ir nauja prekybos sutartis.

Vokiečiai padarė gerą biznį Lietuvos teritorijos sąskaita, kuri jiems nepriklausė, išspausdami aukščiausią kainą. Vokiečiams tuo labiau nebuvo prasmės mokėti auksu už prekes, kai po kelių mėnesių turės prasidėti karas, kuriam pasiruošti Hitleris davė įsalymą jau 1940 metų gruodžio 18 d., vadinamas "Fall Barbarosa" ir tas pasiruošimas turėjo būti užbaigtas iki 1941 metų gegužės 15 d. Kada nors nepriklausomos Lietuvos vyriausybė turėtų pareikalauti iš Vokietijos tų 7,5 mil. aukso dolerių su metiniais procentais.

Ir pasirašius tą protokolą, rusų bėdos dėl sienos nustatymo Lietuvos sektoriuje dar nepasibaigė. Tiesa, derybos dėl sienos pravedimo vyko Maskvo-

je tarp Sobolevo ir Tippelskircho iš vokiečių pusės. Rusai stengėsi patenkinti smulkius vokiečių reikalavimus, kaip dėl mažo sienos pataisymo prie Širvintos upelio ir Vištyčio ežero, tačiau vokiečiai vis atrasdavo priežasčių galutiniam sienos komisijos darbui atidėti (Mic. 107/113439).

Yra politinio departamento dir. Woermano 1941 metų gegužės 24 d. telegramos Vokietijos pasiuntinybei Maskvoje projektas arba juodraštis, kuriame sakoma, kad dabar sovietai galės gauti 1941 metų sausio 10 d. susitarimo ratifikacijos dokumentą, bet kartu yra aiškus nurodymas viską daryti iš lėto ir atidėliojant, nes kitaip sekantis žingsnis būtų galutinis sienos nustatymas vietoje, veikiant mišriai komisijai, kas vokiečių planams netiko (Documents, D XII Nr. 548). Taigi, vokiečiai viską užgaišino iki 1941 metų gegužės 24 d. Ir taip atrodo, kad siena galutinai nebuvo nustatyta net iki pat birželio 22 d., arba karo su Sovietų Sąjunga pradžios. Iš dalies teisingai pastebėjo B. Rulandas, pacituotas straipsnio pradžioje, kad tiek daug laiko buvo sugaišta dėl palyginti nežymaus reikaliuko... Tačiau iš esmės tai buvo daug svarbesnis reikalas. Vokiečiai labai nenorėjo prisileisti rusų prie Rytprūsių. Tas pasienio ruožo išsiderėjimas ir aiškus vokiečių nenoras galutinai sutvarkyti sienos klausimą prie Lietuvos teritorijos rodo štai ką: vokiečiai norėjo nors per pusę pėdos Lietuvoje išsilaikyti, kad būtų priekabė maišytis į Lietuvos reikalus, o sovietams tai buvo tarsi krislas akyje.

Lietuva galėjo išlaikyti suverenumą

Lietuviai Stalino gudravimo dėka tiksliai žinojo apie tą Suvalkijos ruožo pažadėjimą vokiečiams. Šiandien tiesiog negalima suprasti, kodėl prezidentas ir vyriausybė, gavę sovietų ultimatumą, jo neatmetė (būtų užtekę į jį nieko neatsakyti) ir nepersikėlė, sakysim, į Vilkaviškį. Reikėjo permesti mūsų kariuomenę už Nemuno ir ten užimti gynimosi pozicijas. Yra beveik tikras dalykas, kad raudonoji armija nebūtų išdrįsusi peržengti Nemuno ir jau jokiu būdu nebūtų brovusis į Vokietijai pažadėtą teritoriją, jeigu lietuviai būtų gynęsi. Mūsų trys divizijos būtų sulaikiusios visus tris sovietų korpusus, nes visados atsargūs sovietai nebūtų rizikavę susidurti su vokiečiais. Būtų buvęs išlaikytas Lietuvos suverenumas daugiau negu viename valsčiuje, kaip po laiko svajojo Smetona. Nebuvo vokiečių interesas tada Lietuvą pribaigti, jų tikslas buvo kaip tik laikyti Lietuvos klausimą atvirą. Tada Antrojo karo metu Lietuva būtų atsidūrusi tokioje padėtyje, kaip Rumunija ar Vengrija. Ir nebūtų buvę Lietuvoje nei vokiečių komisarų, nei gestapo. Išlaikyti suverenumą yra labai didelis dalykas. Jei

kraštą okupuoja karą pralaiminti pusė — menka bėda, jie turės pasitraukti. Blogai, kai okupuoja laimėjanti pusė, tada ji paprastai ir pasilieka. Mūsų politikai ir kariškiai manė, kad vokiečiai pralaimės karą, tačiau krizės metu visiškai prarado galvas ir pasirinko pačią blogiausią taktiką: nesipriešinti, nieko nedaryti, pasiduoti Stalino malonei... Keisčiausia, kai opozicionieriai galvojo, kad sovietai norį nušalinti tik Smetonos valdžią ir atstatyti demokratiją. Taip, bet tik komunistinio stiliaus "demokratiją", kuriai nei Merkys, nei Raštikis su Bizausku netiko. Daugelis tą klaidą apmokėjo savo galvomis, kartu su maždaug puse milijono nieko nedėtų mūsų tautiečių, kurie nekovojo dėl valdžios, tik norėjo būti laisvi.

ŠALTINIAI

1. **Akten zur deutschen auswaertigen Politik,** 1918 - 1945. Aus dem Archiv des Deutschen Auswaertigen Amts. Ser. D. 1937-1945, Bd. VII-XI. Baden - Baden, P. Keppler Verlag, 1961-64.

2. **Documents on German Foreign Policy,** 1918-1945. From the archives of the German Foreign Ministry. Ser. D (1937-1945). Vol. VII-XII. Washington, Dept. of State, 1956-62.

Abiejuose veikaluose tie patys dokumentai, pirmame vokiški originalai, antrame angliški vertimai. Tomų ir dalykų numeracija abiejuose veikaluose ta pati. Vokiška serija dar neužbaigta.

3. **Micr. — Microfilm in National Archives,** Washington, D. C., Section T-120. Naudojama tik nespausdintiems dokumentams nurodyti.

4. **Nazi-Soviet Relations,** 1939-1941. Washington, Dept. of State, 1948.

5. Seidl, Alfred, **Die Beziehungen zwischen Deutschland und der Sowjetunion** 1939-1941. Dokumente des Auswaertigen Amtes. Tuebingen, H. Laupp, 1949.

CENTRO VALDYBOS PRANEŠIMAI IR PARAGINIMAI

• **LFB Vyr. Tarybos ir Centro valdybos nutarimu nario mokestis nustatytas 5 doleriai metams. Jį moka kiekvienas dirbantis LFB narys. Sambūriai, išrinkę narių mokesčius, mažiausiai 50 proc. pasiunčia Centro valdybai. Visi sambūriai prašomi kaip galima greičiau atsiteisti už 1969 metus. Centro valdybos adresas: JAV ir Kanados LFB Centro valdyba, 24526 Chardon Road, Cleveland, Ohio 44143.**

• **Sambūrių vadovybės prašomos atsiųsti savo narių pilnus sąrašus su tiksliais adresais (duodant ir "Zip Code").**

• **Kiekvienas LFB narys kviečiamas surasti bent vieną naują "Į Laisvę" žurnalo prenumeratorių.**

• **Sambūriai ir pavieniai nariai kviečiami paremti "Į Laisvę" žurnalo leidimą piniginėmis aukomis. Jos siųstinos "Į Laisvę" žurnalo administratoriui: Mr. Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Avenue, West Covina, California 91790.**

PAREMK "Į LAISVĘ" ŽURNALO LEIDIMĄ PINIGINE AUKA!

• **Ar esi skyręs paskutiniųjų metų laikotaryje savo piniginę auką "Į LAISVĘ" žurnalo leidimui paremti?**

• **Jei ne, skirk tam tikslui auką pagal savo išgales!**

• **Savo auką siųsk tiesiog žurnalo administratoriui.**

SUAKTYVINTINA KOVA DĖL LIETUVOS LAISVĖS

Pašnekesys su DR. ELIZIEJUMI DRAUGELIU, vienu iš didžiųjų kovotojų dėl Lietuvos laisvės, nepriklausomybės laikų iškiliuoju Lietuvos veikėju, Lietuvos Respublikos buvusiu vidaus reikalų ministeriu ir visų trijų Lietuvos laisvųjų seimų nariu

• Trintis lietuvių išeivijoje — • Pilnesnis lietuvių profesionalų prisidėjimas prie Lietuvos laisvinimo darbo — • Bendravimas su komunistų pavergtu kraštu — • Parama Pietų Amerikos lietuviams — • Kaip ir kada Lietuva atgaus laisvę ir nepriklausomybę? — • Linkėjimai "Į LAISVĘ" žurnalui.

Med. dr. Eliziejus Draugelis leidžia savo gyvenimo saulėlydžio dienas Sao Paulo mieste, Brazilijoje, aktyviai dalyvaudamas tenykštėje lietuvių veikloje. Dr. E. Draugelis (g. 1888.IV.11 Bardauskų k., Vilkaviškio aps.) baigė Marijampolės gimnaziją 1909, o medicinos studijas Maskvoje 1914. Studentavimo laikais aktyviai reiškėsi lietuvių studentų katalikų veikloje (kartu su Pr. Dovydaičiu, K. Bizausku, V. Endziulaičiu, P. Grajausku, Z. Starkumi ir kit.). Komunistų kalintas, grįžo Lietuvon 1918. Čia tuoj įsijungė į Lietuvos atkūrimo darbą: išrinktas pirmuoju Marijampolės m. burmistru (1918); vidaus reikalų ministeris (1919 - 1920, E. Galvanausko kabinete); visų trijų seimų (1920 - 1926) narys ir II seimo sekretorius; sveikatos departamento direktorius (1927 - 1928); ligoninių direktorius (1928 - 1941). Aktyviai reiškėsi Liet. Ūkininkų Sąjungoje ir buvo ilgametis jos pirmininkas. Pasitraukė į Vakarus 1944, išvyko į Braziliją 1947.

Įžanginės mintys bei pastabos

Sao Paulo, 1969.VII.6

Malonus Redaktoriau,

Vakar gavau Jūsų malonų bet ir sukėlusį nemaža galvosūkio laišką. Duodate eilę klausimų ir norite mano atsakymų. Jūs minite apie mano "didžiulę patirtį lietuvių politinėje veikloje". Deja, turiu paaiškinti, kad aš buvau anuomet politinis veikėjas ne iš pašaukimo, ne kaip specialistas, baigęs specialius politinius ir visuomeninius mokslus — gyvenimas privertė stoti į Lietuvos atstatytojų gretas. Siekiant man mokslo, Lietuva buvo žiaurioje carų vergijoje. Reikėjo ruoštis kovai prieš

okupantą ir jo užmačias. Jau tėvo pradžios mokykloje (mano tėvas buvo tos mokyklos mokytojas) aš ir mano draugai svajojome apie nepriklausomą Lietuvą, planavome ir ruošėmės kovai prieš pavergėją. Studentavimo laikais visi susipratę lietuviai — tiek ateitininkai, tiek aušriečiai, tiek "neapsisprendusieji" — buvo įsijungę į Lietuvos laisvinimo darbą. Klaidų nė vienas neišvengia, jų neišvengė ir anuometiniai veikėjai. Anuomet, prieš nepriklausomybės atgavimą, veikėme savo krašte ir buvome savo tautiečių stiprinami. Tada neviliojo mūsų jokie titulai, nelaukėme jokios padėkos už darbus bei darbelius, kuriuos teko mums atlikti. Tikėsite ar netikėsite, reikalai pasunkėjo atgavus nepriklausomybę (veikė neigiamos jėgos ir iš vidaus ir iš užsienio).

Visa dabartinė laisvinimo veikla, atsidūrus už Tėvynės ribų, yra nepaprastai sunki. Čia reikia daug nuoširdaus patriotizmo, daug vilties ir tikėjimo, pilno susiorientavimo dabartiniuose pasaulio įvykiuose.

Priešas veda totalinę kovą. Jam yra pavykę suklaidinti jau ne vieną iš mūsų, pasitraukusių iš Lietuvos 1944 metais. Ką jau bekalbėti apie priešo įtaką laisvajame pasaulyje! Visi matome ir žinome, kad komunistams yra pavykę sumaišyti protus ne vienam net iš katalikų veikėjų laisvajame pasaulyje. Koks gi gali būti dialogas su komunistais?!

DR. ELIZIEJUS DRAUGELIS, Sao Paulo, Brazilija. Skaityk su juo pašnekesį šiame "Į Laisvę" numeryje.

Turiu prisipažinti, kad neviliojo mane nei ministeriškas cilinderis, nei jokie kabinetų portfeliai. Jaučiausi neturįs pakankamai patyrimo. Antra, tuo metu, reikia pasakyti, buvo gana pavojinga užimti aukštesnį postą. Esu gavęs eilę grąsinančių laiškų, pasirašytų "juodosios rankos". Juose buvo aiškiai pasakoma, kad, jei tik užimsiu kokį postą, būsiu tuoj sulikviduotas. Įsijungiau į Ernesto Galvanausko ministerių kabinetą (vidaus reikalų ministeriu) tik savo bičiulių A. Stulginskio ir kun. J. Vailokaičio spaudžiamas. Jie, atvykę pas mane į Pilviškių ūkį, turėjo ilgai mane įtikinėti, kad aš prisiimčiau tas nelengvas ir

nedėkingas pareigas. Ir galų gale, kai jie užtikrino mane, kad, jei žūčiau, rūpinsis mano šeima (žmona ir 2 vaikais), sutikau paimti ministerio portfelį.

Kovų dėl Lietuvos laisvės palyginimas

Prašote palyginti anuometinę kovą su dabartine. Anais laikais kovotojų skaičius buvo labai ribotas. Šiuo metu padėtis yra visai kita. Ir darbuotojų ir kovotojų gretos yra didelės ir skaitlingos, tik gal mes pilnai ir visu frontu nepajudame. Meilės savo tautai ir kraštui niekad nestokojo lietuviuose. Nesena praeitis — partizanų kovos. Keliasdešimt tūkstančių geriausių Lietuvos sūnų ir dukrų paaukojo savo gyvybes nelygioje kovoje. Visi turėtumėm semtis savo darbuose ir žygiuose stiprybės iš šių laikų didvyrių — partizanų.

Kovos dėl Lietuvos laisvės paspartinimas

Kviečiate pasisakyti kovos dėl Lietuvos laisvės paspartinimo klausimu. Be abejo, kova yra užsitęsusi, ir šviesesnių prošvaisčių vis dar nesimato. Kaip ten bebūtų, jokiu būdu neturėtumėm nuleisti rankų. Priešingai, dėti visas pastangas visą laisvinimo darbą suaktyvinti. Lietuvos nepriklausomybės kovų metais daug Lietuvai talkino JAV-bių lietuviai. Ir šiuo metu jie gali atlikti (ir atlieka!) didelių darbų. Anais laikais lietuviai už Lietuvos ribų nebuvo pakankamai organizuoti. Šiuo metu yra visai kita padėtis. Mus visus apjungia Pasaulio Lietuvių Bendruomenė. Ją reikia dar labiau ugdyti, aktyvinti ir cementuoti. PLB turėtų vaidinti pirmaujantį vaidmenį visame Lietuvos laisvinimo darbe: ji ir turi žmonių, ir kartu turi jau gerą organizaciją.

Trintys lietuvių išeivijoje

Minite apie esamą trintį tarp veiksnių ir tarp veiksnių ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės. Klausiate kaip tą trintį ar nesutarimus sumažinti iki minimumo. Jūs, JAV-se ir kitur, jaučiate tos trinties kiek daugiau. Mes, čia Brazilijoje, to beveik nepastebime. Nuomonių skirtumo yra, bet tai nevadinčiau aš trintimi. Gal kartais spauda tą reikalą perdaug išpučia. Mūsų laikraščiai, žurnalai ir kiti leidiniai turėtų vengti švaistymosi berniškais žodžiais arba vartojimo nepagrįstų kaltinimų, nenurodant faktų ir asmenų.

Ar profesionalai pakankamai remia laisvinimo darbą?

Keliate klausimą — kas daugiau remia laisvinimo darbą: eiliniai lietuviai ar profesionalai? Būdamas medicinos daktaras, čia tuoj noriu ginti savo kolegas. Kas pradėjo ir didžiausias sumas sudėjo Lietuvių Fondui? Medicinos gydytojai! Žinoma, nemaža dalis profesionalų yra atsidavę savo profesijai ir neturi laiko visuome-

LIETUVOS VIDAUS REIKALŲ MINISTERIS 1920 METAIS — Dr. Elizie-jus Draugelis su žmona 1920 metais. Tuo laiku jis buvo Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministeris.

niniam darbui. Tie asmenys turėtų "išsipirkti" kasmetinėmis ir apčiuopiamomis aukomis lietuvių kultūrinei ir politinei veiklai. Nenoriu užgauti dvasiškių, bet nėra ir ko nutylėti. Mano supratimu, dvasiškiai gana šykštūs aukomis bet kokiai lietuviškai veiklai. Žinoma, yra išimčių, bet apie jas čia nekalbėsiu. Prieš 1918 metus buvo visai kitaip.

Bendravimas su pavergtu kraštu

Norite mano nuomonės bendravimo su kraštu klausimu. Puiku. Vieną kitą žodį tarsiu šiuo klausimu. Šitas reikalas yra puikiai išdiskutuotas, ir geros valios lietuviai žino kaip elgtis: ryšiai su pavergtais broliais palaikytini. Žinoma, čia turime būti atsargūs ir jiems nepakenkti. Jokios kalbos nėra apie bendravimą su okupantu ar jo agentais. Plėstinas ryšių palaikymas su saviškiais radijo bangomis. Iškeltini atskirų lietuvių (pavergtoje tėvynėje) laimėjimai įvairiose mokslo ir kitose srityse. Jie turėtų apie tai patirti, kad mes didžiuojamės jų laimėjimais.

Parama Pietų Amerikos lietuviams

Kokios paramos esame reikalingi mes, gyveną Pietų Amerikos kraštuose? Mūsų ben-

DRAUGELIUS APLANKO GARBINGAS SVEČIAS — Dr. Eliziejų Draugelį (antras iš dešinės), žmoną Juliją ir sūnų Gediminą, gyvenančius Sao Paulo mieste (Brazilijoje) aplankė 1966 metais vyskupas Vincentas Brizgys, lankydamas tuo metu lietuvių bendruomenes Pietų Amerikoje.

druomenės veikia, gyvuoja, nors tirpimo matosi daug. Senieji ateiviai išmiršta, gi didelė dalis jaunosios kartos net taip nutausta, kad nė "trąšai" svetimiesiems nebetinka. Piniginės paramos mums nereikia, bet reikia moralinės: laukiame vizitų ir apsilankymų iš žymesnių veikėjų, rašytojų, muzikų, dainininkų ir kitų menininkų iš JAV-bių, Kanados, Vakarų Vokietijos ir kitų laisvojo pasaulio kraštų, kur tik yra didesnės lietuvių bendruomenės. Mums būtina parama lietuviškomis knygomis, vadovėliais (jaunimui), muzikos plokštelėmis ir kit. Reikia manyti, kad PLB valdyba čia ateis mums į talką.

Kaip ir kada Lietuva atgaus laisvę ir nepriklausomybę?

Kviečiate mane papranašauti. Nesu pranašas, bet viena galiu pasakyti, kad Lietuva tikrai atgaus laisvę ir nepriklausomybę. Čia daug lems pasauliniai įvykiai, bet ir mes patys suvaidinsime didelį vaidmenį. Pirmiausia, visi mes privalome išlikti lietuviais ir savo jaunąją kartą išauginti tikrais ir susipratusiais lietuviais. Antra, turime laikytis savo tikėjimo, savo tautinės kultūros ir tapti aktyviais PLB nariais. Mano supratimu, būtina turėti savo *Katalikišką - Krikščionišką Centrą,* autonominį ir nepriklausomą nuo kitų. Lietuviai katalikai (viso laisvojo

NAUJŲ KELIŲ IEŠKOTOJAI LIETUVOS LAISVINIMO DARBE

- **Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininko Leonardo Valiuko ir "Naujienų" redaktoriaus ir Amerikos Lietuvių Tarybos vykdomojo komiteto sekretoriaus dr. Pijaus Grigaičio dialogas laiškais. Tie jų laiškai rezoliucijų žygio reikalu, rašyti 1961 metų antroje pusėje, nebuvo dar niekur iki šiol paskelbti.**
- **"Naujienų" redakcijos ir dr. Pijaus Grigaičio "pranašystės" rezoliucijų žygio reikalu.**
- **Amerikos Lietuvių Tarybos centro vykdomojo komiteto atsisakymas imtis rezoliucijų pravedimo darbo ir Rezoliucijoms Remti Komiteto suformavimas.**

RAMI DEŠIMTMEČIO PRADŽIA

Prisiminkime 1961 metų pačias pirmąsias dienas. Prezidentas Dwight D. Eisenhower buvo bebaigiąs savo poros gana ramių kadencijų (ir krašte ir užsienyje) prezidentavimą; naujasis krašto prezidentas John F. Kennedy dar nebuvo įkėlęs kojų į Baltuosius Rūmus; JAV-bių dar nekamavo Vietnamo karas; krašto juodukai dar nebuvo pasinešę į riaušes; kairysis ir ekstremistinis elementas dar niekur nebuvo pakėlęs galvų (ir kumščių) — nei JAV-se nei kur nors kitur. Trumpai tariant, bent laisvojo pasaulio žmonės gyveno gana ramius laikus.

---

pasaulio) turėtų turėti savo kardinolą (be abejo, šv. Tėvo paskirtą) ar bent arkivyskupą, kuris vadovautų lietuvių parapijoms. Tada pasibaigtų parapijų "nusavinimai", "pasisavinimai", "suteritorinimai" ir t. t. Šioje srityje esame jau gerokai pasivėlinę. Buvo pradėtas organizuoti žygis pas šv. Tėvą. Ar bus tai realizuota? Toliau "pranašaujant" — atgavome laisvę ir nepriklausomybę po Pirmojo pasaulinio karo. Lietuva vėl atsikurs, subirėjus komunistinei Rusijai. Tai pareikalaus didelio sukrėtimo Europoje, Azijoje ir gal net kitur. Likusiuose pasaulio trupiniuose, esu tikras, bus ir lietuvių. Tada Lietuva įeis į Europos Federaciją, sukurtą krikščioniškais pagrindais.

Linkėjimai "Į Laisvę" žurnalui

Aš ir mano artimieji skaitome ir gėrimės Jūsų redaguojamu "Į Laisvę" žurnalu. Aktyvistų frontininkų skelbiamos idėjos, nuoširdus ir ugningas patriotizmas palaiko ir gaivina mūsų tautiečių dvasią. Savo ir visų savo pažįstamų vardu linkiu Jums, p. Redaktoriau, ir visiems bendradarbiams puikios sekmės ir ištvermės šiame taip svarbiame darbe.

Su geriausiais linkėjimais,

Jūsų dr. P. Grigaitis

NEPASITENKINIMAS LIETUVIŲ TARPE

Nepasitenkinimo (ir gana didelio) buvo jau tada galvojančių lietuvių tarpe dėl veiksnių sustingimo, jų išsisėmimo ir tuo pačiu jų neveiklos. Šviesiau galvojantieji lietuviai buvo įsitikinę, kad Lietuvos laisvinimo darbas jau tada buvo užvilkintas ir buvo praleistos auksinės progos Eisenhower - Dulles laikais Lietuvos bylos pilnam pajudinimui. Visa eilė lietuvių darbuotojų manė, kad Lietuvos laisvinimo darbe buvo galima žymiai daugiau padaryti, negu kad mūsų veiksniai darė ar bandė daryti. Ypač, buvo užleistas svetimųjų į kovą dėl Lietuvos laisvės įjungimas.

ISTORINĖ 1961 METŲ DIENA

Istorinis 1961 metų sausio mėnesio 14 dienos (šeštadienio) vakaras. Lietuvių Fronto Bičiulių Los Angeles sambūrio narių padarytas tą vakarą nutarimas išjudino viso krašto lietuvių, latvių, estų ir kitų amerikiečių visuomenę. Buvo nutarta, talkinant JAV-bių Kongresui, siekti Lietuvos bylą perkelti į Jungtines Tautas. Kalifornijos lietuviai tuo metu (ir dabar) turėjo žymiai daugiau ir geresnių ryšių su įtakingais krašto pareigūnais, negu kad visi veiksniai sudėjus kartu. Minėto frontininkų nutarimo realizavimui į talką atėjo senatorius Thomas H. Kuchel ir kongresmanas Glenard P. Lipscomb, įnešdami 1961 metų vasario pradžioje Lietuvos bylos reikalu rezoliuciją į JAV-bių Kongresą (Senatą ir Atstovų Rūmus).

LIETUVIAI PLYŠO IŠ DŽIAUGSMO

Senatoriaus T. Kuchel rezoliucija (S. Con. Res. 12) ir kongresmano G. Lipscomb rezoliucija (H. Con. Res. 153) buvo įneštos į Senatą ir Atstovų Rūmus prieš pat Vasario 16-sios minėjimus visame krašte. Visa spauda ("Draugas", "Naujienos", "Darbininkas", "Dirva" ir kiti laikraščiai) plyšo iš džiaugsmo: davė didžiulėmis antraštėmis pranešimus ir rašė vienas už kitą geresnius įžanginius. ALT-bos vykdomasis komitetas, jo terminologija, "užgyrė" tas abi rezoliucijas, pranašavo jų greitą pravedimą JAV-bių Kongrese ir kvietė krašto lietuvius jungtis į rezoliucijų pravedimo žygį.

Greit nutilo "Naujienos", entuziazmo rezoliucijoms neberodė ir ALT-bos vykdomasis komitetas. Mat, ir "Naujienos" ir tas minėtas mūsų veiksnys patyrė, kad abi rezoliucijos buvo įneštos į JAV-bių Kongresą ne Marijos Kižytės (ALT-bos ryšininkės Washingtone), o Kalifornijos lietuvių veikėjų pastangomis.

ALT-BA ATSISAKO REZOLIUCIJŲ PRAVEDIMO DARBO

Kalifornijos lietuviai veikėjai, kurių pastangomis tos rezoliucijos buvo įneštos į JAV-bių Kongresą, buvo įsitikinę, kad jų pravedimo darbo imsis ALT-bos centro vykdomasis komitetas. Kurį laiką, kitiems nieko nedarant, rezoliucijų pravedimo reikalą stūmė pirmyn ALT-bos Los Angeles skyrius, kuriam tuo metu vadovavo Julius Jodelė. Jis tais metais vadovavo ir Kalifornijos pabaltiečių bendram komitetui (Baltic States Joint Committee). Per tą komitetą buvo išjudinti Kalifornijos ir viso krašto estai ir latviai. Julius Jodelė buvo pasiryžęs visą tą darbą (ir garbę) perduoti ALT-bos centro vykdomajam komitetui. Jis vedė pasitarimus ir telefonu ir lankydamas ALT-bos "rabinus" Chicagoje. Maždaug šešetą mėnesių užtrukusios Juliaus Jodelės pastangos buvo nesėkmingos: ALT-bos "bosai" atsisakė imtis rezoliucijų pravedimo darbo.

KITA 1961 METŲ ISTORINĖ DIENA

Los Angeles lietuviai veikėjai, kurių pastangomis minėtos rezoliucijos buvo įneštos į JAV-bių Kongresą, 1961 metų rugpiūčio mėnesio 5 dieną rinkosi specialiam pasitarimui. ALT-bos centro vykdomajam komitetui nieko nedarant ir neplanuojant daryti, buvo nutarta suformuoti specialų vienetą, kuris imtųsi iniciaty-

vos rezoliucijų pravedimo žygiui. Tas naujai suformuotas komitetas apeliavo į visą mūsų visuomenę, prašydamas tam darbui ir talkos ir paramos. Pritarimas buvo pasigėrėtinas. Netrukus į darbą įsijungė krašto estai ir latviai. Po gero pusmečio komitetas persiformavo į dabar tebeveikiantį Rezoliucijoms Remti Komitetą (jo oficialus vardas: AMERICANS FOR CONGRESSIONAL ACTION TO FREE THE BALTIC STATES), kurio veikloje ir darbuose dalyvauja JAV-bių pabaltiečiai ir kiti amerikiečiai.

KOMITETO PIRMASIS LAIMĖJIMAS

Komiteto užsimojimas buvo tikrai gigantiškas. Užtruko apie šešetą metų atsiekti pirmąjį laimėjimą. Per tą laiką rezoliucijų Lietuvos bylos reikalu buvo įnešta šimtais į JAV-bių Kongresą. Atstovų Rūmai vieną iš įneštų rezoliucijų vienbalsiai priėmė 1965 metų birželio 21 dieną. Senatas tą pačią rezoliuciją (H. Con. Res. 416) priėmė taip pat vienbalsiai 1966 metų spalio mėnesio 20 dieną.

ŽYGIO ISTORIJA

Čia nė nemėginsime rašyti Rezoliucijoms Remti Komiteto žygio istorijos. Tai padarys kiti ateityje.

"Naujienos" ir tuometinis jų redaktorius dr. Pijus Grigaitis tuoj išėjo į kovą prieš šį vienetą. Šiame "Į Laisvę" numeryje skelbiame jo pirmąsias "pranašystes" rezoliucijų pravedimo reikalu. Tai buvo "Naujienų" (ir dr. P. Grigaičio) atsakymas į patį pirmąjį komiteto atsišaukimą į mūsų visuomenę, kurio 1 egz. buvo pasiųstas ir "Neujienoms" ir jos buvo paprašytos tai paskelbti. 1961 metų antroje pusėje įvyko pasikeitimas laiškais tarp Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininko Leonardo Valiuko ir dr. Pijaus Grigaičio. Skelbiami tie laiškai ištisai. Šiame numeryje taip pat skelbiami tie lietuvių veikėjai, kurie patys pirmieji įsijungė į rezoliucijų pravedimo žygį ir duodami vieno ar kito iš jų pareiškimai.

REDAKCIJOS PASTABA. "Naujienų" (ir dr. P. Grigaičio) pareiškimo ir L. Valiuko ir dr. P. Grigaičio laiškų kalba netaisyta.

"NAUJIENOS" IR DR. PIJUS GRIGAITIS IŠEINA Į KOVĄ PRIEŠ REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETĄ

- **"Naujienų" ir dr. Pijaus Grigaičio "pranašystės" įneštų į JAV-bių Kongresą rezoliucijų pravedimo reikalu.**
- **"Naujienos" ir dr. Pijus Grigaitis kviečia lietuvių visuomenę rezoliucijų pravedimo žygio neremti.**

Rezoliucijoms Remti Komitetas pradėjo savo darbą 1961 metų rugpiūčio mėnesio 5 dieną. Šio žygio pradininkai padarė trumpą pareiškimą spaudai. To pareiškimo vienas egzempliorius buvo pasiųstas ir "Naujienoms". Tą pareiškimą "Naujienoms" tada pasiuntė tuometinis (ir dabartinis) Komiteto sekretorius Edmundas Arbas. Duodame neilgą dr. P. Grigaičio laišką, adresuotą E. Arbui, ir ilgą "Naujienų" redakcijos atsakymą.

Redakcija

"Naujienų" Redakcija gavo iš Los Angeles, Calif., pranešimą, po kuriuo padėti vardai L. Valiukas, E. Garbas(Arbas. Red.) ir kiti, pasivadinę "Americans for Kuchel-Lipscomb Resoliution" Vykdomuoju Komitetu ir kuriame skelbiama, kad jie siekią sujungti amerikiečius į "Lietuvos vadavimo darbą".

Neseniai ta los-angeliečių grupė veikė **Amerikos Lietuvių Tarybos Pietinės Kalifornijos Skyriaus** vardu ir jos priešakyje stovėjo Julius Jodelė, su kuriuo "Naujienoms" jau

HAymarket 1-6100

NAUJIENOS
THE·LITHUANIAN·DAILY·NEWS
THE·LITHUANIAN·NEWS·PUBLISHING·COMPANY
1739·SOUTH·HALSTED·STREET
CHICAGO 8

Chicago,1961 m.rugoiučio men.30 d.

AMERICANS FOR KUCHEL-LIPSCOMB
RESOLIUTION

Mr.E.Arbas
1125 Larrabee St.
West Hollywood 46,California

Gerbiamasis,

Del atsiųsto "Naujienoms" pranešimo su Tamstos adresu ir kelių kitų asmenų vardais,bet be jokio paraso,siunčiu Tamstos ir kitų pranešime išvardintų asmenų informacijai pridetą prie šio laiško "Naujienų" Redakcijos atsakymą.

Su pagarba:

Dr.P.Grigaitis.

DR. GRIGAIČIO PIRMASIS LAIŠKAS REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETUI — Rezoliucijoms Remti Komitetas pradėjo savo darbą 1961 metų rugpiūčio mėnesio pačiomis pirmomis dienomis ir kreipėsi talkos ir paramos reikalu į lietuvių visuomenę per spaudą. Komiteto pareiškimą spaudai išsiuntinėjo tuometinis (ir dabartinis) organizacijos sekretorius Edmundas Arbas. "Naujienos" to pareiškimo neįdėjo. "Naujienų" redakcija (dr. P. Grigaitis) atsiuntė tuo klausimu savo pareiškimą (atsakymą) Rezoliucijoms Remti Komitetui. Tos "Naujienų" "pranašystės" (atsakymas) duodamos ištisai šiame "Į Laisvę" žurnalo numeryje.

teko turėti ginčų dėl jo veiklos, keliančių nesusipratimų ALT veikėjų tarpe. Mums teko ir ir kitomis progomis pasisakyti Kuchel-Lipscomb rezoliucijos klausimu.

Vėliau ta grupė persiorganizavo ir pasivadino "Lithuanian - American National Committee for Kuchel -

Lipscomb Resolution", su pirmininku L. Valiuku ir J. Jodele vicepirmininku.

O dabar ji dar kartą persiorganizavo ir pakeitė savo vardą į "Americans". Ji dabar bando įtraukti lietuvius veikėjus iš viso krašto; keliolika jų p. Valiuko "Amerikonai" jau įjungė į savo komitetą.

Į šio persiorganizavusio komiteto veiklą "Naujienos" žiūri taip, kaip žiūrėjo į p. Jodelės grupės. Bet kadangi jie dabar užsimojo veikti visame krašte — siųsti delegacijas į Washingtoną, steigti vietinius komiteto skyrius ir rinkti aukas, tai čia duodame jiems kiek platesnį atsakymą.

I

ALT žygio metu Washingtone balandžio mėn. ir konferencijos su lietuvių veiksniais bei latviais ir estais niekas nė neužsiminė apie Kuchel - Lipscomb rezoliuciją.

ALT suvažiavimas Chicagoje, liepos 3-4 d. d. keturių srovių ir dviejų susivienijimų atstovai, dalyvaujant VLIKo pirmininkui, taip pat niekas nematė reikalo tą akciją remti. Tarp pranešimų iš vietų, buvo nurodyta, kad Los Angeles keletas asmenų, vadovaujamų p. Valiuko, agituoja už Kuchel - Lipscomb rezoliuciją ir kad dėl to kyla nesusipratimai tarp lietuvių veikėjų. Tačiau nė vienas suvažiavimo dalyvis nesiūlė tą rezoliuciją paremti.

Šitie faktai seniai žinomi mūsų visuomenei. Bet p. Valiuko ir kitų grupė vistiek sumanė steigti viso krašto mastu "Amerikinį Komitetą" tai rezoliucijai pravesti ir žada veikti, kol ji bus "priimta ir krašto administracijos įgyvendinta".

Visų pirma, tai **lietuvių jėgų skaldymas.** Šalia Amerikos Lietuvių Tarybos bandoma sudaryti atskirą organizaciją politinei veiklai.

Visos mūsų ideologinės ir politinės grupės yra vienbalsiai pasisakiusios prieš bet kokį lietuvių vienybės ardymą.

Antra, p. Valiukas ir jo bendradarbiai skleidžia publikoje tuščias iliuzijas, nes tą Kuchel - Lipscomb rezoliuciją pravesti nėra jokios vilties. Jų agitacijos nepasisekimas gali sukelti tik **nusivylimą** visuomenėje ir atimti jai norą ateityje veikti, kada bus tikras reikalas visiems lietuviams sukrusti.

II

Kodėl Kuchel - Lipscomb rezoliucijos neparėmė nei lietuviškų veiksnių konferencija Washingtone, nei metinis ALT suvažiavimas Chicagoje?

Neparėmė dėl to, kad jau buvo paaiškėję, jog tai rezoliucijai nėra šansų praeiti, nes ji negavo paramos nei iš įtagingų vadų JAV kongrese, nei iš krašto administracijos.

Abu rezoliucijos autoriai yra respublikonai, t. y. mažumos partijos žmonės. Aišku kiekvienam, kad be daugumos partijos paramos jų sumanymas negali būti priimtas.

Lietuvos klausimas nėra partinis klausimas. JAV kongrese, kaip Vasario 16 progomis yra rengiama senate ir atstovų būte Lietuvių Diena, tai kalbas sako ir pareiškimus daro abiejų partijų senatoriai ir atstovai. Vadovauja visada daugumos partijos asmuo kiekvienuose rūmuose: jei daugumą turi demokratai, tai — demokratas; jei respublikonai, tai — respublikonas. Tai paprasta taisyklė.

Bet kas svarbiausia kongreso veikimas abiejų partijų sutarimu, kaip "non-partizan" arba "bi-partizan" veikimas yra visada išlaikomas.

Šito nepartiškumo, deja, trūksta Kuchel - Lipscomb akcijai. Kiekvienas jų įteikė rezoliuciją tik savo vardu, neužtikrinęs paramos nė iš vieno senatoriaus arba atstovo iš kitos partijos.

Kai senatorius Kuchel įteikė rezoliuciją, senato klerkas pareiškė, kad rezoliucija bus padėta ant stalo ir kiekvienas gali pasirašyti po ja. Kai visi, kurie nori pasirašyti, padės savo parašus, rezoliucija bus perduota Užsienių Santykių Komitetui. Ar nors vienas senatorius pasirašė? Nė vienas.

Atstovų būte kita taisyklė. Po į-

nešimu negali pasirašyti daugiau, kaip vienas (įnešimo autorius). Kiti atstovai, kurie nori rezoliuciją paremti, turi jos tekstą tokį pat arba kiek pakeistą, įnešti, kaip savo originalų sumanymą. Bet ar bent vienas atstovas tai padarė? Nė vienas.

Šitas abiejų rezoliucijų autorių nepasisekimas parodė, kad iš jų dviejų pastangų nieko neišeis, kad tai yra negyvas dalykas.

Štai dėl ko lietuvių veiksniams konferuojant Washingtone savo tarpe ir ALT pareigūnams tariantis su latvių ir estų veikėjais, niekam nė į galvą neatėjo tą negyvą sumanymą svarstyti arba remti.

III

Bet losangeliečiai vistiek skelbia, kad jie tą rezoliuciją pervarys. Nes jie sakosi turį informacijų, kad rezoliucijai esąs gautas "didelis pritarimas" senate ir atstovų bute. "Didelis pritarimas", kurio nebuvo matyti daugiau, kaip per šešius mėnesius, ir kada dabar beveik baigiasi kongreso sesija!

Jie užmiršta ir kitą "smulkmeną", kad Jungtinių Tautų rudeninė sesija prasidės rugsėjo 19 dieną. Pirmiausiai ten bus ginčai dėl **darbotvarkės** sudarymo. Jei Kuchel - Lipscomb rezoliucija dar tebeguli senato ir atstovų būto komitetų pirmininkų stalčiuose, tai kaip ji gali patekti į Jungtinių Tautų sesijos darbotvarkę?

Kad ji galėtų būti įdėta į darbotvarkę reikia didelio paruošiamo darbo tarp 99 delegacijų, kad dauguma jų pritartų. Nes Sovietų Rusija, visas komunistų blokas ir gerokas skaičius kitų priešinsis.

Kas juos įtikins, kad Pabaltijo klausimas turi būti įtrauktas į sesijos programą?

Prie dabartinės padėties, kada 66 Jungtinių Tautų nariai balsavo prieš Prancūziją (dėl Bizertos bazės) ir netiesioginiu būdu prieš JAV, Britaniją ir jų sąjungininkus, — šitose aplinkybėse tikėtis, kad **dauguma** sutiktų įrašyti Pabaltijo respublikų klausimą į asemblėjos darbotvarkę, yra naivu.

Taigi, jei ta rezoliucija ir būtų "žaibo greičiu" priimta JAV kongrese, ji nieku būdu negali patekti į šios Jungtinių Tautų sesijos programą.

Kongreso nariai, kurie turi bent kiek patyrimo tarptautinėje politikoje, žino šitą padėti labai gerai. Tai kokia gi prasmė jiems tą rezoliuciją remti?

IV

Šiandieną tai numano ir los-angeliečių komiteto žmonės. Komitetas siuntė delegaciją į Washingtoną pasikalbėti su sen. Kuchel ir atstovu Lipscombu. Šie aiškino, kad jeigu JAV kongresas šiemet tos rezoliucijos nepriims, tai reikia už ją agituoti ateinančiais metais — "Kol ji bus priimta". Bet nei tuodu kongreso nariai, nei los-angeliečių komitetas visuomenei nepaaiškino, ar jie gaus ir kokiu būdu jie tikisi gauti **krašto administracijos** pritarimą ir paramą.

Užsienio politiką veda JAV prezidentas su valstybės sekretoriaus pagalba. Senatas gali prezidentui **patarti**, bet negali davinėti jam įsakymus arba davinėti nurodymus, ką ir kaip jisai privalo daryti.

Todėl jokiu svarbesniu užsienio politikos klausimu kongresas nedaro nutarimų, negavęs aiškaus iš prezidento arba valstybės sekretoriaus. Lietuvos ir kitų dviejų Pabaltijo valstybių likimo klausimas yra vienas iš opiausių.

Bet iki šiol tos rezoliucijos autoriai administracijos pritarimo neturi ir, tur būt, nebandė gauti. Šito pritarimo stoka ir nulėmė nepasisekimą jų sumanymui.

Ar juodu gaus administracijos pritarimą ateinančiais arba 1963 metais?

Jei prezidentas ir valstybės sekretorius norės, kad tokio arba panašaus turinio rezoliucija būtų kongrese priimta, tai juodu kreipsis ne į mažumos partiją, kuri yra **opozicijoje**, o į daugumos partiją. Todėl Kuchel - Lipscomb rezoliucijai nėra progos būti priimtai nei šįmet nei kitais metais.

Bet tai nereiškia, kad nei dabar, nei ateinančiais metais nebus iškeltas tarptautiniame forume arba diplomatinėse derybose Lietuvos klausimas. Jisai gali būti iškeltas bet kuriuo laiku — sakysime svarstant Lenkijos arba Vokietijos sienų problemas.

Tam mūsų politiniai veiksniai turi pasiruošti: **surinkti medžiagą Lietuvos bylai ginti; supažindinti su tąja medžiaga atitinkamas vyriausybės įstaigas ir užsienio vyriausybes ir t. t.**

Šitiems pasiruošimams Kuchelio - Lipscomb rezoliucija negali padėti nė per nago juodymą. Bet agitavimas už ją gali nukreipti visuomenės dėmesį nuo to reikalo ir bereikalingai sueikvoti dalį energijos, lėšų ir jėgų, kurių mes juk perdaug neturime.

Taigi netiesą sako p. Valiukas ir jo bendradarbiai, kada jie ramina abejojančius savo šalininkus: "Jei rezoliucijos ir nepasiseks pravesti, tai mes nieko nepralaimėsime". Tai stambi klaida. Organizuotos visuomenės skaldymas reiškia **pralaimėjimą Lietuvos laisvinimo reikalui.** O komiteto pastangų nepasisekimas, kuris yra neišvengiamas, duos progą Lietuvos priešų propagandai skelbti, jog Amerikos kongresas Lietuvos nepriklausomybės idėją "palaidojo". Kam bus nauda kai šitokia jų propaganda bus paleista už Geležinės Uždangos?

Visais šiais motyvais remdamosi "Naujienos" patariam mūsų organizacijų vadovybėms ir paskiriems veikėjams p. L. Valiuko ir Ko. organizuojamo komiteto akcijos neremti ir įspėti, kad jų separatinė veikla gali tik pakenkti vieningam Lietuvos laisvinimo darbui.

1961 m. rugpiūčio mėn. 30 d.

REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO PIRMININKAS L. VALIUKAS PRADEDA DIALOGĄ SU DR. P. GRIGAIČIU

• "Grigaitis vėl šėlsta; vyrai, esate ant gero kelio!" — geros valios lietuvio patarimas rezoliucijų žygio darbuotojams.

Los Angeles, 1961 metų spalio 7 d.

Dr. Pijui Grigaičiui,
"Naujienų" Redaktoriui,
1739 South Halsted Street
Chicago 8, Illinois

Malonus p. Grigaiti,

"Naujienų" neprenumeruoju ir neskaitau, bet kiekvieną kartą, kai tik Jūs parašote ką nors apie Kuchel - Lipscomb rezoliucijai remti komitetą ir jo darbus, keletą iškarpų visad gaunu iš komiteto narių ar šiaip lietuvių iš įvairių JAV-bių lietuvių bendruomenių. Šiandien gavau porą iškarpų iš "Naujienų" rugsėjo 28 d. numerio, kur apžvalgoje beveik per visą puslapį pasisakote Kuchel - Lipscomb rezoliucijos ir jai remti komiteto reikalu. Savo laiškutyje vienas lietuvis rašo: "... Grigaitis vėl šėlsta; vyrai, esate ant gero kelio! Dirbate didelį darbą. Nekreipkite jokio dėmesio į jį. Jūsų darbams paremti siunčiu piniginę auką..." Kaip matote, ir Jūs mums talkinate.

Atvirai kalbant, mūsų komiteto bendras nusistatymas yra nereaguoti visai į Jūsų vienokius ar kitokius komentarus. Jūsų straipsnyje — "Lietuvos laisvė ir amerikiečių politika" — taip viskas sumaišyta ir sunarpliota, tiek pykčio komitetui ir jo žmonėms, ir būtų tik laiko gaišinimas mėginti atitaisyti Jūsų, kaip amerikiečiai sakytų, "wild and irresponsible statements". Bet kaip ten bebūtų, Jūs duodate mums puikios reklamos. Anglų politikas Churchill yra kartą išsireiškęs: "Jei apie mane niekas nieko neigiamo nebepasakytų, tai būtų ženklas, kad iškrypstu iš tikro kelio". Nė vienam, nors ir labai dideliam ir svarbiam žygiui, kaip jau Jūs iš praktikos žinote, visi nepritaria. Šiuo reikalu ne-

pritariančiųjų tarpe esate Jūs. Lietuvių visuomenė mūsų žygiui pritaria, žymesnieji lietuvių darbuotojai yra įsijungę į šį komitetą. Nuoširdžiai šiam reikalui pritaria ir latviai su estais bei visa eilė įtakingų amerikiečių. Šiame lape surašytieji yra patys pirmieji, atsiliepę į mūsų kvietimą. Šiuo metu mūsų komitetas yra jau keletą kartų padidėjęs ir vis didėja.

Mano supratimu, savo pikta ir netikslia informacija kenkiate ir sau ir ALT-bos centrui. Tikrumoje, mūsų komitetas ALT-bai tik talkina, ir ALT-ba turėtų už tai mums būti dėkinga. Jūs, priešingai, mus visokiais būdais iškoneveikiate per "Naujienas". Mes nė nemėginsime pasisakyti ar Jūs darote gerai ar blogai, lietuvių visuomenė daro ir padarys tuo reikalu tikrą sprendimą.

Su geriausiais linkėjimais,

(pas.) **Leonardas Valiukas**

DR. PIJAUS GRIGAIČIO ANTRASIS LAIŠKAS

- **"Naujienų" redaktorius ir ALT-bos vykdomojo komiteto sekretorius dr. Pijus Grigaitis "pranašauja" labai liūdną ateitį rezoliucijų žygio darbuotojams.**

Telefonas HAymarket 1-6100
NAUJIENOS
The Lithuanian Daily News
The Lithuanian News Publishing Company
1739 South Halsted Street
Chicago 8

1961 m. spalio 12 d.

Mr. Leonardas Valiukas
902 West 24th Street
Los Angeles 7, Calif.

Gerbiamasis:

Gavęs Tamstos laišką, rašytą šio mėnesio 7 d., tyčia dar kartą perskaičiau tą "Naujienų" Apžvalgos (rugs. 28 d.) straipsnį, kuriame Tamsta sakai suradęs daug "pykčio" ir viską "sumaišyta ir sunarplіota". Perskaičiau ir šiek tiek nustebau dėl Tamstos sugebėjimo rašyti netiesą.

Pykčio tenai tikrai nėra. Aštriausias straipsnio išsireiškimas, tai — kad J. Šviekšnio prasimanymas, jog "Naujienos" įrodinėjančios, kad kovai už Lietuvos laisvę reikią "prašyti Valstybės departamento leidimo", yra "pagrįstas **nesąžiningu 'Naujienų' minčių iškreipimu".** Taip tai aštrus priekaištas — taikytas, beje, pasislėpusiam po slapyvarde asmeniui, o ne Tamstos vadovaujamam komitetui arba jo nariams.

Bet ar šis nesąžiningumo priekaištas neteisingas? Atrodo, kad Tamsta pilnai solidarizuojiesi su tuo asmeniu ir laikai jo atliktą "Naujienų" minčių suklastojimą leistinu ir bandai jį uždengti išdidžiu pareiškimu, jog "būtų tik laiko gaišinimas mėginti atitaisyti"; atitaisyti ne Šviekšnio falsifikaciją, o "N-ų" tokius ir kitokius pareiškimus!

Vadinasi, ką "mūsiškis" padaro, viskas tvarkoje; bet kuri priemonė gera "labai dideliam ir svarbiam žygiui" paremti. Naudinga bus tai žinoti.

Tamsta praneši, kad Jūsų komitete esąs bendras nusistatymas "visai nereaguoti į mano vienokius ar kitokius komentarus. Sakyčiau, kad tai visai nelogiška, jeigu Tamsta tikrai manai, kad K-L rezoliucija ir jos rėmimas yra iš tiesų "labai didelis ir svarbus žygis". Tokiam dalykui juk turėtumėte norėti ko plačiausių visapusiškų **diskusijų.** O Jums diskusijos visai nepageidaujamos, tiesiog nepakenčiamos. Darykite taip, kaip Mr. Valiukas and Co. liepia, ir neklausykite jokios kritikos! Tai Jūsų taktika.

Bet iš tikrųjų, ką Jūs galėtumė-

te atsakyti į "Naujienų" komentarus? Atsakyti iš esmės, o ne suktais išsisukinėjimais ir paniekos žodžiais kritikams ("Grigaitis šėlsta")? Nė vieno mūsų paduoto fakto ir argumento Jūs neatrėmėte ir neatremsite.

Kongreso sesija pasibaigė, bet apie K-L rezoliuciją nė šnipšt. Ar tai nepatvirtina "Naujenų" pareikštos nuomonės? Jei dar Tamsta tiki, kad antrojoje sesijoje bus kitaip, tai susilauksi dar didesnio nusivylimo. Nemalonu bus ir tiems "darbuotojams", kurie Tamstos paklausė. Daugelis jau gailisi.

Su pagarba:

(pas.) **P. Grigaitis**

"NAUJIENOS" IR DR. GRIGAITIS KLYDO IR KLYSTA

• Rezoliucijoms Remti Komiteto vadovybė bando įrodyti dr. Grigaičiui, kad ir "Naujienos" ir jis klydo ir klysta.

Los Angeles, 1961 metų spalio 13 d.

Dr. Pijui Grigaičiui,
"Naujienų" Redaktoriui,
1739 South Halsted Street
Chicago 8, Illinois

Malonus p. Grigaiti,

Dėkoju už 1961 metų spalio mėn. 12 d. laišką ir jame pareikštas Jūsų mintis. Jūsų mintys nėra palankios nei mūsų komitetui, nei man, bet Jūs turite šventą teisę tai daryti.

Jūs teigiate savo laiške: "... Nė vieno mūsų paduoto fakto ir argumento Jūs neatrėmėte ir neatremsite..." Atrodo, kad tai labai drąsus teigimas. Mes, katalikai, tikime į Popiežiaus neklaidingumą doros ir tikėjimo dalykuose. Kituose dalykuose gali klysti ir Popiežius. Ar iš tikrųjų jau ir manote, kad "Naujienos" niekad neklysta? O kiek jose yra klaidų ir faktų iškraipymo! Prieš kiek laiko net įžanginyje (editorial) rašėte, kad senatorius Tom Kuchel rezoliuciją atsiėmęs. "Naujienose" minėjote (ir ne vieną kartą), kad demokratai Kuchel - Lipscomb rezoliucijos neremia. Paminiu tik porą faktų. Senatorius Tom Kuchel rezoliucijos nebuvo atsiėmęs ir nė nemano tai daryti. Eilė demokratų šulų rezoliuciją remia, ir turime iš jų laiškus. Matote, kad "Naujienos" klydo.

Jūs norite, kad šis komitetas per porą savo veiklos mėnesių būtų, kaip žmonės sako, "kalnus nuvertęs". Jūs labai puikiai žinote iš savo praktikos, kad ne visada galima pilnai atsiekti to, ko norima. Savo lietuvių politinėje veikloje ne kartą Jums yra tekę rankas nuleisti ir išeiti pralaimėtoju. ALT-bos veikloje eilė žygių yra buvę nesėkmingi. Tik tas nepralaimi niekad, kuris iš viso nieko nedaro. Mūsų supratimu, Kuchel - Lipscomb rezoliucija yra svarbi, ir mes dėsime visas pastangas, kad ši rezoliucija būtų pravesta. Nei Jūs, nei mes, nei kas nors kitas negali išpranašauti šios rezoliucijos ateities. Rezoliucijos rėmėjų eilės yra kelis kartus skaitlingesnės, negu tų (įskaitant ir Jus), kurie kovoja prieš Kuchel - Lipscomb rezoliuciją. Iki šiol dar nė vienas nėra iš mūsų komiteto pasitraukęs. Jei kas iš viso gailėtųsi įsijungęs (Jūsų teigimas ir čia nepaprastai išpūstas — "Daugelis jau gailisi") į komitetą, gali visad iš jo išeiti. Niekas nė vieno pririšęs komitete reikalo.

Mūsų komitete nei aš, nei kuris nors kitas asmuo nemėgino, nemėgina ir nemėgins diktuoti. Visi svarbesni nutarimai buvo ir bus padaryti su komiteto daugumos narių pritarimu. Kultūringų diskusijų nevengiame ir jų nebijome. Komiteto nusistatymas yra, kaip amerikiečiai sakytų, "to discuss matters but not to argue". "Naujienos" dažnai linkusios prie antro būdo ("to argue"). Be abejo, galėtumėm atsakyti "iš esmės, o ne suktais išsisukinėjimais ir paniekos žodžiais kritikams", Jūsų žodžiais, į "Naujienų" komenta-

rus. Ar "Naujienos" mūsų atsakymus dėtų - skelbtų? "Naujienose" mūsų atsakymų iš viso nėra buvę. Vienas kitas mažas gabalėlis yra buvęs paskelbtas "Drauge", "Darbininke" ir kituose laikraščiuose. "Naujienos" bijosi įdėti net komiteto pranešimus, kuriuose nei "Naujienos," nei jų redaktorius nė vienu žodžiu nėra užsimintas. "Suktų išsisukinėjimų" ir "paniekos žodžių" yra pilna "Naujienų" rašinėliuose, straipsneliuose, korespondencijose ir straipsniuose, liečiančiuose rezoliuciją ir mūsų komitetą. Posakio "Grigaitis šėlsta" yra autorius iš Jūsų pašonės, Chicagos. Jis tik atsiuntė mums auką; į komitetą nėra įsijungęs. Su panašiais posakiais esame gavę visą eilę laiškų. Pacitavau Jums tik iš vieno.

Žinau, kad Jūs esate užsispyręs kovotojas. Tai nėra bloga savybė. Šiuo metu Jūs jau turėtumėt žinoti, kaip amerikiečiai sakytų, "banga eina prieš Jus". Savo kovai prieš mus pritarimo nerandate. Vienas žymus demokratas (ne respublikonas!) iš Chicagos pašonės man šiandien gautame laiške rašo: "... Pagal galutinę informaciją, Grigaitis yra likęs vienas pats opozicijoje ALT-bos vyr. vadovybėje. Jį žmonės tramdo, bet jį žinai. Tad gerai darot nereaguodami..."

Tai tokios būtų mano kelios mintys į Jūsų spalio 12 d. laišką.

Linkiu Jums ir visiems kitiems "Naujienų" darbuotojams puikios sekmės.

Su geriausiais linkėjimais,

(pas.) **Leonardas Valiukas**

DR. GRIGAITIS SUMINI VISAS REZOLIUCIJOMS REMTI KOMITETO DARBUOTOJŲ "NUODĖMES"

- **Ilgasis ir paskutinis dr. Pijaus Grigaičio laiškas, kuriame jis sumini rezoliucijų žygio darbuotojų visas "nuodėmes".**

Telephone: HAymarket 1-6100
NAUJIENOS
The Lithuanian Daily News
The Lithuanian News-Publishing Company
1739 South Halsted Street
Chicago 8

Chicago, 1961 m. spalio 19 d.

Gerbiamasis:

Iš antrojo Tamstos laiško (spalio 13 d.) matau, kad Tamstą nudžiugino pranešimas, liečiąs mano asmenį. Koks ten "žymus demokratas" iš Chicagos Tamstai rašąs, jog "pagal galutiną informaciją, Grigaitis yra likęs vienas pats opozicijoje ALTos vyr. vadovybėje. Jį žmonės tramdo, bet jis žinai..."

Pirmame savo laiške (spalio 7) Tamsta triumfavai gavęs iš kito savo korespondento "piniginę auką" su pareiškimu, kad "Grigaitis šėlsta".

Manęs tai nejaudina, nes kone kasdien man tenka skaityti panašius džiūgavimus "Vilnyje" ir "Laisvėje", kad Grigaitis jau politiškai nusigyveno; kad Grigaitis pasiliko generolas be armijos; kad Grigaitį meta lauk iš ALTo vadovybės klerikalai ir fašistai, kuriems jis per tiek metų vergiškai tarnavo ir t.t.

Bimba, Mizara, Andriulis, Jonikas ir Pruseika (kol buvo gyvas) mane šitaip pradėjo garbinti dar 1916 metais, kai V. Kapsukas atvyko į Jungtines Valstybes, ir nepaliauja garbinę iki šiol.

Todėl Tamsta gali suprasti, kad su tokios rūšies atsiliepimais apie mane jau esu apsipratęs.

Nesakau, kad Tamsta ir Tamstos korespondentai sąmoningai pamėgdžiojate bimbininkus. Ne. Bet totalistinės galvosenos, nežiūrint spalvų skirtumo, vystosi panašia kryptimi.

Turiu betgi pastebėti, kad Tamstos informuotojas "žymus demokratas" truputį perdaug užsiima "daydreaming". Pirmą kartą girdžiu, kad kokie tai žmonės mane "tramdo"! O kai dėl ALTo vyriausios vadovybės, kurioje aš menamai likęs "pats

Telephone: HAymarket 1-6100

NAUJIENOS
THE·LITHUANIAN·DAILY·NEWS

THE·LITHUANIAN·NEWS·PUBLISHING·COMPANY
1739·SOUTH·HALSTED·STREET
CHICAGO 8

Chicago, 1961 m. spalio 19 d.

Gerbiamasis:

Iš antrojo Tamstos laiško (spalio 13 d) matau, kad Tamstą vėl nudžiugino pranešimas, liečiąs mano asmenį. Koks ten "žymus demokratas" iš Chicagos Tamstai rašas, jog "pagal galutinę informaciją, Grigaitis yra likęs vienas pats opozicijoje ALT-os vyr. vadovybėje. Jį žmonės tramdo, bet jis žinai..."

Pirmame savo laiške (spalio 7) Tamsta triumfavai gavęs iš kito savo korespondento "piniginę suką" su pareiškimu, kad "Grigaitis šėlsta!"

Manęs tai nejaudina, nes kone kasdien man tenka skaityti panašius džiugavimus "Vilnyje" ir "Laisv[illegible]" kad G[illegible]

[illegible] visuomenės [illegible]
[illegible], bet galiate paversti jį niekais.

Todėl aš laikiau savo pareiga Tamstai atsakyti, nors turiu daug kitų pareigų, kurių nebegaliu aprėpti.
Bet užteks. Daugiau savo laiko negaišinsiu.

Su pagarba:

Dr. P. Grigaitis

Dr. P. Grigaitis

IŠTRAUKOS IŠ DR. GRIGAIČIO LAIŠKO VALIUKUI — Rezoliucijų žygio pradžioje įvyko pasikeitimas laiškais tarp Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininko Leonardo Valiuko ir "Naujienų" redaktoriaus (ir ALT-bos vykdomojo komiteto sekretoriaus) dr. Pijaus Grigaičio. Tie laiškai duodami ištisai šiame "Į Laisvę" numeryje. Čia matome ištraukas (pradžią ir pabaigą) iš vieno iš dr. P. Grigaičio laiškų L. Valiukui.

vienas", tai paminėsiu tik vieną faktą. Prieš paskiausiąjį ALTo Vykdomojo Komiteto posėdį buvo išspausdintas "Naujienose" tas (rugsėjo 28 dienos) Apžvalgos straipsnis, kuriame Tamsta sakeisi radęs, jog "viskas sumaišyta ir sunarpliota". Posėdyje dalyvavo visi keturi Vykdomojo Komiteto nariai ir vienas Centro Valdybos narys. Pradėjus diskutuoti Kuchel - Lipscomb rezoliucijos klausimą, vienas dalyvis pareiškė, kad visa, kas "Naujienų" straipsnyje pasakyta, "yra tiesa" — ir nė vienas tam neprieštaravo. Visiems apsikeitus mintimis, buvo prieita prie kitų klausimų ir posėdis baigėsi draugingoje nuotaikoje. Vienas Vyk-

domojo Komiteto narys, kurio nuomanės dažniausiai susikerta su mano nuomanėmis, buvo taip patenkintas, kad du tris kartus pareiškė, jog tai buvo "geras susirinkimas" — beveik geriausias kokį jis atsimenąs.

Taigi tam Chicagos "žymiam demokratui" jo "galutinė informacija" bus prisisapnavus — kaip tam totoriui, kuris sapnavo kisielių, bet neturėjo šaukšto jį kabinti.

Tačiau reikalas, kuriuo aš užėmiau priešingą los-angeliečių komitetui poziciją, nėra nei mano, nei kurio kito asmens reikalas. Jisai liečia **Lietuvos likimo** klausimą. O ką Tamsta ir kiti Jūsų komiteto nariai iš jo darote?

Jūs nenorite jo net viešai diskutuoti. Tamsta jau pirmame savo laiške pareiškei, kad Jūsų komiteto nusistatymas esąs "nereaguoti visai" į mano "vienokius ar kitokius komentarus", nes aš rašąs nerimtai, tik visaip niekinąs Jūsų komiteto žmones. Dabar Tamsta rašai, kad "kulturingų diskusijų" Jūs nevengiate, bet aš nemokąs kulturingai diskutuoti; ir "Naujienose" Jūsų atsakymu "iš viso nėra buvę".

Visų pirma, tai **netiesa**. "Naujienos" įdėjo ilgą (ir dargi nelabai mandagų) p. J. Jodelės "atsakymą". O antra, ar gražu iš Tamstos pusės šitaip mane nuolat įžeidinėti?

Pagaliau, jeigu jau aš neprilygstu Tamstos "kultūringumui", tai kodėl nepadiskutuojate spaudoje kitų asmenų neigiamų atsakymų į Tamstos kvietimus priimti tą ar kitą "činą" Jūsų komitete? Jų esi gavęs nevieną — pav. St. Briedžio iš New Yorko.

Mat, ir jų pasisakymai gadina Tamstos triumfo muziką. Seniai man buvo aišku, kad po Jūsų tąja neva "kova už Lietuvos laisvę" slepiasi visai kas kita. Dabar Tamsta pats šitą paslaptį atskleidei, prisegdamas prie savo laiško kortelę su pažymėjimu, kad Tamsta besąs **Kalifornijos Respublikonų Tautybių Komiteto pirmininkas**. Na, gerai, kad Tamsta esi to pasiekęs, bet kam vaidinti komediją, užsidėjus "Lietuvos laisvės kovotojo" maską?

Neabejoju, kad sen. Kuchel ir atstovas Lipscomb dabar jau **žino** (jeigu nežinojo pačioje pradžioje), kad jų rezoliucijai nėra nė menkiausios progos Kongrese praeiti, bet Tamsta nepaliauji skelbęs, kad jie dar vis ragina ir drąsina Jūsų komitetą "dirbti". Iš to aišku, kad juodu arba visai nesupranta Lietuvos problemos, arba nepaiso, ar bus kokios naudos Lietuvos reikalui; jiem tik rūpi pasižvejoti lietuvių balsų ateinančių metų rinkimuose. Tai neliūdija, kad juodu turi bent kiek **pagarbos** mūsų tautybės Amerikos piliečiams.

Norėdami pasidarbuoti tų dviejų respublikonų kandidatų naudai. Tamsta su savo bendradarbiais turėjote taip pat ir pavadinti savo komitetą: tokis ar tokis **Respublikonų Komitetas** — ir niekas tada nebūtų galėjęs daryti Jums priekaištų. Bet Jūs apsimetėte dirbą Lietuvos labui, o ne respublikonų partijai.

Ne gana to. Pradėjote savo partinės politikos kampaniją, panaudodami **ALTo** Pietinės Kalifornijos skyriaus vardą, visai nesiskaitydami su ALTo vadovybe ir be abejonės žinodami, kad ALTe yra susitelkusios įvairios politinės bei ideologinės srovės, kurios dirba Lietuvos laisvinimo darbą **vieningumo ir susitarimo** pagrindu.

Daugiau kaip per 20 metų taip buvo veikiama — ir to vieningumo dėka, ALTas įgijo gerą vardą Washingtone, kurį sugebėjo išlaikyti tiek demokratų, tiek respublikonų Administracijos laikais. O Jūs užsimojote šitą ALTo pasisekimo pagrindą suardyti. Neapsigaudinėkite. Jeigu ji suardysite, tai sugrius ir ALTas.

Kaip tik dabartiniu laiku mūms reikia įtempti visas savo pajėgas, kad padėtumet šios šalies delegacijai ir kitų draugingų tautų atstovams iškelti sovietų **kolonizavimo** faktus Jungtinių Tautų debatuose. Tai puiki proga ir vienintėlis tikras kelias Lietuvos išlaisvinimo reikalui sustiprinti.

Bet tam reikia labai rūpestingo pasiruošimo: surinkti medžiagą, paruošti stiprų memorandumą, painformuoti amerikonų spaudą, kontaktuoti tautų delegaciją New Yorke. Uždavinys didelis ir nelengvas. Vis tiek mes nutarėme savo aukščiau paminėtame Vykdomojo Komiteto posėdyje jo imtis. Padarysime kiek suspėsime ir kiek pajėgsime. K-L rezoliucija čia negali absoliučiai nieko padėti. O Jūs stengiatės į tą K-L kūrinį nukreipti lietuvių visuomenės dėmesį ir organizuojate kampaniją — prieš Grigaitį.

Netikiu, kad pastaroji Jums pasiseks, bet žalos jau esate padarę, sukeldami kivirčus ir dezortienciją kai kuriose lietuvių kolonijose ir suteikdami nemaža pasitenkinimo komunistams šiapus ir anapus Geležinės Uždangos.

Nemalonu žiūrėti, kaip Tamsta ir Tamstos bendradarbiai — inteligentai su aukšto mokslo diplomais, — užuot įsijungę į konstruktyvų darbą, kurį per metų metus dirbo sąmoningoji Amerikos lietuvių visuomenės dalis; užuot jį parėmę ir sustiprinę, stengiatės paversti jį niekais.

Todėl aš laikau savo pareiga Tamstai atsakyti, nors turiu daug kitų pareigų, kurių nebegaliu aprėpti.

Bet užteks. Daugiau savo laiko negaišinsiu.

Su pagarba:

(pas.) **Dr. P. Grigaitis**

DIALOGO PABAIGA SU "NAUJIENOMIS" IR DR. GRIGAIČIU

• Rezoliucijoms Remti Komiteto pirmininkas Leonardas Valiukas kviečia ir "Naujienas" ir dr. Grigaitį baigti kovą prieš rezoliucijų žygį ir jo darbuotojus.

Los Angeles, 1961 metų spalio 21 d.

Malonus p. Grigaiti,

Jūsų mintys, pareikštos 1961 metų spalio 19 d. laiške, reikalaute reikalauja patikslinimų.

Taip vadinamą "kovą" prieš Kuchel - Lipscomb rezoliuciją, jos autorius ir asmenis, kurie rūpinasi jos pravedimu, pradėjote Jūs. Jau kuris laikas šaudote iš visų patrankų į pačią rezoliuciją, jos autorius ir mus visus. Nei aš, nei kiti komiteto nariai nėra Jūsų užgaulioję ar išvadinę įvairiais vardais, kaip kad Jūs darėte ir darote. Nepasitenkinimo tokiu Jūsų elgesiu yra buvę iš krašto lietuvių. Daviau Jums porą ištraukų iš eilės gautų laiškų. Sugretinimas tų asmenų su JAV-bių lietuviais komunistais nėra nei tikslus nei logiškas. Lietuviuose yra posakis: "Pats muša ir pats rėkia". Nenoriu Jūsų užgauti, bet šiuo atveju tas posakis labai tinka Jums.

Jūsų nuomone, jei asmuo yra respublikonas, tai jis jau negali dirbti Lietuvos labui. Iš kur tokia keista galvosena pas Jus? Aš niekad ir niekur nesu slėpęs, kad esu respublikonas ir užimu vieną ar kitą postą Partijos struktūroje bei organizacijoje. Nežinau, kuriai partijai priklausote Jūs: socialistų ar demokratų? Aš niekad nemėginčiau daryti teigimo: "Dr. Grigaitis priklauso socialistams (ar demokratams) ir jis negali nuoširdžiai dirbti Lietuvos reikalui..." Kada kalbame apie Lietuvos reikalus, nemanyčiau, kad yra ir būtų tikslu linksniuoti žodžius — "respublikonas", "socialistas", "demokratas" ir pan. **Tik komunistai nieko gero negali duoti Lietuvos laisvės reikalui!**

Jei Jūs geriau pažintumėt **senatorių Tom Kuchel ir kongresmaną Glen Lipscomb**, tai nė nemėgintumėt sakyti bei rašyti, kad jie šia rezoliucija nori tik "pasimedžioti" balsų. Jūs puikiai žinote, kad Kalifornijoje šiuo metu turime virš 15 milijonų gyventojų. Lietuvių balsai — tai tik lašas jūroje. Jei jiems terūpėtų tik balsai, tai jie nė negaištų savo brangaus laiko mūsų reikalui. Ir vienas ir kitas yra dideli patriotai

amerikiečiai, kovotojai už pavergtų tautų išsivadavimą iš komunistų vergijos. Tie Jūsų priekaištai tikrai netinka jiems.

Jūs JAV-se esate išgyvenęs žymiai didesnį metų skaičių, negu kad aš. Turėtumėt labai puikiai žinoti, kad šio krašto politiniame gyvenime panašių komitetų organizavimas nėra naujiena. Tokių komitetų buvo, yra ir bus tūkstančiais. Ir šis komitetas yra suorganizuotas specifiniam tikslui. Komiteto vadovybė neskelbė, neskelbia ir neskelbs kovos nei prieš ALT-bą, nei prieš dr. Pijų Grigaitį ar kitą asmenį. Mes, latviai, estai ir kiti amerikiečiai manome, kad yra tikrai verta kovoti už Kuchel - Lipscomb rezoliuciją. Už ją kovojame ir kovosime. Dar kartą noriu Jums pabrėžti, kad nei "Naujienos", nei Jūs, nei aš, nei kuris nors kitas asmuo, kokį postą jis beužimtų, negali išpranašauti Kuchel-Lipscomb rezoliucijos ateities.

Šis komitetas buvo pradėtas organizuoti 1961 metų rugpiūčio mėnesio pradžioje. Inž. Julius Jodelė kalbėjo "Naujienose" gerokai prieš šią datą ir visai kitu vardu, būtent — **Baltic States Joint Committee, Southern California Division.** Jo tik buvo "Naujienoms" atsakymas į priekaištus jam. Kiek prisimenu, Julius Jodelė savo "užgauliojančiais žodžiais", ką Jūs norite jam prikergti, "Naujienų" tikrai nepralenkė.

Priekaištų darote ALT-bos Los Angeles skyriaus valdybai, kad ji, kaipo tokia, rėmė ir remia Kuchel - Lipscomb rezoliuciją. ALT-bos centro valdyba labai aiškiai yra pasisakiusi už minėtos rezoliucijos rėmimą. Kada ALT-bos centro valdyba yra oficialiai atšaukusi aną nutarimą? Jei esate atšaukę, paskelbkite spaudoje. "Naujienos" ir Jūs dar nereiškia visos ALT-bos centro valdybos.

Ir viename ir kitame laiške Jūs vis akcentuojate viešą ir pilną klausimų išdiskutavimą. Dar kartą pabrėžiu, kad mes rimtų ir kultūringų diskusijų nevengėme ir nevengsime. "Naujienos" tik to bijosi! Jei jau "Naujienos" jaučiasi stovinčios ant "tikro kelio", nėra tuo atveju Jums ko bijotis duoti vietos ir kitai pusei. Iki šiol nesate įdėję net grynai informacinio pobūdžio šio komiteto pranešimų.

Pabaigai noriu paminėti dar kartą, kad mes jokių "kovos kirvių" neturime nei prieš ALT-bos centrą nei pricš Jus. Jei Jūs savuosius užkasite, savaime Jūsų įsivaizduojamoji "kova" baigsis.

Su geriausiais linkėjimais,
(pas.) **Leonardas Valiukas**

VISUOTINIS LIETUVIŲ PRITARIMAS REZOLIUCIJŲ PRAVEDIMO ŽYGIUI IR JO SUMANYTOJAMS

• Visi žinomesni ir žymesni JAV-bių lietuvių darbuotojai įsijungia į Rezoliucijoms Remti Komiteto darbą.

Kalifornicčių užsimojimui (suformuoti specialų komitetą senatoriaus T. Kuchel ir kongresmano G. Lipscomb įneštų rezoliucijų Lietuvos bylos reikalu pravedimui JAV-bių Kongrese) krašto lietuvių visuomenė pilnai pritarė. Į tą komitetą jungėsi ir dešinieji, ir kairieji, ir žymūs lietuvių veikėjai, ir eiliniai darbuotojai. Būtų neįmanoma visų čia išvardinti. Suminėsime tik eilę labiau žinomų JAV-bių lietuvių darbuotojų, įsijungusių į rezoliucijų pravedimo žygį 1961 metų rugpiūčio ir rugsėjo mėnesiais.

Štai, pirmieji mūsų "revoliucininkų" Lietuvos laisvinimo darbe talkininkai ir rėmėjai: V. Abraitis, V. Adamkus, dr. K. Ambrozaitis, prel. J. Balkūnas, St. Barzdukas, dr. V. Bieliauskas, B. Bieliukas, dr. S. Biežis, E. Bartkus, dr. M. Brakas, E. Čekienė, dr. Ad. Damušis, J. J. Grigalus, kun. dr. F. Gureckas, kun. J. C. Jutkevičius, V. Kamantas, J. Kapočius, dr. J. Kazickas, dr. P. Ki-

sielius, prel. M. Krupavičius, Wm. Kvetkas, Rūta Kilmonytė, dr. V. Majauskas, dr. A. L. Nasvytis, K. Pabedinskas, A. J. Rudis, J. Stikliorius, dr. J. Stukas, dr. A. Sužiedėlis, A. S. Trečiokas, dr. V. Tumasonienė, dr. V. Vardys, dr. P. Vileišis, dr. V. Vygantas, V. Volertas ir šimtai kitų.

Žinomesnių veikėjų pareiškimai

Tas naujai suformuotas komitetas žengė tada pirmuosius savo žingsnius, ir kiekvienas malonesnis ir padrąsinantis žodis iš krašto lietuvių veikėjų buvo laukiamas ir mielai sutinkamas. Čia vėl teduosime tik vieną ar kitą ištrauką iš žinomesnių lietuvių darbuotojų laiškų.

• Jūsų sumanymas gražus ir naudingas. Jį palaikau ir remiu visa savo širdimi. Jei reikalingas mano vardas sumanytam tikslui pasiekti, prašau jį panaudoti.

Prel. M. Krupavičius

1961.VIII.10

• Sutinku būti įrašomas į Jūsų vadovaujamą komitetą. Kiekvieną naudingą darbą savo tautai turime paremti, nesigailėdami darbo ir jėgų.

Antanas J. Rudis

1961.VIII.18

• Mielai priimu Jūsų kvietimą įsijungti į organizuojamą komitetą Kuchel - Lipscomb rezoliucijai remti.

Vytautas Abraitis

1961.VIII.22

• Reikalas toks didelis, kad būtų negražu neiti. Jei reikia, tesinaudokite mano vardu. Jūsų iniciatyva ir užsimojimu labai džiaugiuos, tuo ryžtu, kokiuo siekiate savo tikslo, gėriuos. Tai kad visi mokėtume šitaip dirbti!

Stasys Barzdukas

1961.VIII.16

• Sutinku įeiti į komitetą taip svarbios rezoliucijos reikalu.

Dr. S. Biežis

1961.VIII.15

• Maloniai sutinku įeiti į Lithuanian American National Committee for Kuchel - Lipscomb Resolution.

Prel. Jonas Balkūnas

1961.VIII.12

• Sutinku įeiti į Lithuanian-American National Committee for Kuchel - Lipscomb Resolution.

Dr. Ad. Damušis

1961.VIII.20

•Įsijungiu į komitetą Kuchel - Lipscomb rezoliucijai paremti. Visada ir visur Lietuvos reikalai man nebuvo svetimi, tad ir šiuo atveju stengsiuos padėti kiek sugebėsiu.

K. Pabedinskas

1961.VIII.21

• Aš mielai sutinku įsijungti į organizuojamą Kuchel - Lipscomb rezoliucijai pravesti komitetą. Lauksiu tolimesnių nurodymų šiame darbe.

A. S. Trečiokas

1961.VIII.12.

• Sutinku įsijungti į Kuchel-Lipscomb rezoliucijai pravesti komitetą. Bandysiu Jums talkinti vienu ar kitu būdu. Jūsų akcija išjudino beveik visus lietuvius.

Vytautas Kamantas

1961.IX.20

• Įsijungiu į Jūsų organizuojamą komitetą. Jūsų pradėtoji akcija yra naudinga.

Dr. Alg. Nasvytis

1961.VIII.14

TĘSINYS KITAME NUMERYJE

Be dr. Pijaus Grigaičio ir jo "Naujienų", šiam žygiui priešinosi ar rodė nepasitenkinimo dar vienas ar kitas lietuvis. Visam šiam reikalui pritarė veiksniai ar pavieniai jų žmonės. Yra įdomios tuo klausimu medžiagos (laiškų ir kit.). Duosime jos dar kitame "Į Laisvę" numeryje.

Redakcija

• • •

- Ar jau esi pasiuntęs "Į LAISVĘ" žurnalo prenumeratą už 1969 metus?
- Jei ne, padaryk tai dar šiandien!
- Prenumeratą siųsk žurnalo administratoriui: Mr. Aleksas Kulnys, 1510 East Merced Avenue, West Covina, California 91790.

  Šį kartą vokelio nesiunčiame. Vokelį gavote su 1968 metų gruodžio numeriu ir 1969 metų birželio numeriu.
- Prenumeratos mokestis: 5.00 doleriai (JAV-se ir Kanadoje); visur kitur — 3.00 doleriai.

• • •

DARBAI IR ĮVYKIAI

LAISVŲJŲ IR PAVERGTŲJŲ LIETUVIŲ DARBŲ IR ŽYGIŲ APŽVALGA

PAVERGTOJE LIETUVOJE: —

- **Sovietų Sąjunga pilna baimės**

TAUTINĖS DRAUSMĖS KLAUSIMAS: —

- **Veržimasis į koegzistenciją**

SVETIMŲJŲ IR PAVERGTŲJŲ INFORMAVIMAS: —

- **JAV-bių Kongreso pastangos perreformuoti Amerikos Balsą**

LIETUVIŠKOS SPAUDOS PUSLAPIUOSE: —

- **Mūsų veiksniai ir "partizaninės" organizacijos**
- **Žodžiai prieš nepadorius lietuvius**

LAISVOJO PASAULIO LIETUVIUOSE: —

- **Amerikos lietuvio viešnagė Australijos lietuvių tarpe**
- **Proto ir širdžių šventė Vakarų Europoje**
- **Lietuviškųjų studijų savaitė (klausytojo žodis)**
- **Aštuoni milijonai dolerių broliškai šalpai**

LAISVINIMO VEIKSNIAI IR JŲ DARBAI: —

- **Amerikos Lietuvių Tarybos bankrotas**

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ GRETOSE: —

- **Lietuvių Fronto Bičiulių 13-toji studijų savaitė**
- **Laisvojo ir komunistinio pasaulio tendencijos bei intencijos**

NAUJOS KNYGOS: —

- **Geras informacinis leidinys apie Lietuvą**

DARBŠTIEJI KŪRYBOJE, VEIKLOJE IR GYVENIME

SOVIETŲ SĄJUNGA PILNA BAIMĖS

Praėjusių keliolikos mėnesių laikotarpyje papildomai surinkta naujų duomenų apie pavergtos Lietuvos gyvenimą ir žmonių nuotaikas. Žinios rinktos visais galimais būdais ir priemonėmis ir jų autentiškumas tikrintas, jei tik buvo galima, bent iš kelių šaltinių.

Rusinimas

Lietuvių mokyklose mokoma rusų kalbos, rusų mokyklose dėstoma lietuvių kalba. Skirtumas rezultatuose: lietuviai rusų kalbos išmokomi, rusai lietuvių — ne. Žydai savo vaikus leidžia tik į rusų mokyklas ir visais kitais atžvilgiais pataikauja rusams. Lietuvių atžvilgiu žydai arogantiški, kaip Stalino laikais. Todėl žmonės žydų labiau nemėgsta už rusus.

Labiausia surusinti miestai — Vilnius ir Klaipėda. Čia ne visose viešosiose įstaigose galima lietuviškai susikalbėti. Vidaus reikalų susirašinėjimui įstaigose vartojama lygia teise abi kalbos. Į lietuviškai parašytą laišką ar raštą atsakymas dažnai ateina rusų kalba arba priešingai. Tikra kalbų mišrainė. Susirašinėjimas su Maskva vyksta vien tik rusų kalba. **Komunistų partijos pavergtoje Lietuvoje oficiali kalba yra rusų kalba.** Lietuviškai kalbama tik provincijos kolchozų ir miestelių partijos susirinkimuose.

Rudeniop fabrikuose, įmonėse ir kolchozuose prasideda intensyvus spaudos platinimas. Komunistų Partijos centro komitetas įpareigoja įmonių, įstaigų ir kolchozų vadovybes šalia komunistiškos spaudos lietuvių kalba išplatinti bent 30 proc. spaudos rusų kalba. Žmonės prievartaujami. Dažnai sumoka už laikraštį pinigus, bet imti atsisako.

Vilniuje 1969 metais prieš gegužės 1 šventę ir prieš Spalio revoliucijos sukakties minėjimą keliose vietose iš ryto pasirodė užrašai: "Rusai, lauk iš Lietuvos!", "Lietuva lietuviams", "Mes su Čekoslovakija" ir kt.

Nakties metu nuo pastatų nukabinamos komunistinės vėliavos. Nors ir labai retai, bet vis dar pasitaiko, kad iškeliama ir lietuviška trispalvė.

Rusų pūtimasis ir gyrimasis "Tarybų šalies" laimėjimais labiausia erzina žmones. Tai pats stipriausias akstinas prieš nutautėjimą.

Bendravimas su užsienio lietuviais

Žmonės su užsienio lietuviais bendrauti labai nori. Patys nori į užsienius išvykti ir laukia atvažiuojančių svečių. Aiškiai žino, kad lietuvių bendravimą varžo okupantas. Tie, kurie įtraukti į "kultūrinio bendradarbiavimo" planą, labai gerai žino, kad visą tą bendradarbiavimą tiesiogiai kontroliuoja Maskva.

Lietuvoje gan plačiai žinoma, kad 1969 metų pradžioje į Ameriką išsiųstosios "kultūrininkų ekskursijos" dalyviai buvo partijos parinkti ir rūpestingai kelionei paruošti. Visiems buvo apmokėta kelionės išlaidos. Pagrindinis ekskursijos tikslas — jaunesniuosius Amerikos lietuvius atjungti nuo vyresniosios kartos ir "kvailo užsispyrimo kovoti prieš Tarybų Lietuvą".

Apie krepšininkų atvykimą į Vilnių nedaug kas žinojo, net ir Vilniuje. Kitur sužinojo tik iš spaudos, po įvykio. Atvykimu džiaugėsi. Neteko girdėti, kad kas nors Lietuvoje būtų galvojęs apie politines pasekmes. Tačiau jei bendravimas vestų prie Lietuvos okupacijos pripažinimo, Lietuvos žmonės norėtų, kad užsienio lietuviai bendravimą atmestų.

1969 metų vasarą su specialiais uždaviniais iš Lietuvos į Ameriką daugiausia buvo siunčiamos moterys.

Baltijos pajūris

Raudonoji Rusijos ponija labai mėgsta Baltijos pajūrio kurortus Lietuvoje ir Latvijoje. Bet daugiausia jų suplūsta į Palangą. Vasarą Palangoje iki 90 proc. kalba rusiškai. Į rusų kolonistais apgyvendintus Rytprūsių pajūrius rusai atostogauti nesiveržia. Sako, kad nešvarūs.

Tilžė atstatyta, Karaliaučiuje daug išlikę karo meto griuvėsių. Vokiečių beveik nėra. Lietuvių labai maža. Rusai kolonistai girtuokliai, žemės ūkis skurdus.

Nuo Klaipėdos į pietus Baltijos pajūrio ruože įkurtos didelės karo bazės. Čia nuolat vyksta didelis rusų kariuomenės judėjimas.

Amerikos Balsas

Amerikos Balso programų klausomasi, nors nemaža ir kritikuojama. Džiaugiamasi kultūriniais užsienio lietuvių laimėjimais. Apie meno parodas, didesnius koncertus ir kai kurių knygų pasirodymą taip pat praneša ir sovietiška spauda.

Lietuvoje nežinoma, kad kas būtų daroma Lietuvos laisvės reikalu politinėje srityje. Tik iš **"Gimtojo Krašto"** sužino, kad Amerikoje veikia kažkokie "vaduotojai". Tai sukelia jiems smalsumo.

Vietnamo karas

Lietuviai Lietuvoje įsitikinę, kad amerikiečiai karo Vietname rimtai nesistengią užbaigti. Žmonės mano, kad Vietname amerikiečiai tik bando naujus karo ginklus. Niekas netiki komunistų gyrimuisi raudonųjų laimėjimais. Juokaujama, kad pagal oficialius spaudos ir radijo pranešimus, ne tik Vietnamas, bet ir visa Pietų Azija seniai komunistų turėjo būti okupuota.

Apie tikrą padėtį Vietname stengiamasi sužinoti iš užsienio radijo pranešimų ir Amerikos Balso.

- **Ar Tavo pažįstamieji prenumeruoja "Į LAISVĘ" žurnalą?**
- **Jei ne, paragink juos "Į LAISVĘ" žurnalą užsisakyti!**

Čekoslovakija

Žmonės labai norėjo, kad Čekoslovakija išsilaisvintų, nors tuo rimtai ir netikėjo. Manė, kad rusai išsilaisvinimo pastangas sutramdys ginklu. Niekas negalvojo, kad Vakarai Čekoslovakijos išsilaisvinimą paremtų ginklu.

Čekoslovakijai okupuoti buvo paimta daug atsargos karių ir iš Lietuvos. Mobilizacija nebuvo skelbta. Pašaukimas įvykdytas staiga. Kai kurie kariai, ypač karininkai, paimti tiesiog iš darboviečių. Manoma, kad karstuose iš Čekoslovakijos į Lietuvą grįžo bent keliolika lietuvių.

Lietuvoj manoma, kad lietuviai vyrai masiškai buvo pašaukti atsargumo dėliai — sumažinti lietuvių karinį potencialą.

1969 metų rudens įvykiai

1969 m. rugpiūčio gale ir rugsėjo pradžioje lietuviai atsargos kariai vėl masiškai imami į kariuomenę. Šiuo kartu dar didesniais kiekiais negu prieš Čekoslovakijos okupaciją praėjusiais metais. Atsargos karininkai ir įvairūs specialistai mobilizuojami iki 40 metų amžiaus. Žinoma, kad skubiai siunčiami prie Kinijos pasienio ir į Čekoslovakiją. Žmonės pradėjo galvoti apie galimą karą.

Tuo pačiu metu, kai pradėta šaukti atsargos karius, pradėta taip pat ypatingai sekti Vilniuje besilanką užsienio lietuviai. Slaptoji policija registravo ir apklausinėjo visus žmones, su kuriais užsienio lietuviai buvo susitikę. Taip pat pradėta labai griežta kontrolė atvykstančių iš užsienio ir iš Rusijos išvykstančių turistų. Rusija pilna baimės.

Dr. R. S. Daugvydas ir
Dr. M. T. Milgaudas

VERŽIMASIS Į KOEGZISTENCIJĄ

Svarbi informacija

1969 metų vasarą politiškais tikslais sovietų organizuotų ekskursijų iš Amerikos į pavergtą Lietuvą nebuvo. Sovietų strategija koncentruojasi ateinančių metų vasarai. **Sovietų ambasados "antrasis sekretorius" Ed. Juškys patikimuosius okupanto pasiūlyto bendradarbiavimo talkininkus jau painformavo, kad ruoštųsi 1970 metų vasarą organizuoti gausias Amerikos lietuvių jaunimo ekskursijas į Lietuvą, kur vyksiančios įvairios tautinių šokių ir dainų šventės, tautodailės parodos, sporto ir įvairūs kitokie įvykiai.** Ekskursijos būsiančios organizuojamos ir iš kitų laisvojo pasaulio kraštų. Daugelis galės važiuoti rusiškais pinigais.

Sovietų agentai, šią vasarą iš Amerikos lankęsi pavergtoje Lietuvoje, irgi gavo atitinkamas instrukcijas.

Visos tos iškilmės būsiančios organizuojamos Lenino 100-jo gimtadienio sukakčiai paminėti. Nereikia abejoti, kad ta proga bus išnaudota ir Lietuvos okupacijai legalizuoti. Sekančiais metais sukanka 30 metų nuo pirmosios rusų okupacijos 1940 metais.

Reikia laukti, kad prieš pavasarį pražys mūsų folklorinių patriotų džiaugsmas, kad bendradarbiavimo su kraštu sąlygos lengvėjančios ir prasidės smerkimas tų, kurie sovietų klasta nenorės patikėti. Reikia taip pat laukti, kad užsienio lietuvių rezistencinei kovai vadovaują veiksniai reikiamai pasiruoš šią sovietų akciją sutikti, nors **"Vienybė", "Vilnis"** ir **"Laisvė"** vėl postringaus, kad išeivijos bendravimui su kraštu kliūtis statanti ne Maskva, bet "vaduotojiški keikūnai".

Stalino garbintojai atgyja

Senieji Stalino garbintojai irgi gavo įsakymą įsijungti į "kultūrinio bendradarbiavimo" ofenzyvą. Čikagoje įsteigta "Lietuvos draugų" grupė, kurios tikslus steigiamaje susirinkime dėstė "draugas" S. Jokubka. Grupės planuose esą numatyta "palaikyti ryšius su tais naujaisiais ateiviais, kurie nėra nusistatę prieš tarybų Lietuvą, brangina lietuvybę ir neišsižadėjo senosios savo gimtinės". Grupės pirmininku išrinktas Vytautas Judzentavičius. Apie tuos ryšininkus tarp senųjų Stalino garbintojų ir naujųjų bendradarbiautojų **"Vienybėje"** rašė V. Kazakevičius, "Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviais komiteto" faktiškas vadovas:

> "Mes laimingi, kad mus globojo ir į namus buvo pakvietę tokie nuoširdūs, protingi bičiuliai, kaip Stasys Jokubka ir Minė bei Vytautas Judzentavičius, mus pasitiko ir mumis rūpinosi iki išskrendant narsus kovotojas dėl pažangos "Vilnies" faktiškasis redaktorius Vincas Andriulis, kad vėl susitikome su simpatišku žemaičiu "Vilnies" ats. redaktorium Leonu Joniku . . ."

Taip visus lietuvių tautos žudiko Stalino garbintojus ir talkininkus okupanto tarnai Lietuvoje jungia į "dorų ir šviesių" lietuvių eiles ir jiems paveda politinę lietuvių išeiviją mokyti patriotizmo. Atsiranda į šią mokyklą ir kandidatų.

"Šviesios ir doros asmenybės"

"Doro ir savo kraštą mylinčio išeivio" tema Maskvos ištikimų tarnų lūpose pasigirdo iš visų pusių. Lyg magiškai lazdelei pamojavus. Tam pačiam Kazakevičiui Jonas Mekas — tai "šviesi ir dora asmenybė", nes jis nesutaria "su amerikonišku, kapitalistiniu gyvenimo būdu (kaip ir su siaura nacionalistine kai kurių išeivijos veikėjų pasaulėžvalga)". Ne-

reguliariai išeinąs **"Nemuno kraštas"**, kuris Europoje atlieka tą pačią misiją, kaip Amerikoje **"Vienybė"**, dar didesniu entuziazmu kalba apie "tyras širdis" ir "skaisčius jausmus":

"Mums rūpi tik mūsų vidiniai lietuviški reikalai, tik mūsų užsienio lietuviai, santykiai su Nemuno kraštu, tik bendros viso pasaulio lietuvių kultūrinės visuomeninės pastangos... Todėl mes visi, kurių širdys tyros, kurių jausmai skaistūs ir kurių meilė Tėvynei nuoširdi, tarytum susitiksime prie vieno didžiulio pasaulinio lietuviško stalo ir pakelsime tostus. Už lietuvį ir Lietuvą; už šviesų Nemuno krašto gyvenimą; už tarpusavio supratimą; už draugiškus susitikimus, už naują laimę".

Anksčiau tose pačiose kalvėse nukalti šūkiai skambėjo taip: "Už tautų draugystę; už tarybinės šalies laimę; už nenugalimą raudonąją armiją; už šlovingąją komunistų partiją; už tėvą, mokytoją ir draugą didįjį Staliną!".

Naujuosius "lozungus", senųjų meistrų įgaliotas, **"Nemuno krašte"** skelbia to leidinio redaktorius, kažkoks "tyros širdies ir skaisčių jausmų lietuvis" Albert Annies.

Žuvis iš tvenkinio

Jokubka, Annies, Kazakevičius, Šumauskas, Vladimirovas ir Co. meškeriojimui naudoja 'Made in Moscow" kabliukus ir ant jų kabina folklorinio patriotizmo masalą. Ant vieno kabliuko užkibo J. Karpis, **"Tėviškės žiburiuose"** (Nr. Nr. 30 ir 31, 1969 m.) paskelbęs ilgą straipsnį "Bendravimas ar kolaboravimas". Karpiui, kaip tvenkinio žuviai, nepažįstančiai gilesnių politikos vandenų, ant komunistinio kabliuko užkibti buvo nesunku.

Tiesa, Stalino saulei artėjant, baimės pagautas, jis pats spruko iš gimtųjų vandenų, bet savo išbėgimą štai kaip teisina:

"Pati didžiausia išeivijos dalis buvo išstumta iš tėviškės bolševikinės okupacijos. Pastaroji dalis, suprasdama beprasmiškumą pasipriešinti jėga (sic!), paliko savo tėviškę, saviškius ir išėjo ieškoti pagrindinių žmogaus teisių pripažinimo demokratiškai laisvuose kraštuose, nors tam priešinosi politiniai ir kiti vadovaujantys veiksniai".

Savo išmintingumo ir veiksnių nenusimanymo pabrėžimas Karpiui reikalingas savo autoritetui kelti ir veiksnių autoritetui menkinti. Jis tai naudoja tolimesniame bendravimo tezės dėstyme.

Trapi Karpio argumentacija

Savo tezę Karpis toliau veda labai gražiai, operuodamas jausminiais ir humanistiniais argumentais:

"Bendravimas jungia žmones moralinių vertybių gijomis... per bendravimą išryškėja tikrieji bendro gyvenimo keliai ir idealai... bendravime stiprėja abipusis ryžtas, vieninga valia visus gyvenimo kelius grįsti žmogiškosios prigimties aukštos noralės principais... (bendravimas) reiškiasi grynai artimo meilės ribose, kurios nuženklintos žmogiškosios moralės gairėmis" ir t.t. ir t.t.

Jis kalba apie kažkokius "humanistinius pumpurus", kurie skleidžiasi sovietijoje. Tai Karpio poezija.

Abstrakčioje intelektualinėje - poetinėje plotmėje žmonių bendravimą galima šlovinti. Bet mums tenka gyvą klausimą spręsti visoje konkretybėje. Čia Karpio logikos ir faktų argumentai klimsta tvenkinio dumble ir niekur nepasiekia tvirtos žemės. Pažiūrėkime į vieną kitą jo argumentą:

"Bolševikinė sistema jau nebepajėgia užblokuoti kelių nepageidaujamam bendradarbiavimui ne tik su laisvuoju pasauliu, bet ir su laisvės idėjomis savuose namuose... Pačiose bolševikinėse viršūnėse pradėjo vis plačiau skleistis žmogaus

dvasinių vertybių pradai, kurie sprogdina visos sistemos pamatus" (J. Karpis).

Iš Sovietijos neseniai pabėgęs rašytojas Anatolijus Kuznecovas mano visai kitaip. Jo nuomone, Rusija vėl pribrendusi "Stalino tipo diktatūrai". Gal Karpis tai palaikys pabėgėlio perdėjimais? Tebūna taip. Bet labai atsargus ir patyręs sovietologijos klausimais Londono **"The Observer"** dienraštyje rašąs žurnalistas Edward Crankshaw, išanalizavęs padėtį Rusijoje, padaro tokią išvadą: "Rusams, kurie siekia liberališkesnės bendruomenės, šiandien perspektyvos yra tamsesnės, negu bet kada per praėjusius 20 metų".

Ta pačia proga galima priminti prieš 32 metus Kauno universiteto studentams dr. Kazio Ambrozaičio (o politikoje buvo gan patyręs vyras) padarytą pranašavimą: "Komunizmas subankrutavo. Jis pasauliui nebepavojingas". Pats Ambrozaitis patyrė, kaip komunizmas pavojingas. Neduok, Dieve, kad Karpis tokio patyrimo susilauktų.

Dvasiškai akli ir kurti

"Išvažiavimui ir tik apsilankymui leidimams gauti pareiškimų krūvos vis didėja ir laukia sprendimo... Visų tų pareiškimų atmesti šabloniškų "niet" jau nebegalima" (J. Karpis).

Kas patikės tokiu Karpio teigimu Čekoslovakijos įvykių šviesoje? "Niet" buvo pasakyta ne rezoliucija ant prašymo biurokratų raštinėse, bet tankais, visam pasauliui (net kai kurių kraštų komunistų partijoms) besipiktinant ir protestuojant. Šiandien tame nelaimingame krašte naikinami paskutiniai laisvės likučiai.

Keista Karpio dialektika: jam humanizmo pumpurai skleidžiasi pavergėjų ir vysta kovotojų už laisvę dvasioje.

"Todėl yra klaidinga galvoti ir aiškinti, kad bolševizmas pritaria bendravimui ir net imasi iniciatyvos tokio bendravimo išplėtimui. Dar klaidingiau yra teigti, kad tarpusavio bendravimas pasitarnauja bolševikinės sistemos interesams" (J. Karpis).

Aišku, kad komunizmas nepritaria tikram bendravimui, bet imasi iniciatyvos plėsti jų kontroliuojamą "bendradarbiavimą", arba tikrojo bendravimo iliuziją. Praėjusiame **"Į Laisvę"** numeryje buvo paskelbti Šumausko, Kazakevičiaus, Laurinčiuko pareiškimai ir informacija apie kultūrininkų ekskursiją iš Lietuvos. Tą informaciją reikia papildyti tuo, kad **visų tos ekskursijos dalyvių kelionės išlaidas apmokėjo sovietų okupacinė valdžia. Veik visi ekskursantai turėjo pavedimus susitikti su tam tikrais asmenimis.**

Šiame **"Į Laisvę"** numeryje skelbiami Chicagos lietuvių komunistų politbiuro ir **"Nemuno krašto"** pareiškimai ir informacija apie sovietų okupacinės valdžios Lietuvoje planus ateinančiai vasarai.

Grįžtant dar toliau į praeitį, krepšininkų ekskursijos vadovai oficialiai pareiškė, kad "esame **kviečiami ir laukiami kaip svečiai Lietuvos Krepšininkų Federacijos"** (kurios iš vis nėra). Gi bendradarbiautojų oficiozas **"Vienybė"** po V. Kazakevičiaus nuotrauka parašė, kad tai esąs "vienas pagrindinių krepšininkų išvykos organizatorių".

Dr. Antano Maceinos žodžiais kalbant, tik dvasiniai aklas ir kurčias dabartiniame bendravimo plane Maskvos iniciatyvos įžiūrėti nepajėgia.

Rezistencinis bendravimas

Šalia tikrų agentų, atvyksta nemažas skaičius labai gerų lietuvių. Jų tarpe gerų mūsų draugų, giminių, net buvusios rezistencinės kovos bendradarbių. Jie palaužtos dvasios, ir dažniausia atvyksta kaip okupanto įrankiai.

Nuo nelaimingų savo brolių nėra reikalo nusigręžti. Su jais reikia bendrauti. Tik bendravimas turi vykti rezistencinėje dvasioje. Rezistencinis bendravimas negalimas, plojant jiems koncertų salėse, organizuojant viešus jų pagerbimus, daly-

JAV-BIŲ KONGRESO PASTANGOS PERREFORMUOTI AMERIKOS BALSĄ

• Amerikos Balso reformos reikalu įneštas įstatymo projektas — • "LITUANUS" tebešlubuoja — • JAV LB Centro valdybos planai

Svetimųjų informavimas Lietuvos bylos reikalu buvo ir tebėra vis dar blogoje padėtyje. VLIK-as šiek tiek juda, bet ALT-ba nė piršto nepajudina šiame taip svarbiame darbe. JAV-bių LB Centro valdyba, kiek teko patirti, turi konkrečių planų ir tie planai būsią netrukus pradėti realizuoti.

Pavergtieji lietuviai laukia (ir būtinai reikalingi!) tinkamos, geros, tikslios ir pilnos informacijos apie visas laisvųjų lietuvių pastangas kovoje dėl Lietuvos laisvės. Ta spraga šiek tiek užkišama VLIK-o išlaikomomis (ar remiamomis) radijo programomis iš Vakarų Europos, kurios skiriamos pavergtajam kraštui. Čia galėtų daug talkinti **Amerikos Balsas** (Voice of America — lietuvių skyrius). Toli gražu taip nėra. Paskutiniu metu yra pastangų JAV-bių Kongrese tą reikalą pakreipti tinkamesne linkme.

Pastangos perreformuoti Amerikos Balsą

Amerikos Balso lietuvių skyrius (ir kiti skyriai) perduoda į pavergtąjį kraštą tik "nekaltas" žinutes. Kietesni pasisakymai prieš pavergėją, kas juos bepareikštų, Amerikos Balso cenzorių yra išbraukomi. Amerikos Balso lietuvių skyrius nutylėjo apie garsiosios rezoliucijos (H. Con. Res. 416) Lietuvos laisvinimo reikalu pravedimą JAV-bių Kongrese. Nutylimi ir griežtesni senatorių ar kongresmanų viena ar kita proga padaromi pareiškimai Lietuvos bylos reikalu.

Kongresmanas **Edward J. Derwinski** (R. - Ill.) labai radikaliai ir aštriai kelia Amerikos Balso reformos klausimą. Tuo reikalu jis įnešė įstatymo projektą (H. R. 12314). Prie šio įstatymo projekto prisijungė (pasirašė) ir šie kongres-

---

vauiant oficialiose diskusijose. Privačiai reikia juos informuoti ir guosti. Privačiai ir patiems informuotis. Tegu čia patiria broliškos meilės ir šilumos, tegu išsiveža viltį, kad okupacija amžiais nesitęs. Tegu grįžta įsitikinę, kad užsienio lietuviai nepagailės jokių pastangų, jokių aukų ir, jei reikės, kraujo, kad Lietuva vėl būtų laisva ir nepriklausoma.

Defetistiški postringavimai ir naivi romantika, tegu ir išplaukianti iš gerų norų, primena nykų vėjo šiūrenimą tyrlaukiuose naktį, apie kurį kalba naujasis DP Anatolijus Kuznecovas:

"Trečiame Šostakovičiaus 'Dešimtosios simfonijos' akorde pasigirsta miško rago šauksmas. Jam atsako vėjo šiūrenimas tyrlaukiuose naktį. Nieko daugiau, o tik šiūrenimas. Ir vėl, ir vėl ragas šauksmą kartoja iki pat galo. Padėkite gerieji žmonės, jei dar tokių iš vis pasaulyje likę!"

Į šauksmą iš pavergtos Lietuvos turime atsakyti ne kapituliuojančiu bendravimu, bet kovos už laisvę dvasia. Tada jie žinos, kad gerų žmonių užsienio lietuviuose dar yra likę.

J. Žiograkalnis

(Redakcijos pastaba: "Tėviškės žiburiai" prie J. Karpio straipsnio pridėjo savo pastabą, kad Karpio išvedžiojimams nepritaria).

manai: **E. Ross Adair** (Ind.), **E. Y. Berry** (S. Dak.), **John Buchanan** (Ala.), **Paul Findley** (Ill.), **James G. Fulton** (Penn.), **F. Bradford Morse** (Mass.), **Robert Taft, Jr.** (Ohio) ir **Vernon W. Thomson** (Wis.). Minėto įstatymo projekto įnešimo proga kongresmanas E. J. Derwinski padarė pareiškimą (1969.VI.23) spaudai. Čia duodame keletą ištraukų iš to pareiškimo:

"...The USIA (Jungtinių Valstybių Informacijos Agentūra, jos žinyboj yra ir Amerikos Balsas. Rd.) and especially its Voice of America section needs substantial revamping, policy reorientation and personnel adjustment..." (Kongresmanas E. J. Derwinski apibudino USIA kaip "'propagandaless' establishment".). "...A review of material used in broadcasts, publications, news bulletins, etc., demonstrates an obvious lack of awareness of psychological warfare, and when contrasted to determined Soviet propaganda activities, we find the USIA clearly deficient in this field..." "... American prestige abroad had reached its lowest ebb according to a panel of experts testifying before Congressional committee. Therefore, we must recognize that propaganda is a necessary weapon in world affairs..." "... In the struggle between Communism and the Free World, the weapons are not only military but also ideological, psychological, political, diplomatic, and economic..." Baigdamas savo pareiškimą kongresmanas E. J. Derwinski pažymėjo, kad "the Reds also use subversion, intimidation, assassination and mass murder."

Minėtas įstatymo projektas yra perduotas Atstovų Rūmų užsienio reikalų komisijai (Committee on Foreign Affairs). Kongresmanas E. J. Derwinski ir kiti kongresmanai, pasirašę tą įstatymo projektą (H. R. 12314), yra minėtos komisijos nariai. Geros valios lietuviai turėtų būti kongresmanui E. J. Derwinski ne tik dėkingi, bet jį ir padrąsinti šiame užsimojime. (Jo adresas: The Honorable Edward J. Derwinski, House Office Building, Washington, D. C. 20515. **Red.**).

"Lituanus" tebešlubuoja

Paskutinis **"Lituanus"** numeris (Winter — 1968), neseniai pasiekęs prenumeratorius, suredaguotas dar senųjų redaktorių. Prieš kiek laiko buvo paskelbta, kad **"Lituanus"** žurnalo redaktoriais esą pakviesti **dr. Antanas Klimas** ir **dr. Kęstutis Skrupskelis**. Reikia manyti, kad naujieji redaktoriai, perėmę darbą iš senųjų, įstatys žurnalą į tinkamas vėžes. ("Drauge" jau buvo paskelbta, kad netrukus išeisiąs dr. A. Klimo suredaguotas "Lituanus" žurnalo numeris. Red.).

Neseniai išėjęs **"Lituanus"** numeris (Winter — 1968) nei aktualus, nei įdomus, nei mėginąs garsinti gyvybinius lietuvių ar Lietuvos bylos reikalus kitataučių tarpe. Praeičiai atiduotina duoklė, bet ji perdaug neakcentuotina. Didesnė numerio dalis (50 pusl. iš 96 pusl.) skiriama gana žilai praeičiai — Lietuvos ir Lenkijos mokyklų sistemai (1773-1794). J. A. Račkausko straipsnis (THE FIRST NATIONAL SYSTEM OF EDUCATION IN EUROPE — The Commission for National Education of the Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania, 1773 - 1794) kruopščiai ir dokumentuotai paruoštas, bet neaktualus. Antras straipsnis (užimąs 18 žurnalo pusl.) — latvio G. J. King. Čia liečiami pavergtos Latvijos reikalai (straipsnio tema — MANAGEMENT OF THE ECONOMY AND POLITICAL POWER: The Latvian Case). Senieji redaktoriai turi visad "pagarbinti" komunistinės Lietuvos rašytojus ar poetus. Be to neapsieinama ir šiame numeryje. Čia duodamas Kazio Sajos tragikomedijos "Maniakas" (The Maniac) vertimas (užimąs 21 žurnalo pusl.). Recenzuojama A. E. Senn'o knyga — **The Great Powers,**

MŪSŲ VEIKSNIAI IR "PARTIZANINĖS" ORGANIZACIJOS

Redakcijos pastaba. "Darbininkas" (1969 metų rugpiūčio mėnesio 13 dienos numeryje), komentuodamas praėjusį "Į Laisvę" numerį (Nr. 45/82), iškelia keletą įdomių minčių ir pasiūlymų Lietuvių Bendruomenei, mūsų veiksniams ir "partizaninėms" organizacijoms. Reikia manyti, kad tam tikra dalis "Į Laisvę" prenumeratorių "Darbininko" negauna. Čia duodame ištisai minėtus "Darbininko" komentarus.

Lithuania, and the Vilna question: 1920 - 1928. Tai ir — viskas!

Patriotinio nusiteikimo lietuviams tokio turinio "Lituanus" žurnalo rėmimas (finansavimas) yra tikra prabanga. Gi prabangai mes tikrai neturime perdaug finansinių išteklių.

Lietuvių Bendruomenės planai

ALT-bai ir VLIK-ui beveik nejudant svetimųjų informavimo darbe, iniciatyvos imasi JAV-bių LB Centro valdyba. Jau suformuota speciali informacijos komisija. Kiek teko patirti, ši komisija, susidedanti iš pajėgių tos srities darbininkų, stengsis kiek galima mažiau garsintis savųjų tarpe, o skirs visą laiką kietam ir intensyviam darbui — svetimųjų informavimui lietuvių ir Lietuvos bylos klausimais.

Norint atsiekti šioje srityje apčiuopiamesnių rezultatų, reikia milžiniškų finansinių išteklių. Jų JAV-bių LB Centro valdyba neturi. Bus stengiamasi labai ribotais finansiniais ištekliais padaryti šioje srityje gerą pradžią. Reikia manyti, kad patriotinė lietuvių visuomenė, matydama darbo ir pastangų rezultatus, ateis su dosnia parama visam šiam žygiui.

S. R. Kutra

"Į Laisvę" nr. 45 (82) numerio medžiaga suorganizuota pagal vieną idėją —Lietuvos laisvės veiklą, tos veiklos artimiausius uždavinius, reikalingas organizacines reformas. Ši idėja buvo svarstoma Los Angeles LF Bičiulių 1969 suorganizuotose diskusijose. Ten turėti pranešimai, diskusijų mintys ir išvados yra didžioji šio "Į Laisvę" numerio dalis.

Gerai, kad buvo surengtos diskusijos. Gerai, kad diskusijų medžiaga čia paskelbta. Tai įgalina ir kitas ten pareikštas mintis permąstyti ir tokiu būdu prisidėti prie idėjų išpopuliarinimo. Būtų naudinga, kad ir kitų simpoziumų, pokalbių rengėjai taip padarytų. Ne tik politinių pokalbių, bet ir literatūrinių, mokslinių, religinių. Tokiu pokalbių perkėlimas į spaudą turėtų didesnę auditoriją — taigi geriau pasiektų savo tikslą.

Tarp programinių pranešimų šiame "Į Laisvę" numeryr rūpestingiausiai yra paruošti dr. A. Klimo "Laisvojo lietuvio paskirtis" ir St. Žymanto "Mąstykime ir veikime iš naujo". Tiedu pranešimai iš naujo susumuoja laisvės kovos ir lietuvybės išsilaikymo jaunojoj kartoj konkrečias galimybes.

Anų diskusijų išvados "Darbininke" savo laiku buvo paskelbtos. Dabar kreipiame dėmesį į kai kurias išvadas, kurias "Į Laisvę" vedamieji straipsniai labiausiai paryškina. Paryškina ypačiai nepasitenkinimą dabartine laisvės kovos organizacija. Siūlo persiformuoti — laisvinimo kovos rolę vis labiau perkelti į Bendruomenę, nes savo laiku tinkamai tą rolę vykdę Altas ir Vlikas dabar daros nebepajėgūs. Altas nebepajėgia atstovauti platesniem dinamiškesniem sluoksniam, nei surasti konkretesnių laisvės kovos uždavinių. Vlikas yra apsunkintas gausiu skai-

čium negyvų ar maža gyvų organizacijų — be žmonių, ypačiai be darbui tinkamų žmonių.

Nurodomų faktų negalima paneigti ir išvadom negalima nepritarti — kiek jos reiškia atsinaujinimo, suaktyvėjimo, progų išnaudojimo, naujų žmonių įtraukimo siekimą. Negalima nepritarti ir siūlomai taktikai — nesiskubinti savo strateginius planus atidengti priešui, taigi spaudoje ne viską diskutuoti. Negalima nepritarti siūlomiem lietuvių su lietuviais santykiam: "nė vieno, ypač viešo žodžio, nukreipto prieš **padorų lietuvį**, kad ir kartais nesutinkantį su mūsų galvojimu bei įsitikinimais".

Tačiau tuos laisvinimo veiklos sumanymus bei projektus skaitydamas, pasigendi dar vieno dalyko: **kur gauti žmonių numatytiem sumanymam vykdyti?** Tikėjimas, kad kovos rolę perkėlus iš vienos organizacijos į kitą reikalai pagerės, vargiai yra pagrįstas. Tikėjimą, kad laisvės kovos perkėlimas į Bendruomenę kovos eigą sudinamins, mažina ir šiame "Į Laisvę" numery informacija apie JAV Bendruomenės tarybos suvažiavimą, kuris pavirto ilga tarpusave kova už ... ambicijas. Energijos taryboj daugiau nei Vlike ar Alte, bet ta energija pasirodė nukreipta vieno kovai prieš kitą.

Tokiu būdu vėl sustojam prie tikrovei artimesnės išvados: esminis, tur būt, reikalas ne tiek organizacinės, kiek **asmeninės** reformos — žmonės, tinkami darbui. Taip pat tinkamai veiklai esminė kliūtis ne organizacijų gausybė, bet **negalėjimas ar nenoras tų organizacijų veiklą suderinti.** Ir Rezoliucijų komiteto ir čia minimo Batuno veikla būtų turėjusi priklausyti Altui ar Vlikui (kaip čia rašoma laiškų skyriuje apie Batuną). Jeigu nei Altas nei Vlikas tų darbų nepajėgė atlikti ir atsirado naujos tam darbui "partizaninės" organizacijos, tai logiška būtų ne tas naujas organizacijas "nepripažinti", o palaikyti su jom ryšį, derinti su jom veiklą. Jei tokis ryšys būtų buvęs tarp Alto ir Rezoliucijų komiteto, tarp Vliko ar Laisvės komiteto ir Batuno, laisvės veiklai būtų buvę tik naudos, o organizacijų padidėjęs skaičius nebūtų ardęs veiklos vienybės. Naujos organizacijos būtų buvusios senų vadovaujančių orbitoje.

Ar nebūtų prasmingiau energiją skirti ne tiek organizacinėm reformom, muzikantų kėdėm suskirstyti, kiek konkretiem darbam aptarti ir vykdyti.

ŽODŽIAI PRIEŠ NEPADORIUS LIETUVIUS

Šiuo metu tapo populars šūkis "nė vieno, ypač viešo žodžio, nukreipto prieš **padorų lietuvį**, kad ir kartais nesutinkantį su mūsų galvojimu bei įsitikinimais". Šį pasiūlymą padarė prof. dr. Antanas Klimas savo paskaitoje, kuri atspausdinta "Į Laisvę" žurnalo praėjusiame numeryje. Profesorius, be abejo, nesiūlo sustabdyti tikrais faktais paremtos kritikos ir sąžiningai argumentuotų diskusijų. Be kūrybingos kritikos ir be pozityvių diskusijų visas lietuviškas gyvenimas išeivijoje atsidurtų pilnoje stagnacijoje. Ši išvada derinasi su antra tame pačiame straipsnyje formuluota teze — **laisvųjų lietuvių pagrindinės vienybės išlaikymu.**

Priėmus prielaidą, kad laisvųjų lietuvių pagrindinės vienybės išlaikymui **susilaikoma nuo piktų ir neteisingų žodžių prieš padorius lietuvius** ar organizuotus vienetus, **"Lietuviai Amerikos Vakaruose", "Naujienų", "Keleivio"** ir **"Dirvos"** skaitytojai turėtų pasidaryti išvadas, kad šiuo metu patys nepadoriausi lietuviai yra frontininkai. Susidaro įspūdis, kad šių laikraščių redaktoriai vadovaujasi principu, pagal juos logiškai išplaukiančiu iš dr. A. Klimo tezės,

kad, jų nuomone, **nepadorius lietuvius** reikia šmeižti, įžeidinėti, viešai insinuoti.

Ilgą laiką akcijai prieš "nepadorius lietuvius" vadovavo čikagiškės **"Naujienos"**. Ant kokio arkliuko bejotų, Lietuvių Bendruomenės, Rezoliucijoms Remti Komiteto, Vasario 16 aukų ir t.t., **"Neujienos"** vis mėtė lasso ant frontininkų. Rezultatai buvo labai skurdūs — visos pastangos frontininko vardą padaryti keiksmažodžiu nepasisekė.

Šių metų pradžioje į ringą išėjo Los Angeles mieste spausdinamas aštuonių puslapių kelis kartus metuose pasirodąs laikraštukas **"Lietuviai Amerikos Vakaruose"**, kurio leidėju ir redaktoriumi spaudoje skelbiasi Antanas Skirius. Visuose šiais metais pasirodžiusiuose "L. A. V." numeriuose prikamšyta prieš frontininkus nukreiptų šmeižtelių ir insinuacijų, k. t., "maža politinė grupelė, siekianti sugriauti vieningą Alto ir Vliko veiklą, jas užvaldyti ir joms diktuoti", "didieji Fronto politikai... siekdami dominuoti ir valdyti JAV Bendruomenę ir ją pakinkyti savo politiniams itkslams, suplanavo Bendruomenės šventę padaryti Vasario 16-tąją dieną", "fronto bičiuliai pasistengia parinkti savo suktai politikai vesti tinkamus asmenis", frontininkai A. Skiriui ateina "uzurpuoti daugumos teisę ir visą Bendruomenės veiklą kreipti savo grupelės naudai". (Reikia čia pažymėti, jog iš konteksto matyti, kad laikraštukas taip kalba ne apie vietinius Los Angeles frontininkus, bet apie visą sąjūdį Amerikoje).

Neturėdamas jokių faktų savo insinuacijoms pagrįsti, "L. A. V." redaktorius,kaip geras patriotas, kovojąs prieš "nepadorius lietuvius", kaip "didelės" lietuvių politinės grupės — neegzistuojančio Lietuvių Vienybės Sąjūdžio — lyderis ir Vliko atstovas (nors neaišku, kas jį išrinko atstovu ir kam jis atstovauja), faktus ramia sąžine išgalvoja. Neteisingus faktus viešai spaudoje atitaisė LFB Los Angeles sambūrio pirmininkas ir JAV LB Vakarų apygardos pirmininkas.

"L. A. V." prieš "nepadorius lietuvius" vedamą akciją su malonumu paremia **"Keleivis"**, **"Naujienos"** ir **"Dirva"**, persispausdindami to laikraštuko medžiagą. Tiesa, **"Naujienos"** šiuo metu tapo kiek atsargesnės ir šmeižtų mažiau spausdina, tačiau didesnį aktyvumą ėmė rodyti **"Dirva"**. Šia prasme įdomūs Emilijos Čekienės straipsniai "Vienybė ar likvidacija" ir "Tautinės veiklos mozaika" **"Dirvos"** 66 ir 67 numeriuose. Asmuo, šių pastabų autoriui atsiuntęs **"Dirvos"** ir "L. A. V." iškarpas, vienoje vietoje prie E. Čekienės paskelbtos citatos padarė tokį prierašą: "Nesąmonė! Studijų savaitgalyje tokio pareiškimo niekas nepadarė. Čekienė nesupranta lietuviškai".

Aš manau, kad ji lietuviškai supranta ir kad tai nėra nesąmonė. Ji **labai sąmoningai ir tyčia suklastojo** dr. P. Pamataičio pareiškimą: turėdama prieš akis dr. P. Pamataičio studijų savaitgalyje padaryto pareiškimo autentišką tekstą, ji cituoja (ir kritikuoja) A. Skirlaus laikraštuke "sukurtą" pareiškimo versiją. Prieš tokį žodį savo paskaitoje pasisakė prof. A. Klimas. Bet ką padaryti, kad geraširdė ir kilni patriotė yra įsitikinusi, jog kovoti su "nepadoriais lietuviais" galima ir nepadoriai.

Būtų gera, kad pajėgtume išvengti į kovą išvirstančių diskusijų. Bet jei kas jau kitaip apsisprendžia, būtų gražu, kad į savo "priešus" sviestų tikrus faktus ir švarius argumentus, bet ne šiukšlynuose surankiotus objektus. Ir mozaika, sudėstyta iš šiukšlynų medžiagos, lieka tepli ir skleidžia blogą kvapą, net jei jos kūrimą įkvepia jautrus patriotizmas ir kovos prieš "nepadorius lietuvius" dvasia.

Ed. Baškys

Redakcijos pastaba. Dr. P. Pamataitis nėra frontininkas, bet tautininkas, mielai remiąs kiekvieną pozityvų lietuvišką darbą. Pozityvaus nusiteikimo vedamas, aktyviai daly-

AMERIKOS LIETUVIO VIEŠNAGĖ AUSTRALIJOS LIETUVIŲ TARPE

Pašnekesys su kun. kleb. Jonu Jutkevičiumi, JAV LB Tarybos prezidiumo vicepirmininku ir Lietuvos Vyčių veikėju, kuris neseniai atostogavo Australijoje ir susitiko su visa eile Australijos lietuvių veikėjų

Kun. Jonas Jutkevičius, Worcester, Mass. (JAV), Šv. Kazimiero lietuvių parapijos klebonas, JAV LB Tarybos prezidiumo vicepirmininkas ir Lietuvos Vyčių veikėjas, 1969 metų pradžioje atostogavo (kartu su savo broliais kunigais Antanu ir Juliumi) Australijoje ir turėjo progos susitikti su visa eile Sydney ir Melbourne lietuvių veikėjų. Žemiau duodamas pašnekesys su kun. J. Jutkevičiumi, kuriame jis duoda savo įspūdžių iš viešnagės Australijos lietuvių tarpe. Kun. kleb. Jonas C. Jutkevičius yra gimęs ir augęs JAV-se, Lietuvą pažįsta tik iš knygų.

Redakcija

— Kaip kilo mintis praleisti šiais metais savo atostogas Australijoje?

— Beveik kasmet visi trys (aš ir kiti du mano broliai kunigai — Antanas ir Julius) savo atostogų metu pasukame kelionei į vieną ar kitą pasaulio kraštą. PLB seime, kuris 1968 metų rudenį įvyko New York mieste, sutikau Australijos lietuvių veikėjus **Simą Narušį** ir **Joną Valį**. Ir vienas ir kitas kvietė mane prie pirmos progos aplankyti Australijos lietuvius. Nei man nei mano broliams niekad nebuvo tekę Australijoje būti. Taigi, ta "pirmoji proga" ir buvo mūsų šių metų atostogos.

— Su kurių vietovių lietuviais teko ten susitikti?

— Kaip jau visi žinome, didžiausios lietuvių bendruomenės ten yra Sydney ir Melbourne miestuose. Tų vietovių lietuviuose teko praleisti nemaža laiko: svečiuotis jų tarpe, lankytis atskirų lietuvių šeimose, dalyvauti LB vadovybių posėdžiuose, išsikalbėti visais mums rūpimais klausimais.

— Koks bendras įspūdis apie Australijos lietuvius?

— Malonūs, svetingi, vaišingi.

— Pirmas pažintis su Australijos lietuviais užmezgėte PLB seime. Be abejo, teko vieną ar kitą iš Australijos delegatų vėl sutikti, bet jau ten. Kaip jie atsiliepia apie PLB seimą?

— Labai nusivylę ir nepatenkinti PLB seimu. Australijos lietuviai buvę pasiuntę net 5 delegatus. Jie darę tokią didelę kelionę, išleidę daug pinigų, tikėdamiesi, kad pasisemsią naujų minčių savo veiklai Australijoje. Anot jų, seimas jiems nieko nedavęs, o tik pasiklausę ginčų nereikšmingais klausimais. Anot jų, ateities seimų programa keistina iš pagrindų.

— Ar turėjote pašnekesių su Australijos LB vadovybės nariais? Jei taip, kokie klausimai buvo liesti tuose pašnekesiuose?

— Teko dalyvauti Australijos LB krašto valdybos posėdyje ir LB Melbourne apylinkės valdybos posėdyje. LB krašto valdyba ir pajėgi,

---

vavo ir frontininkų suorganizuotame politinių studijų savaitgalyje. "Naujienos" savo įžanginiuose jį paskelbė frontininkų vadu. E. Čekienė, rodos, neturėjo suklysti.

ir puiki, ir sumani. Tame posėdyje dalyvavo ir **"Mūsų Pastogės"** redaktorius. Australijos LB sumaniai ir pajėgiai vadovauja Simas Narušis, visad pajėgdamas išlyginti nesutarimus ar trintis, jei tik jų vienoje ar kitoje vietovėje atsiranda. LB krašto valdybos nariai ir **"Mūsų Pastogės"** redaktorius apipylė mane šimtais klausimų. Teko kalbėti JAV LB reikalais, apie negrų riaušes JAV-se, apie JAV-bių naująjį prezidentą Richard Nixon ir visą eilę kitų klausimų. Bandžiau atsakyti į visus jų klausimus. Jie, kaip ir mes, sielojasi lietuvybės išlaikymu ir kova dėl Lietuvos laisvės. Ir vieną ir kitą klausimus gerokai pagvildenome.

— Kokia padėtis su lietuvybės išlaikymu Australijos lietuviuose?

— Panaši kaip ir pas mus, JAV-se: daug jaunimo nutolsta nuo lietuvių ar net visai pasitraukia iš jų tarpo. Kiek teko patirti, nubirėjimas paskutiniu metu yra gerokai sumažėjęs. LB vadovybių narių tarpe yra nemaža jaunosios kartos atstovų. Tai jau geras ženklas.

— Kokioje padėtyje yra Lietuvos vadavimo darbas?

— Jie gerokai atsilikę nuo JAV-bių lietuvių. Jie dejuoja, kad esą nepaprastai sunku įeiti su Lietuvos bylos reikalu į Australijos spaudą, sunku esą užmegzti ryšius su įtakingesniais Australijos politinio ar visuomeninio gyvenimo vairuotojais. Daviau jiems visą eilę patarimų. Nurodžiau Lietuvos Vyčių pavyzdį, kaip jie yra pravedę šimtus tūkstančių laiškų Lietuvos bylos reikalu JAV-bių spaudoje. Raginau ir drąsinau juos ieškoti kiek galima daugiau draugų Lietuvos reikalui įtakingųjų ir žymiųjų australiečių tarpe. Visame šiame reikale turėtų ateiti į talką Australijos lietuviams PLB valdyba. Tame taip nepaprastai svarbiame darbe Australijos lietuviams reikia paramos, patarimų bei padrąsinimų.

— Kokioje padėtyje yra Australijos lietuvių religiniai reikalai?

— Tuo klausimu teko išsikalbėti su kun. Petru Butkumi, Sydney lietuvių kapelionu. Kiek teko iš kun. P. Butkaus patirti, lietuviai katalikai yra pilnai aptarnaujami lietuvių kunigų. Tiesa, ten lietuviškų parapijų nėra. Lietuviai katalikai yra prisiglaudę prie australiečių katalikų parapijų, kur lietuviai kunigai laiko lietuviškas pamaldas ir duoda kitą religinį patarnavimą. Kiek teko patirti iš pašnekesių su lietuviais, ypač kun. P. Butkus esąs ten lietuvių labai mėgiamas ir gerbiamas.

LB IR LIETUVOS VYČIŲ VEIKĖJAS — Kun. kleb. Jonas C. Jutkevičius (deš.), Worcester, Mass. (JAV), JAV-bių LB Tarybos prezidiumo vicepirmininkas ir Lietuvos Vyčių darbuotojas, su William F. Knowland, buv. JAV-bių senatoriumi, o dabar— "The Oakland Tribune" (Oakland, California) dienraščio leidėju ir redaktoriumi. Kun. kleb. J. C. Jutkevičius įteikia šiam žymiam amerikiečiui Lietuvos Vyčių medalį.

— Kokia yra Australijos lietuvių ekonominė padėtis ten?

— Lietuviai turi gerus darbus ir yra puikiai įsikūrę. Teko lankytis eilėje šeimų ir ten svečiuotis. Užsi-

miniau apie JAV-bes. Klausiau, ar kuris iš jų norėtų vykti nuolatiniam apsigyvenimui į JAV-bes. Tokių neradau. Visi jie patenkinti Australija ir iš jos nenori niekur pajudėti. Be abejo, jie vyktų Lietuvon, jei tik ji atgautų laisvę ir nepriklausomybę.

— Kuo JAV-bių lietuviai galėtų padėti Australijos lietuviams?

— Jie pasiilgę lietuvių iš kitur ir juos tikrai maloniai ir svetingai priima bei vaišina. JAV-bų lietuviai, jei tik vyksta atostogoms į kitus kraštus, turėtų nepamiršti Australijos ir aplankyti didesnes lietuvių bendruomenes. Turėtumėm juos lankyti ne dėl to, kad jie vaišingi, malonūs ir svetingi, bet kad jie yra mūsų broliai ir nori artimesnių ryšių su mumis.

Ta proga noriu padėkoti savo brolių ir savo vardu visiems Australijos lietuviams, kurie parodė mums nuoširdumo ir lietuviškos meilės. Ypač, mūsų padėka priklauso Australijos LB krašto valdybos pirmininkui S. Narušiui, kun. P. Butkui, M. Zakarui, J. Valiui, A. Šileikiui ir kitiems.

PROTO IR ŠIRDŽIŲ ŠVENTĖ VAKARŲ EUROPOJE

(XVI-toji lietuviškų studijų savaitė)

Proto ir širdžių šventė — taip lakios minties ir elegantiško žodžio meistras dr. Juozas Eretas pavadino tą vienkartinį metuose Vakarų Europos lietuvių kultūrinį renginį, kurį šiaip jau įprasta prozišiškiau vadinti lietuviškųjų studijų savaitėmis.

Ir tas antrasis bevardžio autoriaus sugalvotas pavadinimas yra nemažiau tikras, kaip spalvingas ir skambus dr. Ereto komplimentas. Juk renginys trunka visą savaitę. Jos metu rimtai studijuojama. Studijiniai klausimai sukasi lietuviškosios tikrovės rate.

Iš eilės šešioliktoji lietuviškųjų studijų savaite šiemet įvyko liepos 13-20 dienomis Bad Godesberge, Vakarų Vokietijoje, Baltiečių krikščionių studentų namuose. Ją suruošė Vokietijos lietuvių visuomeninės organizacijos, globojant PLB Vokietijos krašto valdybai. Techninį rengimo komisijos darbą atliko: **Alina Grinienė, kun. V. Damijonaitis** ir **stud. M. Landas.**

Savaitę aplankė apie 100 žmonių iš 10 Europos ir užjūrio kraštų. Perskaityta 10 paskaitų. Pagal paskaitininkų gyvenamuosius kraštus — 6 buvo iš Vakarų Vokietijos, 2 — iš Šveicarijos ir po 1 — iš Prancūzijos ir Švedijos. Be to, suruoštas simpoziumas Vokietijos lietuvių bendruomenės reikalais.

Savaitės moderatorius — Vasario 16 gimnazijos direktorius **V. Natkevičius.**

Studijų savaičių tikslas

Savaitė atidaryta liepos 13 d. Atidarymo kalboje moderatorius nušvietė savaičių atsiradimo istoriją ir paskirtį. Jos prasidėjo 1954 metais ir buvo kurį laiką ruošiamos vienomis Europos Lietuvių Fronto Bičiulių jėgomis savo tarpe. Nuo 1957 metų praplatėjo tiek rengėjų, tiek dalyvių visuomeninis pagrindas. Jos tapo atviros visų idėjinių krypčių ir nusistatymų lietuviams. Savaičių savotišką lietuvišką ekumeniškumą stiprina ir toji aplinkybė, kad jas aplanko vis daugiau tautiečių iš įvairių pasaulio kraštų.

V. Natkevičius kalbėjo: "Lietuviškųjų studijų savaičių tikslas — sudaryti progą Europos lietuviams intelektualams ir kitiems lietuviams pasidalinti savo tarpe mokslinėmis įžvalgomis, ypač mokslo aktualijomis, tiems, kurie tiesiogiai mokslinio darbo nedirba, sudaryti progą bent retkarčiais įsigilinti į savo specialybės problemas ir jas perduoti atokiau

IŠ STUDIJŲ SAVAITĖS EUROPOJE — Nuotraukoje (pirmoje eilėje): dr. Zenonas Ivinskis (kairėje) su žmona, dr. Jonas Grinius (dešinėje) su žmona, antroje eilėje (tarp Grinių) — pulk. J. Landskoronskis ir kiti.

nuo mokslo stovintiems. Be to, studijų savaitės turi ir specifiškai visuomeninį pobūdį: **pratinti lietuvį visuomenininką žiūrėti rimtai,** vengti improvizacijos ta prasme, kad jis neįprastų pasitikėti retoriniais gabumais "pilstyti iš tuščio į dyką", bet pirma dalykus išstudijuotų ir paskui juos neštų visuomenėn".

Susirinkusius gyvu žodžiu pasveikino Baltiečių krikščionių studentų sąjungos gen. sekretorius kun. J. Urdzė, kuris pakvietė patogiai jaustis jo tvarkomuose namuose. Raštu sveikino: Europos lietuvių vyskupas dr. A. Deksnys, Lietuvos diplomatijos šefas min. S. Lozoraitis, LKMA pirmininkas kun. prof. dr. A. Liuima, S. J., DBLS valdybos pirmininkas J. Vilčinskas, ev. kun. senj. A. Keleris ir kt.

Lietuvos depopuliacija

Paskaitų eilę pradėjo **dr. K. J. čeginskas** (Uppsala, Švedija) tema — **"Ant depopuliacijos slenksčio: Lietuvos gyventojų kaita 1940 - 1969 metais".**

Depopuliacija, arba gyventojų sumažėjimas, žymi visą pastarųjų trijų dešimtmečių laikotarpį Lietuvoje. 1969 pradžioje buvo apytikriai 3,110,000 gyventojų, nors 1940 viduryje dabartiniame Lietuvos plote jų buvo 3,184,000.

Sovietų statistiniai leidiniai skelbia sumažintus prieškarinius duomenis — 2,880,000 arba 2,930,000, todėl neteisinga skelbti, kad nuo 1963 m. pasiektas prieškarinis gyventojų lygis. Geriausiu atveju to galima tikėtis tik 1970 metų gale.

Tikroji demografinė katastrofa Lietuvą ištikusi 1940-1949 metais, kai ji neteko ne tik viso natūraliojo prieauglio, bet ir didelės dalies buvusių gyventojų. Tiktai nuo 1959 m. bendras gyventojų skaičiaus didėjimas viršijo vieną dešimtąją natūraliojo prieauglio. Skaičiuojant nuo 1950 metų, bendras gyventojų prieauglis atsiliko nuo natūraliojo prieauglio skaičių. Šitą reiškinį dr. čeginskas vadino paslėpta (latentine) depopuliacija.

Mažėjant natūraliajam prieaugliui ir sustiprėjus gyventojų vilojimui į Tol. Rytus, gali pavojingai atsinaujinti depopuliacijos grėsmė. Todėl Lietuvai reikalinga tokia politika, kuri padėtų nugalėti šią grėsmę ir atsverti kiekybinius trūkumus kokybiniais laimėjimais.

Naujas "vidujinis žmogus"

"Religijų krizė ir jaunimas" — tokį klausimą nagrinėjo **ev. kun. J. Ur-**

SUSITIKIMAS STUDIJŲ SAVAITĖJE — Europos lietuvių 1969 metų studijų savaitėje dr. Juozą Eretą (iš Šveicarijos) sveikina A. Kabaila (iš Australijos), nuotraukos kairėje — kun. dr. P. Rabikauskas, S.J., Grigaliaus universiteto (Romoje) mokomojo personalo narys, antra iš dešinės — A. Grinienė.

dzė, Baltiečių krikščionių studentų sąjungos gen. sekretorius ir Vasario 16 gimnazijos kuratorijos narys.

Gamtos ir ūkio mokslų pažangoje nuolat išryškėja visuomeninių ir dvasinių sąrangų atsilikimas. Žmogus atsiduria krizėje, nes pažangos atvertos galimybės daugiausia naudojamos sunaikinimui, o pasenusių ideologijų kova už žmogaus gerovę ne tik ją pražudo, bet gresia pražudyti visą žmoniją.

Tokioje padėtyje religijos irgi pergyvena krizę. Krikščionių susiskaldymas, šviečiamojo amžiaus proto kritika, primityvus tikėjimo samprotis — visa tai pasireiškia savotiška krikščionybės "išpardavimo" ideologija.

Krizės akivaizdoje jaunimas ieško atsinaujinimo visuomeniniame ir politiniame įsipareigojime, protestuoja prieš pasenusią visuomsnės tvarką, viliasi, kad iš pagrindų pertvarkytoje visuomenėje iškilsiąs naujas vidujinis žmogus.

Tai jau utopija. Ir nūdienė žmogaus krizė nėra kas kita, kaip kova tarp utopijos ir konkrečios padėties. Krikščionybės liudijimas vyksta toliau ir per jos paneigimą. "Griuvėsiai liudija tai, kas nesugriūna" — teigė kun. Urdzė.

Lietuvių laimėjimai okupuotoje Lietuvoje

"Ką vieni lietuviai be rusų yra pasiekę okupuotoje Lietuvoje?" — tokį klausimą savo paskaitoje mėgino atsakyti žinomas kultūrininkas ir visuomenininkas, PET biuro Bonnoje vedėjas ir vokiečių kalba leidžiamos Eltos redaktorius **V. Banaitis.**

Jis apžvelgė įvairias kultūrinio gyvenimo sritis ir parodė, kad sovietiniai pasigyrimai savo laimėjimais dvigubai šlubuoja. Lygindami dabartinį lygį su tuo, kuris buvo pasiektas nepriklausomais laikais, jie nuduoda nematą to pažangos šuolio, kurį padarė nepriklausoma Lietuva, kuri iš carinės priespaudos paveldėjo visiškas dykumas spaudos, švietimo, kultūros srityse.

Pasididžiavimas prieš praeitį yra ne vietoje ir kitu atžvilgiu, kai per mažai paisoma nūdienos lygio. Lyginimai darytini pagal dabartines galimybes. Tik tokiu būdu galima įveikti pasitaikančius atsilikimus nuo bendro Sovietų Sąjungos, o juo labiau Vakarų, vidurkio.

Viskas, kas pasiekiama, yra pačių lietuvių darbo vaisius, išaugintas labai sunkiomis priespaudos sąlygomis. Pramonėjančioje ir miestėjančioje visuomenėje iškyla nauji kultūriniai poreikiai, kuriems patenkinti neužtenka ligšiolinių priemonių.

V. Banaitis ypatingai pabrėžė Lietuvai naujo universiteto reikalą.

Diskusijų metu iškilo didelis susirūpinimas Čiurlionio paveikslų likimu. Atrodo, kad šiuo klausimu kuo skubiausiai turėtų imtis atitin-

kamų veiksmų laisvųjų lietuvių kultūrinės įstaigos.

Nauja jaunimo "revoliucija"

Vasario 16-sios gimnazijos mokytojas V. Bartusevičius nupiešė dabartinės "jaunimo revoliucijos" vaizdą. Jis jos neidealizavo ir nenielkino, pasitenkindamas objektyvia sociologine analize. Konkrečiais Vokietijos pavyzdžiais jis pailiustravo "naujosios kairės" siekius, atskleidė stipriąsias esamos visuomeninės santvarkos kritikos puses, bet nenutylėjo ir joje slypinčių diktatūrinių polinkių.

Pereidamas į lietuviškąją plotmę, V. Bartusevičius, pats jaunosios kartos atstovas, buvęs Vasario 16-sios gimnazijos mokinys, nurodė, kad mūsų sąlygos yra kitokios, todėl ir Vakarų "sočiosios visuomenės" reiškiniai radikalaus jaunimo sąjūdžio forma čia neturi dirvos. Jo nuomone, ryškios kartų skiriamosios linijos mūsuose nėra. Kas turi daugiau idėjų, daugiau jų ir praveda.

Bažnyčios krizė ir atsinaujinimas

Sitteno (Šveicarijoje) kunigų seminarijos profesorius ir mokytojų seminarijos dėstytojas kun. dr. J. Jūraitis sustojo ties kitu dabartinės krizės aspektu. Jis kėlė klausimą — "Katalikų Bažnyčios krizė ar atsinaujinimas?".

Išaiškinęs krizės sąvoką, jis teigė, jog tai normalus gyvenimo reiškinys, netgi būtinas tam, kad gyvenimas nesustingtų. Ir Bažnyčios gyvenime krizė padeda atskirti, kas yra nekintanti ir kas praeinanti forma. Formos keičiasi ir keistis turi.

Paskaitininkas stipriai pabrėžė dialektinio ryšio reikšmę tarp esminio Bažnyčios liudijimo ir istorinių civilizacijos išraiškos būdų. Pavaizdavęs būdingas dabarties teologų nuotaikas ir religinio atsinaujinimo kryptis, kun. prof. Jūraitis prileido, jog ateities Bažnyčia gali savo išore labai pasikeisti, nes dialektinė gyvenimo raida natūraliai veda į struktūros pasikeitimus.

VINCAS NATKUS, Huettenfeld, Vakarų Vokietija, Vasario 16-sios gimnazijos direktorius. V. Natkus (g. 1918.XI.6 Ožkabalių k., Vilkaviškio vls. ir aps.) aukštojo mokslo studijas pradėjo VDU ir VU Lietuvoje ir jas baigė Tuebingen'o universitete, Vakarų Vokietijoje. Aktyviai reiškiasi LB, ateitininkų ir frontininkų veikloje. Buvo Europos lietuvių 1969 metų studijų savaitės moderatorius.

Paskaita iššaukė plačias diskusijas, kuriose be kita ko išryškėjo faktas, kad už dabartinį lietuviškosios teologinės minties atsilikimą nuo šiuolaikinės problematikos kalta nežmoniška religinio gyvenimo priespauda Lietuvoje ir jos izoliavimas nuo Vakarų.

Dr. Greimo paskaita

Dr. A. J. Greimas, Paryžiaus Ecole pratique des Hautes Etudes profesorius, nagrinėjo temą — "Lietuvių

tautosaka ir senovės lietuvių religija".

Jis pastebėjo, kad šiuo metu Vakarų mokslo naujovės pasiekia Lietuvą tik užuolankos keliu per Maskvą su maždaug 5 metų pavėlavimu. Labai svarbu tokį kokybinį atsilikimą skubiai įveikti, rasti tiesioginio sąlyčio kelią į pažangą mokslo pasaulyje. Šioje srityje išeivijos vaidmuo gali būti svarbus.

Pati paskaita kaip tik buvo toks mėginimas supažindinti su naujomis galimybėmis, kurios atsiveria lietuviškojo folkloro, tautotyros ir senovės religijos tyrinėtojams, pasinaudojant struktūrinės antropologijos metodais.

Sudominęs klausytojus "šviežio dirvono" galimybėmis, dr. Greimas ragino jaunimą daugiau veržtis į humanistinių mokslų sritį, kuri pastaraisiais metais smarkiai išsiplėtė.

Vaižgantas — kovotojas

Savaitėje buvo paminėta kan. J. Tumo - Vaižganto 100 metų gimimo sukaktis. Pritaikintą paskaitą skaitė literatūros kritikas **dr. Jonas Grinius.** Tema — **"Dėmės šviesioje Vaižganto kūryboje".**

Aptaręs rašytojo asmenį ir kūrybą, paskaitininkas nesutiko su tradicine pažiūra, kuri laiko Vaižgantą vien šviesos ir optimizmo nešėju. Įsižiūrėjus į atskirus jo kūrinius ir jų veikėjus, labiau krinta į akis gyvenimo dėmės ir žmogiškosios aistros griaunamoji jėga. Ir jeigu pats Vaižgantas, taip niūriai regėjęs gyvenimo tikrovę, vis dėlto nebuvo pesimistas, tai tik todėl, kad savo prigimtimi buvo kovotojas.

Egzodo pranašas

Dr. J. Eretas, atvykęs iš Bazelio, kalbėjo savaitininkams apie kitą didelę mūsų kultūros asmenybę. Paskaitoje **"Kazys Pakštas — egzodo pranašas"** buvo paliestas nepriklausomos Lietuvos saulėlydis, kurį su didele nuojauta pergyveno tas nesuprastas pranašas, veltui mėgindamas įtikinti atsakinguosius valstybinio gyvenimo vairuotojus pasiruošti artėjančiai nelaimės valandai.

Liublino unijos sukaktis

Šiemetinei keturių amžių Liublino unijos sukakčiai paminėti buvo skirta **prof. dr. Z. Ivinskio** paskaita — **"Lietuvių - lenkų santykiai 400 metų perspektyvoje".**

Mūsų žymusis istorikas pabėrė daug įvairių faktų apie dviejų kaimyninių tautų suartėjimą amžių bėgyje. Jeigu Liublino unija, sujungusi abi valstybes į vieną politinį kūną, išėjo Lenkijos naudai, o Lietuvos nenaudai, tai tos nesekmės priežastys glūdėjo ne politinėje, bet kultūrinėje srityje. Pervertinti politikos sritį ir neįvertinti kultūros veiksnio — tokią klaidą padarė senoji Lietuva. Tokia klaida mums gresia ir naujausiais laikais.

Savo išvadose dr. Z. Ivinskis iškėlė mintį užbaigti seną kivirčą su lenkais ir užmegzti naujus geros kaimynystės ryšius.

Ūkio mokslų problematika

Savaitės paskaitų ciklą uždarė **dr. J. Norkaitis** paskaita — **"Kapitalizmo ir socializmo suartėjimas?".**

Čia buvo mestas žvilgsnis į naujausiąją ūkio mokslų problematiką. Jeigu 19 amžiuje abi didžiosios srovės labai aiškiai skyrėsi savo pažiūromis į visuomenės ūkį ir savo viltis dėjo tai į laisvės, tai į plano visagalybę, šiandien tokių aiškių ribų nėra. Gyvenimo patirtis privertė vienus ūkinės laisvės vardan šauktis valstybinio įsikišimo, kitiems atvėrė akis, kad ir tobuliausias planavimas neišsiverčia be asmeninės iniciatyvos ir suinteresuotumo.

Dr. J. Norkaitis išaiškino painų ūkinės veiklos mechanizmą, kaip jį regi šiandien išlavinta ekonomisto akis. Teigdamas šios gyvenimo srities savarankumą, jis drauge nepaneigė tos atsakomybės, nuo kurios ūkinis dėsningumas žmogaus neatpalaiduoja.

LB aktualieji klausimai

Šalia paskaitų liepos 17 d. vakare buvo surengtas simpoziumas Vokietijos lietuvių bendruomenės klausimams aptarti. Jame dalyvavo: dr. V. Bylaitis, K. Dikšaitis, kun. B. Liubinas ir teis. J. Lukošius. Simpoziumą vedė moderatorius V. Natkevičius.

Dr. J. Bylaitis kalbėjo apie poziciją ir opoziciją bendruomenėje. Išskyręs destruktyvią ir konstruktyvią opoziciją, jis pasisakė už pastarosios buvimą bendruomenėje. Tokį vaidmenį jis priskyrė bendruomenės rinkimuose pasireiškusiam "Solidarumo blokui".

Kun. B. Liubinas iškėlė mintį, kad bendruomenė yra apleidusi senelių globos reikalus. Visas veiklos svoris bendruomenėje, atrodo, sutelktas jaunimo naudai. Tai rodo bendruomenės norą gyventi, tačiau toks noras neatpalaiduoja jos nuo solidarumo pareigos vargan patekusių senelių atžvilgiu.

K. Dikšaitis kalbėjo apie nutautimo apraiškas Vokietijoje. Didžiausioji priežastis — menkas tautinis sąmoningumas. Nesąmoningi lietuviai tautinę bendruomenę vertina tik pagal asmeninę naudą. Toliau jis kėlė klausimą, kodėl didelę evangelikų ir po 1959 metų atvykusiųjų dalį sunku pritraukti bendruomenėn, ir pasiūlė eilę konkrečių priemonių tautiniam sąmoningumui, ypač jaunime, pakelti.

Užsiminimas apie veiksnius

Teisininkas J. Lukošius apžvelgė mūsų politinių veiksnių ir PLB seimo pareiškimus dėl ryšių su Lietuva. Ta prasme Lietuvių Bendruomenė nesmerkia santykiavimo, bet dar jį skatina. Toliau kalbėtojas atkreipė dėmesį į gresiančius pavojus, reikalavo atsargumo, nurodė santykių ribas.

Tėvynės valandėlė

Liepos 18 d. vakare įvyko tradicinė Tėvynės valandėlė, kurios metu kalbėjo kun. B. Liubinas. Meninę programą atliko dainininkė B. Gailiūtė - Spies, akomponavo muz. V. Banaitis. Tautinius šokius šoko: E. ir R. Baliuliai, J. Bielskutė, E. Juodvalkytė, E. Pauliukonytė, P. Gasiūnas, P. Kabaila, P. Nevulis. Akordeonu palydėjo M. Landas.

DR. KAJETONAS J. ČEGINSKAS, Uppsala, Švedija, Vakarų Europos lietuvių darbuotojas, skaitė paskaitą Europos lietuvių 1969 metų studijų savaitėje. Dr. K. J. Čeginskas yra artimas "Į Laisvę" žurnalo bendradarbis.

Savaitininkai turėjo išvyką Reinu atskiru laivu.

Vokietijos ateitininkai sendraugiai ir Europos LFB turėjo savo atskiras metines konferencijas.

Kiekvieną rytą religinius reikalus rūpino kun. dr. J. Jūraitis ir kun. J. Urdzė. Jie drauge pravedė ir bendras evangelikų ir katalikų pamaldas.

Studijų savaitės pabaigtuvės

Savaitės patalpų meniniu apipavidalinimu rūpinosi dail. A. Krivickas. Savaitės metu veikė parodėlės, kuriose buvo eksponuoti Lietuvos grafikų darbai, meniški leidiniai, plakatai, o taip pat laisvųjų lietuvių spauda. Parodyti du meniniai filmai — Maironis ir lietuviški vitražai.

Liepos 20 d. įvyko XVI-sios lietuviškųjų studijų savaitės uždarymas. Savaitės darbų vertinimo diskusijose dalyvavo: stud. E. Juodvalkytė, mokyt. A. Krivickas, dr. J. Grinius, dr. Z. Ivinskis, dr. K. J. Čeginskas, dr. A. Kabaila, K. Dikšaitis, kun. A. Rubikas, kun. J. Urdzė, mokyt. R. Baliulis, V. Banaitis, kun. V. Damijonaitis, A. Grinienė, stud. A. Šmitas.

Moderatorius V. Natkevičius davė paskaitų idėjinį skerspiūvį.

Studijų savaitė baigta Lietuvos himnu.

(ELI)

LIETUVIŠKŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

Redakcijos pastaba. Vienas iš "Į Laisvę" žurnalo prenumeratovių dalyvavo XVI-je lietuviškųjų studijų savaitėje, kuri įvyko 1969 metų liepos mėnesio 13 - 20 dienomis Bad Godesberge (Vakarų Vokietijoje) ir atsiuntė savo pastabų apie tą įvykį. Jo kritiški žodžiai verti dėmesio.

Esu tikras, kad Jums parašys raštingieji apie XVI-ją lietuviškųjų studijų savaitę Vakarų Vokietijoje. Tiesa, nesu bemokslis. Esu baigęs universitetą. Spaudos darbas — ne mano sritis. Pabandysiu pareikšti vieną kitą mintį apie minėtą įvykį. Jei nepatiks, numeskite.

Atvirai kalbant, grįžau namo iš tos studijų savaitės su prislėgta nuotaika. Tikėjaus visai ko kito. Su mažomis išimtimis, buvo kalbama (ypač paskaitose) apie senus dalykus, neaktualius, apie klausimus, kurie ir vokiečių ir lietuvių spaudoje jau yra "apžiūrėti iš visų šonų".

Lietuva pavergta. Tautos sūnūs ir dukros trokšta laisvės ryto. Tiesa, jie rankų nėra nuleidę, bet galimybės kovai prieš pavergėją yra labai ribotos. Ta pareiga krinta ant laisvųjų lietuvių pečių.

Tikėjaus, kad Lietuvos laisvinimo reikalai bus iš pagrindų pajudinti toje studijų savaitėje. Juk į ją buvo nuvažiavę gudriausi ir šviesiausi lietuviu protai iš Vakarų Europos (ir iš kitų laisvojo pasaulio kraštų). Jei jau tiems asmenims neberūpi Lietuvos vadavimo darbas, tai ko gi begalima laukti iš eilinio lietuvio?

Tiesa, simpoziume LB (Vakarų Vokietijos) klausimais buvo kiek užsiminta ir apie Lietuvos laisvinimo darbą. Teisininkas J. Lukošius užsiminė tik prabėgomis apie veiksnius. Tai ir buvo viskas!

Dr. J. Eretas tą įvykį (studijų savaitę) pavadino **proto ir širdžių šventė**. Ten, be abejo, buvo visa eilė puikių protų, ten lietuviai parodė vienas kitam daug nuoširdumo ir lietuviškos meilės. Vietoj viso to, aš laukiau didžiulės Lietuvos laisvės demonstracijos: paskutiniųjų kelerių metų laisvinimo darbų pilnos apžvalgos bei įvertinimo ir aiškių ir detalių planų išdiskutavimo ir priėmimo. Tam tikslui reikėjo paskirti bent porą studijų savaitės dienų.

Paskaitų buvo daug ir beveik visos jos buvo kruopščiai paruoštos ir įdomios, bet neaktualios, nenagrinėjančios gyvybinių tautos reikalų. Reikia manyti, kad beveik visi paskaitininkai paskelbs savo paskaitas lietuvių spaudoje. Didesnė paskaitininkų dalis turėjo prieš atvykdami į studijų savaitę savo paskaitų tekstus pasiųsti mūsų žurnalams ar laikraščiams, o studijų savaitėje kalbėti, diskutuoti, nagrinėti, daryti pasiūlymus mūsų tautos degančiaisiais klausimais.

Tikiu, kad kitais metais tos klaidos bus nebekartojamos. Rengėjai, jau dabar pajudėkite ir suplanuokite bei praveskite 1970 metų studijų savaitę gyvybiniais tautos reikalais!

V. J. Tauras

Vakarų Vokietija

AŠTUONI MILIJONAI DOLERIŲ BROLIŠKAI ŠALPAI

BALF-as paminėjo sukaktį

BALF-as (Bendrasis Amerikos Lietuvių Fondas)1969 metų pradžioje paminėjo savo 25 metų darbo ir veiklos sukaktį. Ta sukaktis buvo atžymėta 1969 metų kovo mėnesio pabaigoje organizacijos suvažiavimu, pokyliu ir koncertu, įvykusiais JAV-bių lietuvių sostinėje Chicagoje.

8 milijonai dolerių šalpai

BALF-as per visą savo veiklos laikotarpį išdalino virš aštuonių milijonų dolerių (maistu, rūbais, vaistais, pinigais ir kit.) į vargą patekusiems savo tautiečiams Vakarų Europoje ir už geležinės uždangos. BALF-o šalpa lietuviams, gyvenantiems kituose kontinentuose, nėra buvusi žymi.

Iš kur tos didžiulės pinigų sumos ir visos kitos gėrybės yra pasiekusios BALF-ą? Didelę dalį suaukojo JAV-bių lietuviai, gi taip pat didelė dalis (maisto produktų, kitų gėrybių ir pinigų) atėjo iš JAV-bių šalpos įstaigų ir katalikiškųjų bei kitų krikščioniškų organizacijų.

Būtų galima čia išvardinti iki detalių BALF-o visas pajamas ir išlaidas. Bet kas gi norės skaityti puslapius skaičių? Paminėsime čia tik poros paskutiniųjų metų BALF-o išlaidas. Per tuos porą metų BALF-as išleido šalpai: 171,733.03 dolerių pinigais, 57,148.00 dolerių gėrybėmis, 3,350.30 dolerių tvarkant įvairių asmenų imigracinius reikalus, 4,106.30 dolerių gėrybių surinkimui ir jų pasiuntimui, 4,073.39 dolerių teismo išlaidoms ir dar viena kita mažesnė suma kitiems reikalams. Šitie skaičiai duos gana gerą vaizdą eiliniam skaitytojui apie BALF-o apimtį ir veiklą.

Sunkus ir nedėkingas darbas

Darbas BALF-e yra garbingas, bet labai nedėkingas. Aukų rinkimas (kad ir kilniausiems tikslams!) visad buvo, yra ir bus sunkus. BALF-o darbuotojai — ramūs, nuoširdūs,

BALF-O ATGAIVINTOJAS — BALF-as praėjusio dešimtmečio antroje pusėje buvo pradėjęs negaluoti. Kun. L. Jankus, tapęs BALF-o reikalų vedėju, galima sakyti, atgaivino BALF-ą ir įstatė šią šalpos organizaciją vėl į tinkamas vėžes. Gaila, kad jis per anksti buvo pašauktas amžinybėn. Daug talkos iš a.a. kun. L. Jankaus sulaukė Rezoliucijoms Remti Komitetas. Jo pastangomis buvo įneštos kelios rezoliucijos, jis parašė šimtus laiškų rezoliucijos pravedimo reikalu senatoriams ir kongresmanams.

kantrūs ir pilni artimo meilės lietuviai. BALF-o veikloje garbės nė su žiburiu nerasi, o darbo — marios.

Šiuo metu JAV-se veikia 70 BALF-o skyrių. Senesniais laikais jų būta net 144.

BALF-ą valdo taip vadinamoji direktorių taryba. Didesnė direktorių dalis yra išrenkama seimuose, likusieji — deleguojami tam tikrų ke-

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBOS BANKROTAS

Amerikiečių kongresas ir kanadiečių gegužinė

Šiaurės Amerikos lietuviai turėjo 1969 metų rugpiūčio mėnesio paskutinį savaitgalį (rugpiūčio 30, 31 ir rugsėjo 1 dienomis) du didesnius įvykius: Amerikos Lietuvių Taryba organizavo ir pravedė savo trijų dienų septintąjį iš eilės Amerikos Lietuvių Kongresą (šie politiniai suvažiavimai šaukiami maždaug kas penkti metai) Detroit'o mieste (Michigan steite), o Kanados Lietuvių Bendruomenė turėjo savo poros dienų XV-tąją metinę Kanados Lietuvių Dieną Hamilton'o mieste (Ontario provincijoje). Šie įvykiai turėjo skirtingus tikslus. ALT-bos ruošiamo kongreso, kaip kad patys organizatoriai skelbė, tikslas buvo "pa-

---

turių organizacijų (LRK Federacijos, ALT Sąjungos, ALT Sandaros ir AL Socialistų Sąjungos). Seniau visi direktoriai būdavo deleguojami minėtų keturių grupių. Paskutiniu laiku BALF-as gerokai sudemokratėjo. Gal reiktų ir ALT-bai pasekti BALF-o pėdomis?! BALF-o direktorių taryba išrenka iš savo tarpo vykdomąjį komitetą (centro valdyba). Šiuo metu centro valdybai vadovauja kun. kleb. V. Martinkus. Ilgą laiką BALF-ui vadovavo prel. dr. J. Končius.

Kun. Jankaus nuopelnai

Visus BALF-o reikalus paprastai tvarko jo reikalų vedėjas. Eilę metų tose pareigose išbuvo kun. L. Jankus, miręs 1968 metų vasario mėnesio 4 dieną. Lietuvių dosnumas BALF-ui praėjusio dešimtmečio antroje pusėje nuolat mažėjo. Kun. L. Jankus tikrai išjudino lietuvių visuomenę ir, galima sakyti, atgaivino BALF-ą. Jis ir rašė šalpos reikalais, ir lankė lietuvių bendruomenes krašte, ir rengė įvairius BALF-o parengimus, ir šimtais kitų būdų žadino lietuviuose paramos reikalą šiai organizacijai. "Į Laisvę" žurnalas kun. L. Jankų išrinko "labiausiai pasidarbavusiu lietuviu 1958 metais". Visa kun. L. Jankaus veikla JAV-se ir ypač siuntinių organizavimas pavergtiesiems lietuviams už geležinės uždangos nepatiko Lietuvos pavergėjams. Komunistai pavergtoje Lietuvoje suorganizavo, kaip jie dažnai darė ir daro, teismą kun. L. Jankui ir jį nubaudė 15 metų kalėjimu. Visi komunistų jam kaltinimai buvo, kaip žmonės sako, "iš piršto išlaužti". Komunistų ranka jo JAV-se tuo metu nepasiekė. Lygiai po keturių metų kun. L. Jankus buvo rastas negyvas savo butelyje. Sakoma, jis miręs nuo širdies smūgio, bet yra ir kitų kalbų... Galėjo čia savo pirštus prikišti ir komunistų agentai...

BALF-as laukia paramos iš visų

Toli gražu BALF-as negali patenkinti visų prašančiųjų. Prašymai šalpos reikalu plaukte plaukia į BALF-o įstaigą. Jų 1967 ir 1968 metais buvo gauta net 5,837. Didžiausias skaičius iš į vargą patekusių lietuvių Lenkijoje — 3,433. Pašalpos prašė 1,617 šeimos ar pavieniai lietuviai iš komunistų pavergtos Lietuvos ar Sibiro. Prašymų buvo gauta iš Vakarų Vokietijos (530), iš JAV-bių (66) ir kitur. Tie asmenys ar šeimos tikrai buvo reikalingi paramos. BALF-as nepajėgė visų tų prašymų patenkinti. Jei visi geros valios lietuviai prisimintų BALF-ą savo aukomis kasmet, tie ir kiti prašymai būtų pilnai patenkinami. **K. Brž.**

demonstruoti Amerikos lietuvių vieningumą kovoje už Lietuvos išlaisvinimą . . ." Kanadiečiai rinkosi į savo metinę šventę be ypatingesnių tikslų, o tik susitikti pažįstamų, pasilinksminti ir pasikalbėti vienu ar kitu aktualesniu lietuvišku ar Lietuvos klausimu. (Kodėl Kanados lietuviai nepadaro tų savo vadinamų Kanados Lietuvių Dienų didžiulėmis demonstracijomis dėl Lietuvos laisvės? Dabartinės jų tos metinės šventės yra tik didžiulės gegužinės saviesiems. Red.). Kanadiečiai dalyvių skaičiumi (jei skaičiai šiuo atveju kaiką reiškia) bent 10 kartų pralenkė amerikiečius: ALT-bos skaitlingiausiame parengime dalyvavo apie 300 asmenų, o kanadiečių — apie 3.000 dalyvių.

Vakuumas politiniame darbe

Ar JAV-bių lietuviams neberūpi Lietuvos laisvinimo reikalai? Toli gražu taip nėra! Nekaltintina dėl to JAV-bių lietuvių visuomenė: ji moka ir skaitlingai dalyvauti ir dosniai paremti pozityvius darbus bei žygius. Šio taip vadinamo kongreso nepasisekimo priežastimi buvo ALT-bos pati vadovybė. Šis nepasisekęs politinis suvažiavimas aiškiai parodė, kad Amerikos Lietuvių Taryba yra praradusi JAV-bių lietuvių visuomenės pasitikėjimą. Nė vienas geros valios lietuvis neturėtų džiūgauti dėl šio kongreso nepasisekimo, o rimtai pagalvoti ir pasvarstyti, kas turėtų užpildyti tą vakuumą, atsiradusį JAV-bių lietuvių politinio darbo srityje.

Tolimesnis visuomenės apgaudinėjimas

Nesinori būti pranašu, bet reikia manyti, kad ALT-bos vadovybės žmonės ir dar vienas ar kitas jos aklas rėmėjas mėgins teigti, kad šis kongresas pademonstravęs lietuvių vienybę, kad JAV-bių lietuvių visuomenė pasisakiusi šimtaprocentiniai už ALT-bos rėmimą, kad buvusios nusmaigstytos gairės dideliems ateities darbams kovoje dėl Lietuvos laisvės ir t.t. ir t.t. Bet tai bus niekas kitas, o tik lietuvių visuomenės tolimesnis apgaudinėjimas ir klaidinimas.

ALT-bos vadovybės žmonės parodė nemaža pastangų, organizuodami šį suvažiavimą. Vykdomojo komiteto nariai apvažinėjo beveik visas didesnes lietuvių bendruomenes su pranešimais ir kvietimais į kongresą. Lietuvių visuomenės susidomėjimas tais "pranešimais" bei "kvietimais" buvo beveik visur labai mažas. ALT-bos vadovybės žmonės vengė liesti opesnius tos organizacijos klausimus, neatsakinėjo į klausimus (Philadelphijoje ir kitur dėl "laiko stokos".

Pastangų buvo parodyta daug, bet tuo pačiu buvo įnešta į lietuvių visuomenę daug erzelio, skaldomojo elemento bei trinties. ALT-bos vykdomojo komiteto nariai eilėje vietovių akcentavo, kad ALT-ba tikrai galėtų pilnai pajudėti, jei JAV-bių LB Centro valdyboje nebūtų Broniaus Nainio; tai, žinoma, irgi neprisidėjo prie kongreso pasisekimo. ALT-bos vadovybė ignoravo JAV-bių LB Centro valdybą ir net nepakvietė jos į kongresą. JAV-bių LB Centro valdyba po visų tų užgauliojimų ir ignoravimo parodė didelio džentelmeniškumo ir "šalto kraujo": išleido specialų aplinkraštį LB apygardoms ir apylinkėms, jame raginda ma visus lietuvius dalyvauti kongrese.

Ryšių stoka su įtakingais amerikiečiais

ALT-bos vadovybės žmonės dažnai skelbia ir kartoja, kad tik jie turį gerus ryšius su įtakingais krašto pareigūnais. Kongresas to nepatvirtino. ALT-bos vadovybei nepavyko atsikviesti į savo suvažiavimą nė vieno įtakingo ar žinomesnio amerikiečio. Buvo bandyta gauti JAV-bių viceprezidentą Spiro T. Agnew. Nepavyko. ALT-bos vadovybės nariai bandė atsivilioti į Detroitą senatorių Barry Goldwater. Nepavyko. Buvo bandyta atsikviesti mažiau žinomus (kongresmaną Gerald Ford

LIETUVIŲ FRONTO BIČIULIŲ 13-TOJI STUDIJŲ SAVAITĖ

Studijų savaitės atidarymas

Frontininkai laikytini studijų (ir poilsio) savaičių pradininkais: jos buvo pradėtos Vakarų Europoje, o po metų ar kitų ir JAV-se. Frontininkus pasekė beveik visos didesnės lietuvių organizacijos ar vienetai. Daugeliu atvejų, studijų, pilna

---

ir kitus), atsisakė ir tie dalyvauti. Niekas nebando džiūgauti dėl to, o tik norima konstatuoti faktą, kad ALT-bos žmonės neturi beveik jokių ryšių su įtakingesniais amerikiečiais. Didžiulė tragedija: politinės akcijos vienetas be jokių ryšių su krašto politiką vairuojančiais asmenimis!

Nepriimti jokie veiklos planai ateičiai

Niekas nė nelaukė kokių nors veiklos planų priėmimo šiame ALT-bos suvažiavime. Tai turėjo būti didžiulė demonstracija kovai dėl Lietuvos laisvės: čia turėjo kalbėti įtakingiausi krašto pareigūnai, rašyti Lietuvos bylos kėlimo ir gynimo reikalu žinomesni amerikiečių laikraštininkai, kalbėti Lietuvos laisvės reikalu amerikiečių televizijos ir radijo komentatoriai. To nebuvo, ir kongreso tikslas liko neatsiektas.

Kam iš viso reikėjo to poros šimtų lietuvių (pranešimuose ir paskaitose dalyvavo tarp 150 - 190 asmenų) poros dienų pašnekesiams. ALT-bos vadovybės narių ir jų parinktų žmonių pareiškimus, pranešimus ir paskaitas buvo galima paskelbti spaudoje. Vadinamiems kongreso atstovams (ar delegatams) nebuvo daug laiko pareikšti savo sugestijų ar pageidavimų. Kritiškesnio žodžio ALT-bos "veiklai" nebuvo. Į kongresą buvo suvažiavę tie, kurie beveik pilnai pritaria ALT-bos "veiklai". Visi tie, kurie galėjo turėti sugestijų, pageidavimų, patarimų, rekomendacijų ar kokių nors planų ateities veiklai, buvo ALT-bos vadovybės ignoruoti ir į suvažiavimą nepakviesti.

ALT-bos vadovybės ateities žingsniai

Geros valios lietuviai tikrai nelinki ALT-bai mirties, niekas nenori jos likviduoti. Jei ALT-ba užvers savo knygos lapus, visa kaltė kris dėl to tik ant tos organizacijos vadovybės ir ją sudarančių organizacijų pečių. ALT-bos dabartinės vadovybės organizuotas ir pravestas taip vadinamas kongresas parodė, kad šis vienetas mažai beturi gyvybės ženklų. Padėtis yra kritiška, bet nėra visai beviltiška.

Didžiosios krašto organizacijos (kartais net ir JAV-bių vyriausybė), atsiradus didesnėms problemoms, sudaro iš specialistų specialias komisijas ("task force", "blue ribbon commission" ir vadinamas kitais vardais) tų problemų pilnam išnagrinėjimui ir išvadų ir pasiūlymų padarymui. ALT-bai yra būtinybė sudaryti panašią komisiją. Į ją reiktų pakviesti pajėgiausius politinio darbo žinovus, nuoširdaus ir patriotiško nusiteikimo lietuvių darbuotojus.

Ar ALT-bos vadovybė turės drąsos prisipažinti, kad organizacija yra tikrai sunegalavusi ir būtinai reikalinga nemažos operacijos? Ar ALT-bą sudarančios organizacijos ir vienetai tokiam vadovybės sprendimui pritars? ALT-bos ateitis yra jos vadovybės ir sudarančių organizacijų ir vienetų rankose.

K. Taujenis

to žodžio prasme, gal daug ir nėra, o suvažiuoja organizacijų nariai pasilsėti, susitikti savo pažįstamus, pasikeisti mintimis laiko aktualijomis ir, žinoma, pasiplepėti.

LFB 13-toji iš eilės poilsio ir studijų savaitė JAV-se įvyko 1969 metų rugpiūčio mėnesio 10 - 17 dienomis Dainavos jaunimo stovykloje (Manchester, Michigan). Ją suorganizavo ir pravedė LFB Centro valdyba, kuriai pirmininkauja **Juozas Mikonis (Cleveland, Ohio).**

Poilsio ir studijų savaitė buvo pradėta šv. Mišiomis, kurias atlaikė ir pamokslą pasakė **kun. G. Kijauskas, S. J.,** Lietuvių Jėzuitų provincijolas. Jis buvo šios poilsio ir studijų savaitės kapelionas.

Oficialioji dalis pradėta LFB Vyr. Tarybos prezidiumo pirm. **dr. Ad. Damušio,** LFB Centro valdybos pirm. **J. Mikonio** ir LFB Vyr. Tarybos nario **dr. K. Ambrozaičio** (pakeliant vėliavą) trumpais sveikinimais bei žodžiais.

Paskaitininkai ir svarbesnės jų mintys

Laisvojo pasaulio lietuvių organizacijos kažkodėl vengia svarstyti pačius gyvybinius ir aktualiuosius lietuvių ir Lietuvos klausimus, nebando ir nemėgina rasti visoms toms degančioms problemoms sprendimų ar atsakymų. Priešingų nuotaikų yra periferijose, o ne organizacijų centruose. Gaunasi keista padėtis — centrai net nepajėgia pamėgdžioti savo vienetų veiklos. Frontininkai nėra išimtis, ir čia yra panaši padėtis kaip ir kitose didesnėse lietuvių organizacijose ar vienetuose.

Paskaitų studijų savaitėje buvo pakankamai, jas skaitė savo srities specialistai, jos buvo kruopščiai paruoštos, įdomiai perduotos ir kartu įdomios. Nė nebandome daryti jokių priekaištų paskaitininkams. Jie savo darbą atliko puikiai. Priekaištas taikomas studijų savaitės organizatoriams. Lietuvių Fronto Bičiuliai buvo, yra (ir turėtų likti!) rezistenciniu vienetu, kurio visas dėmesys turėtų būti nukreiptas kovai dėl Lietuvos laisvės. Šitas klausimas studijų savaitėje buvo, galima sakyti, visai pamirštas.

Paskaitų seriją pradėjo **dr. J. Girnius.** Jo paskaitos tema: **Žvilgis į Lietuvą.** Paskaitoje apžvelgta įvairios gyvenimo sritys Lietuvoje ir aptartas laisvojo pasaulio lietuvių ryšio su komunistų pavergta tėvyne klausimas.

Antros paskaitos tema: **Studentų maištai.** Ją skaitė **dr. A. Klimas,** profesoriaująs Rochester'io universitete (New York steite). Anot paskaitininko, viena pagrindinių studentų maišto priežasčių esanti kairiojo elemento organizuotas išnaudojimas įvairių jaunimo nepasitenkinimų savo tikslams. Maištai dar kurį laiką vyksią, bet jų pats siautėjimas esąs jau praėjęs.

Dr. R. Šilbajoris kalbėjo apie šiandieninę Lietuvą poezijos akimis. Anot paskaitininko, komunistų pavergtos Lietuvos poetų kūryboje esą galima išskaityti šiuos pagrindinius bruožus: 1. Troškimas atkurti ryšio su praeitimi — žila senove pajutimą; 2. Noras išsakyti ne vien tik sovietiškos Lietuvos "laisvę", bet ir pavergto krašto kentėjimus; 3. Svyravimas komunizmo vertybių atžvilgiu, išplaukiantis iš nusivylimo jo "idealais"; ir 4. Gilus, komplikuotas patriotinis pergyvenimas.

Kun. G. Kijauskas, S. J., kalbėjo apie Katalikų Bažnyčios vienybę Vatikano II susirinkimo dinamikoje. Jo paskaita rėmėsi Belgijos kardinolo L. J. Suenens paskelbtomis mintimis jo neseniai parašytuose ir išleistuose veikaluose. Anot paskaitininko, Bažnyčios aukštesnis autoritetas neturėtų kištis ten, kur žemesnieji galį atlikti tą darbą; reikią išvengti prievartos; dalis dvasiškių ir tikinčiųjų atkrintanti, nes jie nemoką atskirti tiesos nuo tiesos iškraipymo.

V. Vaitiekūnas pažvelgė savo paskaitoje į laisvojo ir komunistinio pasaulio tendencijas ir intencijas.

DR. ADOLFAS DAMUŠIS, Detroit, Michigan (JAV), Lietuvių Fronto Bičiulių Vyr. Tarybos prezidiumo pirmininkas. Jo pastangomis, darbu bei triūsu buvo įkurta Dainavos jaunimo stovykla. Šioje nuotraukoje — dr. Ad. Damušis taria žodį rytinių steitų frontininkų suvažiavime.

(Jo paskaitos sandtrauka duodama šiame **"Į Laisvę"** numeryje. **Red.**).

Dr. V. Skrupskelytė skaitė paskaitą apie lietuvių literatūrą partizaninėm temom. (Paskaitininkė atsiuntė savo paskaitos teksto nuorašą **"Į Laisvę"** žurnalui, pažymėdama, kad ta paskaita būsianti ištisai paskelbta **"Draugo"** kultūriniame priede. **Red.**).

Dr. A. Musteikis kalbėjo apie plyšius lietuvių šeimoje. Jis akcentavo, kad lietuviškoji šeima turinti daugiau galimumų išlikti pastovi, negu kad mišrioji. Vaikai turį būti auklėjami meilės ir rūstybės pusiausvyroje.

Tai ir visos paskaitos. Ar jų temos tiko politinio vieneto studijų savaitei?

Pranešimai ir kiti parengimai

Studijų savaitėje ilgiau ar trumpiau pabūvojo PLB valdybos pirm. **St. Barzdukas**, JAV-bių LB Centro valdybos pirm. **Br. Nainys**, Lietuvių Fondo valdybos pirm. **dr. A. Razma** ir Oklahomos universiteto **prof. dr. V. Vardys**. St. Barzdukas ir Br. Nainys padarė pranešimus LB reikalais, dr. A. Razma kalbėjo apie Lietuvių Fondą, gi dr. V. Vardys davė savo įspūdžių iš savo tik ką turėtos kelionės Vakarų Europoje ir už geležinės uždangos (Rumunijoje).

Studijų savaitėje dalyvavo **dr. S. Aliūnas** (Aloyzas Baronas) ir išleido tris numerius **"Vėžio ūso"** (humoro laikraštukas). Tai buvo viena iš gerųjų studijų savaitės pusių!

Paprastai frontininkų studijų savaitės užbaigiamos žodžio ir muzikos meno vakaru. Tas buvo įvykdyta ir šį kartą. Žodžio ir muzikos meno vakaras buvo surengtas rugpiūčio mėnesio 16 dieną, šeštadienį. Jame dalyvavo nemaža svečių iš Detroito ir kitų aplinkinių vietovių. Parengimo programą atliko solistė **Dalia Noreikaitė - Kučėnienė**, rašytojas **Aloyzas Baronas** (ir dr. S. Aliūnas) ir kompozitorius **Darius Lapinskas**. Programos atlikime talkino **Jadvyga Damušienė**, paskaitydama Aloyzo Barono kūrybos. Žodžio ir muzikos meno vakarą pravedė **dr. V. Majauskas**, LFB Vyr. Tarybos narys.

Studijų savaitė užbaigta Tautos himnu ir vėliavų nuleidimu. Trumpą žodį tarė PLB valdybos pirm. **St. Barzdukas**.

PROFESORIAI KALBA — Prof. dr. Antanas Klimas (kairėje) ir prof. dr. Vytautas Vardys kalba LFB studijų savaitėje Dainavoje. Dr. A. Klimas skaitė paskaitą, o dr. V. Vardys davė įspūdžių iš kelionės Vakarų Europoje. Abu yra artimi "Į Laisvę" žurnalo bendradarbiai.

Studijų ir poilsio savaitė kitais metais? Be abejo, įvyks! Ją suorganizuos ir praves jau naujoji LFB Centro valdyba. Jos rinkimai įvyks dar šiais metais.

Chicagos Bičiulis

Europos Lietuvių Fronto Bičiulių metinė konferencija

1969 metų liepos 17 d. Bad Godesberge, Vakarų Vokietijoje, įvyko eilinė metinė Europos LFB konferencija, kuriai pirmininkavo kun. B. Liubinas.

Konferencija išklausė valdybos bei kitų organų veiklos pranešimus, apsvarstė einamuosius reikalus ir paskirstė bičiulių pareigas sekantiems veiklos metams.

Europos LFB valdybos pirmininku perrinktas prof. dr. Z. Ivinskis.

(ELI)

Redakcijos pastaba. Europos Bičiuliai labai šykštūs žiniomis apie savo 1969 metų metinę konferenciją. Jie tik tiek "Į Laisvę" žurnalui tepranešė.

LAISVOJO IR KOMUNISTINIO PASAULIO TENDENCIJOS BEI INTENCIJOS

Redakcijos pastaba. Vytautas Vaitiekūnas kalbėjo tarptautinės politikos klausimais frontininkų studijų savaitėje. Duodame jo pranešimo (paskaitos) santrauką. Pranešimas buvo padarytas 1969 metų rugpiūčio mėnesio 14 dieną Dainavoje.

Tarptautinę raidą lemia keliariopi veiksniai: pagrindiniai, antriniai ir atsitiktiniai. Šio meto pagrindiniais tarptautiniais veiksniais tektų laikyti Izraelį, JAV-bes, Kiniją ir Sovietų Rusiją.

Izraelio sukūrimas užtikrino JAV-bių politikai tam tikrą bazę Artimuose Rytuose, bet taip pat sukėlė arabų įtarimą, kad JAV-bės visada pripažins pirmumą Izraelio interesams arabų interesų sąskaita. Maskva tatai išnaudoja. Sovietų Rusijos laivynas Vidužemio jūros rytinėje dalyje švaistosi kaip namie. Nė vienas Rusijos caras neturėjo Rusijos laivyno bazės Aleksandrijoje ar Alžyre. Izraeliui labai svarbu tarp JAV-bių ir Sovietų Rusijos išlaikyti taiką. Šios taikos išlaikymui labai daug dėmesio skiria ir JAV-bių izraelitai.

BIČIULIŲ GRUPĖ STUDIJŲ SAVAITĖJE — Grupė bičiulių ir "bičiulių bičiulių" 1969 metų studijų savaitėje. Nuotraukoje (iš kairės dešinėn): dr. J. Girnius, V. Palūnas, J. Mikonis (LFB Centro valdybos pirmininkas), J. Baužys, kun. G. Kijauskas, S.J. (studijų savaitės kapelionas), G. Žilionis, V. Majauskienė, K. Ambrozaitienė, J. Žilionis, J. Baužienė, J. Mikonienė ir B. Liškus.

Pagal Dean Acheson'ą, JAV-bių tarptautinę politiką po Antrojo pasaulinio karo apsprendžia faktas, kad Europoje išnyko tarptautinių jėgų pusiausvyra, kurią buvo sudarę Didžiosios Britanijos, Prancūzijos, Sovietų Rusijos ir Vokietijos santykiai ir jėgos. Karas sunaikino karą pralaimėjusios Vokietijos veiksnį ir karą laimėjusiųjų Britanijos ir Prancūzijos pajėgumą. Vakarų Europoje susidarė jėgos tuštuma, o rytuose išaugo Sovietų Rusija su pasaulio dominavimo pretenzijomis ir su atominiais ginklais savo pretenzijoms paremti. Toms pretenzijoms kelią pastoja JAV-bės, kurios "as far ahead as one can imagine, will be in the front line and coping with adversary forces will be an unrelenting requirement". Šia Dean Acheson'o 1969 paskelbta formule faktiškai jau buvo atremtas ir Marshall'o planas, ir prezidento Truman'o doktrina, ir pasipriešinimas Korėjoje, ir Berlyno tiltas, ir NATO, SEATO, CENTO sutartys, ir Laisvosios Europos radio įsteigimas, ir Kersteno Komiteto sudarymas, ir Pavergtųjų Tautų Savaitės nutarimas, ir Laisvosios Europos Komiteto parama Sovietų Pavergtųjų Tautų Seimui ir tautiniams komitetams laisvės siekimo uždaviniams vykdyti. JAV-bių tarptautinė politika iš esmės yra abiejų partijų — demokratų ir respublikonų — tos pačios linkmės. Faktiškai jos vykdymas daug pareina nuo Valstybės Sekretoriaus asmenybės ir nuo viešosios opinijos. Kol buvo sveikas ir stiprus Dulles — JAV-bių politika buvo Dulles politika. Jam vairuojant JAV-bių politiką, apie Sovietų Rusijos laivyno bazes Vidužemio jūros regione nebūtų buvę nė kalbos. Viešo-

ji opinija formuoja visuomenės nuotaikas. Demokratinėje santvarkoje viešoji opinija gali taip kreipti daugumos nuotaikas, kad dauguma palinks į tai, kas šiuo momentu jai atrodys patogu, užuot rinkusis, kas reikalinga. Tokiu atveju teisingam valstybiniam interesui atstovauti pasidaro labai nepopuliaru. Prezidento Johnsono likimas — aiškus pavyzdys. Šioji demokratijos silpnybė labai paranki Sovietų Rusijos politikos vykdymui. Maskva gerai žino, kurie JAV-bių veiksniai kiek yra pajėgūs krašto užsienio politikai kreipti ir atitinkama kryptimi lenkia savo planus.

Amerika yra laisvojo pasaulio tarptautinės politikos ašis. Bet kai kas įtaria, kad ta ašis nevisai patikima. Europa pirmiau kūrė kultūrą, paskum civilizaciją, pirmiau kultivavo dvasią, paskum techniką. Amerika pirmiau sukūrė pažangiausią techniką, mažiau dėmesio skirdama kultūros vertybėms. To padarinys: kontemplaciją pakeitė narkotikai, dvasią — statistika, principus — parankumas, moralę — seksas.

Sovietų Rusijos tarptautines užmačias skatina Vakarų Europos nepajėgumas. Iš pagrindinio tarptautinio veiksnio po Antrojo pasaulinio karo Vakarų Europa atsidūrė antrinio veiksnio vaidmeny. Nors per 25 metus po karo padarė labai didelę ūkinę pažangą, politiniu - kariniu atžvilgiu neatsigauna tiek, kad galėtų vaidinti savarankišką tarptautinį vaidmenį. Vakarų Vokietiją supančiotą laikyti yra suinteresuota ne tik Sovietų Rusija. Didelį santūrumą Vakarų Vokietijos atžvilgiu rodo ir Britanija su Prancūzija. Amerikiečiai sako "in Europe history dies hard". Atseit, Europa privengia Vokietijos pirmavimo. Maskva supranta, kad laikymas Vokietijos supančiotos ilgainiui gali išugdyti naują nacionalsocializmo atmainą. Todėl Kremlius iš vienos pusės nuolat primena Vokietijai, kad ji yra karo pralaimėtoja ir turi prisiimti pralaimėjimo rezultatus, bet iš antros pusės laiko atviras duris pastangoms, abiem šalim priimtino kompromiso ieškant. Toks kompromisas gali turėti toli siekiančių padarinių Centro ir Rytų Europai. Nors Maskva pabrėžtinai kalba apie dabartinių faktinių sienų nekeičiamumą, bet tatai tik rodo, kad padėtis yra netikra ir negalutinė.

Dar neseniai Raudonoji Kinija buvo laikoma žemės ūkio kraštu, kuris dar bent keliasdešimt metų svaresnio tarptautinio vaidmens nevaidins. O faktiškai jau šiandien Raudonoji Kinija yra atitraukusi nuo Maskvos dalį tarptautinio komunistų sąjūdžio, sugriebusi komunistinio pasaulio vienybę ir visai aiškia grėsme pakibusi Sovietų Rusijos teritorijai. Nors oficialūs duomenys rodo tik nepaprastai išaugusius Kinijos prekybinius mainus su Vokietija, bet kas gali garantuoti, kad lygiagrečiai prekybiniams mainams nevyksta ir kito pobūdžio bendradarbiavimas. Sovietų Rusija tokios galimybės tikrai negali pro langą išmesti, atsimindama, kad po Pirmojo pasaulinio karo, kai santarvininkai Vokietiją taip pat laikė supančiotą, veimarinė Vokietija savo karinius kadrus ruošė ir naujų ginklų bandymus vykdė ne kur kitur, o Sovietų Rusijoj. Šios galimybės skatina Sovietų Rusijos iniciatyvą ieškoti savo padėčiai Europoje stabilumo ir bandyti silpninti Raudonosios Kinijos tarptautines pozicijas Azijoje. Europai Sovietų Rusija siūlo įteisinti ir įtvirtinti Sovietų Rusijos užgrobimus; Vokietiją laikyti suskaldytą, nuginkluotą ir Sovietų Rusijos kontroliuojamą; Berlyną perduoti Rytų Vokietijos malonei; iš Viduržemio jūros pašalinti JAV-bių laivyną; sukviesti Sovietų Rusijos dominuojamą Europos saugumo konferenciją. Tų sovietinių siūlymų išorinis akiplėšiškumas betgi negali paslėpti tų Kremliaus rūpesčių, kurie juos padiktavo. O tie rūpesčiai kaip tiktai sudaro Vakarų Europai ir Amerikai prielaidas visoms europinėms problemoms pakloti ant stalo ir Stalino - Hitlerio sąmokslo padariniams likviduoti.

GERAS INFORMACINIS LEIDINYS APIE LIETUVĄ

Budreckis, Algirdas Martin, **The Lithuanian National Revolt of 1941.** Boston, Mass.: Lithuanian Encyclopedia Press, 1968. 147 p.

Knygų ir leidinių svetimomis kalbomis apie Lietuvą yra didžiulis trūkumas. Pagirtini tie, kurie rašo svetimomis kalbomis Lietuvos bylos ar kitais lietuviškais klausimais, ir verti geros valios lietuvių didelės pagarbos ir padėkos tie, kurie tuos parašytus ar paruoštus veikalus išleidžia.

Pulkus leidinys angliškai skaitantiems

"Į Laisvę" žurnalo skaitytojai puikiai žino apie 1941 metų lietuvių sukilimą prieš komunistinį pavergėją ir kartu Lietuvos išsilaisvinimą nuo jo. Laisvajam pasauliui šis klausimas kaip ir nežinomas. Ir tai buvo (ir yra!) dėl pačių mūsų kaltės.

Angliškai skaitančiuosius ir kalbančiuosius pabandė apie tą karžygišką įvykį painformuoti Algirdas M. Budreckis, gimęs, augęs ir aukštąjį mokslą baigęs JAV-se. Tiesa, jam teko šiek tiek Lietuvos matyti ir ten pagyventi savo pačios jaunystės metais. Jo tėvai buvo nusivežę jį Lietuvon prieš pat Antrojo pasaulinio karo pradžią. Komunistinei lavai užplūdus Lietuvą 1940 metais, jis su tėvais grįžo į savo gimtąjį kraštą — JAV-bes.

Prieš maždaug šešetą metų, ruošdamasis magistro laipsniui, Algirdas M. Budreckis susidomėjo 1941 metų sukilimo klausimu. Šis klausimas jį taip suintrigavo, kad jis parašė ta tema ne kokį straipsniuką ar straipsnį, o gana stamboką veikalą — **The Lithuanian National Revolt of 1941.** Jis tikėjosi, kad Lietuvių Fronto Bičiuliai tą jo veikalą išleis ar išleidimą finansuos. Anot jo, vedęs bent porą metų derybas su Fronto vadovybe. Frontas nejudėjęs. Tada jam į talką atėjo New Yorko Lietuvių Gydytojų Draugija, ir Juozas Kapočius išleido tą knygą 1968 metais.

Pagalvotina apie antrą knygos laidą

Reikia manyti, kad šios knygos pirmutinė laida jau baigia išsekti. Tai, žinoma, galėtų pasakyti Lietuvių Enciklopedijos leidėjas Juozas Kapočius, išleidęs šią knygą.

Būtų ir tikslu ir gera, kad antrąją šios knygos laidą išleistų žinoma amerikiečių leidykla. Tuo atveju šiam leidiniui lengviau atsi-

---

Sovietų Rusijos aktyvumas Azijos erdvėje yra skatinamas dvejopų motyvų: silpninti Raudonosios Kinijos tarptautines pozicijas, stiprinti Sovietų Rusijos pozicijas JAV-bių sąskaita. Tam priemonės: ūkinė bei karinė parama Indijai, Pakistanui, ir kai kuriems kitiems Azijos kraštams; Azijos kolektyvinio saugumo pakto siūlymas; Japonijai siūlymas įsijungti į Sibiro išteklių panaudojimą; etc. Jei JAV-bės pasuktų "off shore" politikos kryptimi, Sovietų Rusijai atsivertų perspektyvos tvirtai atsistoti prie Indijos vandenyno.

Kinija taip pat nesėdi rankas sudėjus. Į rytus nuo Indijos esančių kraštų kompartijos nesiteikė dalyvauti vadinamoj Pasaulio Kompartijų Konferencijoje Maskvoje. Sovietų Rusijos pastangos apsupti Kiniją tam tikru "cordon sanitaire" nebus lengvos.

Tarptautinės raidos atsitiktiniai veiksniai neįmanomi iš anksto pramatyti. Tačiau jų poveikis kartais labai toli siekia.

darytų durys į universitetų, kolegijų ir viešąsias bibliotekas.

Jei tik būtų leidžiama kita šio leidinio laida, tai tuo atveju Algirdas M. Budreckis turėtų dar kartą sėsti prie tos savo knygos ir ją gerokai patikslinti bei palyginti. Šioje knygoje yra suminėti šimtai asmenų: vienų — duodami vardai ir pavardės, kitų — tik pavardės. Rimtesniame veikale, jei tik minimas vienas ar kitas asmuo, būtina duoti jo (ar jų) ir vardus ir pavardes. Vienur ar kitur duodamas perdaug žodiškas vertimas. Nurodysiu tik vieną ar kitą pavyzdį: "green frontier" (žalioji siena); "the VII class" (septintoji klasė); "The Lithuanian tricolor" (Lietuvos trispalvė); ir kit. Amerikiečiams (gal ir anglams, ir kanadiečiams, ir australiečiams) tokie išsireiškimai sunkiai "įkandami". Reikia nors trumpų paaiškinimų. Mes puikiai žinome, ką reiškia **žalioji siena**. JAV-bių sienos nesaugojamos (šiek tiek tarp JAV-bių ir Meksikos). Pavergtos Lietuvos mokyklos buvo dešimties klasių. Septintos klasės (the VII class) mokinys atitiktų maždaug JAV-bių 9-to ar 10-to skyriaus (9th or 10th grade) mokiniui. Mes puikiai žinome, ką reiškia žodis "trispalvė" — tai mūsų vėliava. Amerikiečiams tas nesuprantama. Paaiškintini sutrumpinimai — LAF, SD ir kiti. Neaiškinti sutrumpinimai vokiškai — SD (Sicherheitsdienst), pusl. 117. Duotinas vokiškų išsireiškimų angliškas vertimas — "diese Herren", pusl. 114. Retas iš amerikiečių težino ką reiškia "diese Herren". Duotinas vertimas — "diese Herren" (these gentlemen).

Čia suminėjau tik vieną ar kitą trūkumą ar negalavimą. Jų yra daugiau. Visi jie kitoje laidoje turėtų būti pataisyti ar išlyginti. Šiaip leidinys geras ir tikrai būtų vertas (padarius palyginimus, pataisymus bei patikslinimus) antros laidos. Lietuvių Fronto Bičiulių vadovybė galėtų sudaryti Algirdui M. Budreckiui sąlygas tą veikalą perkratyti bei papildyti ir vėliau finansuoti jo išleidimą. Antroji laida turėtų būti būtinai išleista **žinomos** amerikiečių knygų leidyklos.

Kęstutis Joniūnas

DR. ALGIRDAS M. BUDRECKIS, Richmond Hill, New York (JAV), knygos "The Lithuanian National Revolt of 1941" autorius. Daugiau apie jį skaityk šio "Į Laisvę" numerio paskutiniame puslapyje.

TAPK "Į LAISVĘ" ŽURNALO PLATINTOJU!

- **Ar tavo pažįstamieji prenumeruoja "Į Laisvę" žurnalą?**
- **Jei ne, įtikink juos šį žurnalą užsisakyti.**
- **Prenumeratos mokestis metams: $5.00 (JAV-se ir Kanadoje), visur kitur — $3.00.**

STASYS BARZDUKAS, Cleveland, Ohio (JAV), neseniai išrinktas Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos pirmininkas. Jis įpilietino LB JAV-se, redagavo (ir redaguoja) "Pasaulio Lietuvį", ilgą laiką buvo PLB valdybos vykdomasis vicepirmininkas.

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

Kitas "Į Laisvę" numeris išeis gruodžio mėnesį. Redakcija lauks medžiagos (pasisakymų žurnale keliamais ir kitais klausimais, pranešimų, laiškų "Laiškai Redaktoriui" skyriui) tam numeriui iki 1969 metų lapkričio mėn. 1 d.

Redakcijos adresas: "Į Laisvę" žurnalas, Post Office Box 75893, Los Angeles, California 90005.

LAIŠKAI REDAKTORIUI

(Atkelta iš 3 psl.)

ti kaip į balą po 50.000 - 60.000 dolerių kasmet kitataučių kompozitorių operų pastatymams?! Juk Chicagoje yra amerikiečių operų kompanijos, gastroliuoja ten iš kitų miestų operų kompanijos (New Yorko ir kit.), universitetų muzikos mokyklos (konservatorijos) pastato po vieną ar porą operų. Operų mėgėjams ten tikrai nėra bado! Tas didžiules pinigų sumas galėtų chicagiškiai nukreipti kitomis linkmėmis. Kodėl jie nesuorganizuoja kasmet per viso krašto televiziją bent pusvalandžio lietuviškos muzikos programą? Būtų didžiulis darbas lietuvių vardo (ir kultūrinių laimėjimų) garsinime amerikiečių tarpe! Tai tik vienas pasiūlymas. Jų būtų galima duoti visą eilę.

Julius Tautvydas

Chicago, Illinois

Atsiprašo . . .

• Atsiprašau, kad Jums pasiunčiau ir Jūs praėjusiame **"Į Laisvę"** numeryje atspausdinote mano pastabas premijų, pagerbimų ir ordinų klausimu. Mano tas pastabas **"Draugo"** kultūrinio priedo komentatorius 1969 m. rugpiūčio mėn. 2 d. numeryje palaikė "nesusipratimu", o jų atspausdinimą — "žurnalo nusipiginimu". Kartu už komentatorių atsiprašau du šviesiuosius lietuvius — prof. dr. Antaną Maceiną ir kan. Mykolą Vaitkų, kurių pavardes jis ta proga kažkodėl suminėjo.

Žmonių nuomones sunku suderinti: vienam — išsiliejimas į bendrybes yra nesąmonė, antram — operavimas insinuojančiom konkretybėm gali pasirodyti netaktiškas ir neskoningas.

Siunčiu naują gabaliuką. Nespausdinkite, jei vėl bus "žurnalo nusipiginimas".

Ed. Bakšys

Detroit, Michigan

• **Kun. dr. Viktoras Rimšelis, M.I.C.,** Chicago, Illinois (JAV), Lietuvių Marijonų Provincijolas, neseniai įvykusiame visos Marijonų vienuolijos visuotiniame suvažiavime Romoje, buvo išrinktas visos vienuolijos vicegenerolu. Marijonų vienuolijos generolu buvo išrinktas kun. J. Sielski (lenkas). Naujasis vicegenerolas kun. dr. V. Rimšelis, M.I.C., netrukus persikels gyventi į Romą, kur yra vienuolijos centrinės įstaigos. Jis (g. 1915.V.11 Murmų k., Švenčionių aps.) mokėsi Švenčionių gimnazijoje ir 1937 baigė Marijampolės gimnaziją. Filosofiją ir teologiją studijavo Kaune, Romoje ir Tuebingen'e. Kunigu įšventintas 1943. Teologijos daktaro laipsnį įgijo Romoje 1946. JAV-se buvo kunigų seminarijos profesorius ir rektorius, buvo "Draugo" dienraščio moderatorius, aktyviai reiškėsi lietuvių visuomeninėje veikloje, rėmė pozityviuosius lietuvių žygius ir darbus visa galima talka bei parama.

KUN. DR. V. RIMŠELIS, M.I.C.

• • •

• **Dr. Antanas Maceina,** Muenster (Vakarų Vokietija), žymusis lietuvių filosofas ir Lietuvių Fronto ideologas, laimėjo Stasio Šalkauskio vardo 1969 metų kūrybos premiją (1.500 dol.). Anot jury komisijos (ją sudarė: A. Skrupskelienė, D. Kučėnienė, dr. V. Skrupskelytė, Č. Grincevičius ir dr. P. Kisielius), premijos laureatas dr. A. Maceina savo kūryba ir asmenybe stipriausiai iškyla kaip kūrėjas - mąstytojas ir poetas. Jury komisijos nuosprendį patvirtino Ateitininkų Federacijos vyriausioji valdyba. Dr. A. Maceina yra kiek sunegalavęs ir paskutiniu laiku paskaitų neskaito Muenster'io universitete. Dr. A. Maceina (g. 1908. I.27 Bagrėnų k., Marijampolės aps.) studijavo Kaune (1928 - 1932) ir 1932 - 1935 Šveicarijos (Fribourg), Prancūzijos (Strassbourg) ir Belgijos (Louvain ir Bruxelles) universitetuose. Daktaro laipsnį įgijo VDU už dizertaciją "Tautinis auklėjimas",

DR. ANTANAS MACEINA

rašytą pas prof. Stasį Šalkauskį. 1935 - 1944 (1940 - 1941 buvo pasitraukęs nuo bolševikų į Vokietiją) VDU mokomojo personalo narys (1943 - 1944 filosofijos fakulteto dekanas). 1956 - 1959 profesoriavo Freiburg'o universitete (Vakarų Vokietijoje), nuo 1958 profesoriauja Muenster'io universitete.

POLITINIŲ STUDIJŲ SAVAITGALIS

• Lietuvių Fronto Bičiulių Los Angeles sambūris vėl organizuoja politinių studijų savaitgalį, kuris įvyks 1970 metų sausio 31 ir vasario 1 dienomis puošniame Los Angeles Hilton viešbutyje.

• Ar Jūsų sambūris turi panašių planų? Jei Jūsų sambūrio valdyba nesiima iniciatyvos, paspauskite ją ir priverskite pajudėti ta linkme!

• Politinių studijų savaitgalio, kurį organizuoja LFB Los Angeles sambūris, programa bus ir aktuali ir įdomi. Paskaitose, simpoziumuose ir diskusijose bus nagrinėjami gyvybiniai lietuvių tautos ir Lietuvos laisvinimo klausimai.

• LFB Los Angeles sambūris buvo suorganizavęs politinių studijų savaitgalį 1969 metų sausio 25 ir 26 dienomis. Plačiau apie tą įvykį žiūr. "Į Laisvę" žurnalo 1969 metų birželio mėnesio numerį (nr. 45/82), 20-70 pusl.

• Jei Los Angeles frontininkai gali tai padaryti, galite ir Jūs!

• **Dr. Algirdas M. Budreckis,** Richmond Hill, New York (JAV), rašo Lietuvos istoriją anglų kalba jaunimui ir angliškai kalbantiems — **"A Short of Litruania".** Tai būsiąs gana stambokas veikalas (apie 1.000 pusl.), kurį baigsiąs parašyti dar 1969 metų pabaigoje. Tėvai Pranciškonai esą davę sutikimą šią knygą išleisti. Dr. A. M. Budreckis gimė, augo ir mokslą baigė JAV-se. Prieš Antrąjį pasaulinį karą su tėvais buvo nuvykęs į Lietuvą, bet, komunistams užplūdus kraštą, grįžo į savo gimtąjį kraštą — JAV-bes. Daktaro laipsnį įgijo Rutgers universitete (Newark, N. J.) 1965. Dalyvauja skautų, Lietuvos Vyčių ir tautininkų organizacijų veikloje. Yra VLIK-o narys (atstovauja vilniečiams), redaguoja **ACEN News** (Assembly of Captive European Nations News). Dr. A. M. Budreckis yra vienas iš pajėgiausių jaunosios kartos lietuvių darbuotojų laisvajame pasaulyje.

• **Algimantas Gečys,** Philadelphia, Pennsylvania (JAV), vadovavo porą metų lietuvių (ir kartu kitų pabaltiečių) specialiam komitetui, kuris Philadelphia mieste ir apylinkėse sėkmingai kėlė ir gynė Pabaltijo kraštų bylą amerikiečių tarpe. Algimantas Gečys yra jaunosios kartos lietuvių darbuotojas, aktyviai dalyvaująs Lietuvių Bendruomenės veikloje.

• **Kęstutis K. Miklas,** Plainview, New York (JAV), JAV-bių LB Tarybos narys, prieš kiek laiko įsijungė į BATUN-o (Baltic Appeal to the United Nations) veiklą ir buvo neseniai išrinktas to vieneto valdybos vykdomuoju pirmininku.

• **Dr. Vytautas Dambrava,** Washington, C. D., dirbęs ilgą laiką JAV-bių informacijos žinyboje (United States Information Agency), neseniai buvo pakeltas į konsulo rangą ir paskirtas į Monterey miestą (Meksikoje) vadovauti amerikiečių informacijos tarnybai.

• **Teodoras Blinstrubas,** Chicago, Illinois (JAV), buvo perrinktas (antrai kadencijai) vadovauti Amerikos Lietuvių Tautinei Sąjungai. Gaila, kad ALTS-ga nebeišvysto tokios plataus masto veiklos, kaip kad būdavo a. a. Antano Olio laikais. Visa tautininkų veikla, kaip ir daugelio kitų organizacijų, yra pasidariusi labai parapinė ir dipukiška.

PAVYZDINGAS KASININKAS

- Lietuvių Fronto Bičiulių New Yorko-Brooklyno ir apylinkių sambūris turi tikrai puikų kasininką. Juo yra A. Pumputis.
- "Į LAISVĘ" žurnalo administracija sulaukia iš A. Pumpučio daug talkos: jis išrenka žurnalo prenumeratos mokestį iš sambūrio narių, praneša sambūrio narių adresų pakeitimus ir kit.
- "Į LAISVĘ" žurnalo administracija tikrai džiaugtųsi, jei ir kitų sambūrių kasininkai (ar sekretoriai) taip puikiai talkintų žurnalui.
- Kitų sambūrių vadovybės pasekite New Yorko - Brooklyno ir apylinkių frontininkų pavyzdžiu.